

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА**

М Е М О Р А Н Д У М

**О БУЏЕТУ И ЕКОНОМСКОЈ И ФИСКАЛНОЈ
ПОЛИТИЦИ ЗА 2008. ГОДИНУ
СА ПРОЈЕКЦИЈАМА ЗА 2009. И 2010. ГОДИНУ**

Београд, октобар 2007. година

САДРЖАЈ

I. УВОД	1
1. Макроекономски оквир	1
2. Фискална политика	2
3. Структурне реформе	3
II. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР ЗА ПЕРИОД ОД 2008. ДО 2010. ГОДИНЕ	4
1. Макроекономска кретања у 2006. години, са проценом за 2007. годину	4
1.1. Оцена макроекономских кретања у 2006. години	4
1.2. Економска кретања у периоду јануар-август 2007. године, са проценом за 2007. годину	6
2. Међународно окружење	8
3. Макроекономске пројекције за период од 2008. до 2010. године	10
4. Циљеви и смернице економске политике за период од 2008. до 2010. године	16
4.1. Циљеви економске политике	16
4.2. Оквири монетарне и политике девизног курса	17
4.3. Спољноекономска политика	18
4.4. Политика тржишта рада	20
4.5. Политика плата у јавном сектору	21
4.6. Политика регулисаних цена	22
III. ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	24
1. Фискална кретања у 2006. години и изгледи за 2007. годину	24
2. Фискална политика и пројекције основних фискалних агрегата у периоду од 2008. до 2010. године	27
2.1. Фискална политика у периоду од 2008. до 2010. године	27
2.2. Фискалне пројекције у периоду од 2008. до 2010. године	30
2.3. Пореска политика у периоду од 2008. до 2010. године	31
2.4. Политика расхода у периоду од 2008. до 2010. године	35
2.5. Локална самоуправа	37
2.6. Јавни дуг	41
2.7. Фискални ризици	42
2.8. Фискална политика Републике Србије у контексту њеног окружења и приближавања ЕУ	44
3. Спровођење Стратегије за смањење сиромаштва	45

IV. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2008. ДО 2010. ГОДИНЕ	48
1. Реформе реалног сектора	48
2. Реформе финансијског сектора	56
3. Реформе тржишта рада	60
4. Реформе система управљања јавним финансијама	62
5. Реформе друштвених делатности	72
6. Административне реформе	75
7. Реформе привредних делатности	78
8. Остале реформе	89
V. СТРАТЕГИЈА ЗА УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ДУГОМ	92
1. Дефинисање и принципи управљања јавним дугом	92
2. Управљање јавним дугом Републике Србије	92
3. Принципи и ризици у управљању јавним дугом	93
4. Извештај о стању јавног дуга	95
4.1. Анализа структуре јавног дуга	95
4.2. Анализа одрживости јавног дуга	101
4.3. Пројекције за период 2008 – 2010. година	103
VI. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ	106
ПРИЛОГ I Пројекције макроекономских индикатора за период 2007 - 2010. година	107
ПРИЛОГ II Обрачунати износи трансфера општинама и градовима за 2008. годину	110

На основу члана 14. став 1. тачка 1) Закона о буџетском систему („Службени гласник РС”, бр. 9/02, 87/02, 61/05 – др. закон, 66/05, 101/05 – др. закон, 62/06 – др. закон и 85/06),

Влада усваја ревидирани

М Е М О Р А Н Д У М О БУЏЕТУ И ЕКОНОМСКОЈ И ФИСКАЛНОЈ ПОЛИТИЦИ ЗА 2008. ГОДИНУ, СА ПРОЈЕКЦИЈАМА ЗА 2009. И 2010. ГОДИНУ

I. УВОД

1. Макроекономски оквир

Република Србија је у 2006. години остварила значајне позитивне резултате у погледу привредног раста, смањивања инфлације, раста извоза, побољшања ефикасности привреде, раста финансијског сектора, прилива страних директних инвестиција и раста девизних резерви, уз висок спољнотрговински дефицит, одржање незапослености на високом нивоу, високу апресијацију динара, раст јавне потрошње и раст зарада изнад раста продуктивности.

Макроекономска кретања у 2006. години обележена су реалним растом бруто домаћег производа (БДП) од 5,7% и редукцијом инфлације на 6,6%. Поред тога, постигнут је значајан раст извоза израженог у еврима од 41,4% и раст девизних резерви НБС, које су крајем 2006. године износиле 9 млрд евра. Тренд раста привредне активности настављен је у 2007. години. **Процењује се да ће реални раст БДП у 2007. години износити око 7%, уз раст цена на мало од 8,5%.**

Узимајући у обзир макроекономску стабилност и процес структурног прилагођавања за период од 2008. до 2010. године пројектован је реални раст БДП по просечној стопи од 6,3%, са тенденцијом убрзавања која би требало да прати процес реструктурирања и транзиције привреде. Остваривању пројектоване стопе раста БДП највише ће допринети раст извоза робе и услуга од 24,1%, просечно годишње и раст инвестиција од 16,1%, просечно годишње. Раст домаћих и страних инвестиција неопходан је за модернизацију привреде, посебно инфраструктуре и за подизање нивоа извоза као кључне компоненте привредног раста. На основу раста БДП и инвестиција у наредне три године очекује се раст запослености и стандарда грађана.

Пројекцијом је предвиђено **смањивање инфлације у наредном периоду, тако да се инфлација сведе на процењених 4% у 2010. години.** Током 2007. године дошло је до убрзања укупне инфлације (8,5%) у односу на 2006. годину (6,6%), уз успоравање базне инфлације (4-4,5%) у односу на 2006. годину (5,9%) и раст небазне инфлације (12,6%) у односу на 2006. годину (7,4%). Главни генератори убрзања небазне инфлације у 2007. години били су административно отклањање диспаритета цена, раст цена деривата нафте због раста цене сирове нафте, раст цена пољопривредних и индустријских прехранбених производа у августу и септембру због суше и постојање неконкурентних структура у привреди Србије.

Основне претпоставке макроекономског оквира за раст и стабилност привреде Србије у наредне три године јесу:

- **Вођење чврсте фискалне и монетарне политике, што треба да створи основу за макроекономску стабилност;**

- **Убрзање структурних реформи**, посебно завршетак приватизације преосталих друштвених предузећа и убрзано реструктурирање и приватизација државних предузећа;
- **Јачање приватног сектора** који ће креирати нове инвестиције, извоз и нова радна места, те тако запослити раднике који у процесу транзиције остају без посла, а посебно младе који завршавају образовни процес;
- **Унапређење пословне климе и стварање конкурентског амбијента** као предуслова за нове инвестиције и промену производне структуре.

Испуњење планираних активности резултираће у **доминантном учешћу приватног сектора** у привреди након приватизације постојећих и оснивања нових предузећа, потом у **успостављању целовитог правног оквира за функционисање тржишне привреде** и то највише кроз доношење и примену системских закона хармонизованих са регулативом ЕУ и са принципима СТО, а на основу свега тога испољиће се и у **активној улози Владе у вођењу економске политике и побољшању пословног амбијента и кредибилитета земље.**

2. Фискална политика

У Републици Србији, у периоду од 2001. до 2006. године, извршена је свеобухватна реформа јавних финансија, доношењем новог законодавног оквира и изградњом нових и модернизацијом постојећих институција. Спроведене фискалне реформе кључно су допринеле успостављању макроекономске стабилности и стварању погодних услова за инвестирање и раст привреде Србије.

Међутим, у другој половини 2006. године, значајно је повећана јавна потрошња, чиме је направљено одступање од чврсте фискалне политике која је реализована од средине 2004. године. Осим тога, у другој половини 2006. године потписани су протоколи и уговори и донети су закони на основу којих је значајно повећан ниво јавне потрошње у 2007. години, иако приходи нису у истој мери повећани. Процењује се да ће, првенствено услед наведених мера, учешће консолидованих јавних расхода у БДП у 2007. години, у односу на претходну годину, бити повећано за 2,4 процентна поена, док ће се нето резултат (суфицит/дефицит) погоршати за око 2,1 процентних поена БДП. Резултат експанзивне фискалне политике, у комбинацији са прекомерним растом зарада и кредитном експанзијом, јесте убрзан раст домаће тражње, почев од последњег квартала 2006. године. Експанзија тражње је највећим делом пренета на повећање спољнотрговинског дефицита, чак много више него што је иницијално планирано, а у мањој мери је „повукла” домаћу привредну активност. С обзиром на то да је остварени ниво спољнотрговинског дефицита дугорочно неодржив, неопходно је предузети микс мера за његово смањење. У томе кључну улогу има фискална политика, али је важан и допринос политике зарада, монетарне политике и политике курса.

Смањење спољнотрговинског дефицита захтева смањење домаће тражње путем снажног фискалног прилагођавања у 2008. години, кроз смањење учешћа јавних расхода у БДП за 1,2 процентна поена. Планирано је да се и у 2009. години учешће јавних расхода у БДП смањи за додатних 0,8 процентних поена БДП.

Кључне мере за смањење јавне потрошње у односу на БДП јесу: реално непромењен ниво плата у државној администрацији и јавним службама, током целе 2008. године, на нивоу који ће бити достигнут крајем 2007. године, тј. након реализације раније потписаних протокола о повећању плата; смањење субвенција за 5% у односу на средства предвиђена буџетом за 2007. годину; смањење јавних инвестиција буџета Републике за више од 10% у односу на планирана средства у 2007. години.

Консолидовани јавни приходи ће у наредном периоду задржати приближно исто учешће у БДП (уколико се посматрају јавни приходи без прихода од лиценце), а у истом

периоду доћи ће до смањења учешћа јавних расхода. Резултат оваквог кретања јавних прихода и јавних расхода је дефицит консолидованог биланса сектора државе у 2008. години, уз благи суфицит у последње две године средњорочног периода.

У наредном периоду наставиће се фискалне реформе, које ће обухватати побољшања пореског система, реструктурирање јавне потрошње, повећање транспарентности јавних финансија, јачање пореске и царинске администрације и др.

3. Структурне реформе

Планирани макроекономски циљеви, који се односе на високе стопе привредног раста, раст извоза и инвестиција у фиксни капитал, неће бити оствариви уколико се не убрза процес структурних реформи. Најбитнији задаци у домену структурних реформи биће завршетак процеса приватизације друштвених предузећа, банака и осигуравајућих друштава, наставак реструктурирања и почетак приватизације јавних предузећа, стварање повољног пословног амбијента за развој малих и средњих предузећа и привлачење страних директних инвестиција, као и наставак реформе управљања јавним финансијама и реформе државне управе.

Приоритет Владе у наредном средњорочном периоду у јавном сектору биће спровођење преосталих неопходних мера у јавним предузећима, како би се ова предузећа оспособила за тржишно пословање, а потом и за делимичну или потпуну приватизацију.

Наставком спровођења структурних реформи повећаће се притисци на тржишту рада, што ће условити да приоритет економске политике Владе буде подстицање развоја и раста малих и средњих предузећа, како би се извршило амортизовање негативних притисака које изазива процес структурних реформи у привреди. Највећи допринос промени негативног тренда на тржишту рада могло би дати привлачење страних директних гринфилд инвестиција, али да би се то остварило неопходно је извршити даље побољшање инвестиционог амбијента, првенствено правног система.

Управљање јавним финансијама се перманентно унапређује. У наредном периоду акценат реформи у овом подручју биће на јачању контроле јавних финансија од стране Државне ревизорске институције, унапређењу система средњорочног планирања, смањивању расхода путем реформи пензијског и других система социјалног осигурања, повећању ефикасности наплате пореза и смањивању простора за вршење пореске евазије. Адекватним државним улагањима у инфраструктуру повећаће се конкурентност Републике Србије, дати значајан импулс привредном расту и омогућити остваривање утврђених стратешких циљева. Један од основних принципа на коме ће се заснивати државна улагања биће исправљање регионалних диспаритета у погледу степена привредне развијености.

Реформа јавне управе за циљ ће имати стварање ефикасне администрације, при чему ће се реформа заснивати на принципима децентрализације, деполитизације, професионализације и рационализације.

Адекватним координисањем политика, које се заснивају на усвојеним стратегијама, омогућиће се остваривање утврђених циљева и стварање услова за даљи напредак Србије. Једна од битних карактеристика структурних реформи у наредном периоду мора бити брзина њиховог спровођења, како би се што пре исправиле неравнотеже у привреди и друштву и створили неопходни услови за остваривање одрживог и релативно високог привредног раста и развоја у наредном средњорочном периоду. Извесно је да трошкови спровођења структурних реформи у многим секторима у кратком периоду могу бити високи, али користи које ће се остварити њиховим спровођењем треба да допринесу даљем расту и развоју привреде Србије и друштва у целини.

II. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР ЗА ПЕРИОД ОД 2008. ДО 2010. ГОДИНЕ

1. Макроекономска кретања у 2006. години, са проценом за 2007. годину

1.1. Оцена макроекономских кретања у 2006. години

Република Србија је у 2006. години остварила једноцифрену инфлацију, динамичан привредни раст, висок раст извоза, значајан прилив страних директних инвестиција, побољшање ефикасности привреде (први пут су добици већи од губитака), висок раст девизних резерви и раст финансијског сектора. Позитивне макроекономске резултате пратили су висок спољнотрговински дефицит и дефицит текућег рачуна, висока номинална и реална апresiasiја динара, пораст зарада изнад раста продуктивности, раст и велики обим јавне потрошње, уз високу и још увек растућу незапосленост.

Према процени Републичког завода за статистику, БДП у 2006. години је повећан за 5,7% у односу на 2005. годину са различитом кварталном динамиком, што приказује наредни графикон.

Графикон 1. Реалне стопе раста БДП у 2006. години

Привредни раст у 2006. години остварен је првенствено под утицајем пораста домаће и извозне финалне тражње. Међутим, побољшање ефикасности пословања привреде у 2006. години, упоредо са високом стопом раста, указује на охрабрујућу околност да се привредни раст све више темељи на факторима на страни понуде (инвестиције, раст конкурентности). **Привредни раст у 2006. години коинцидира са растом продуктивности од 8%, који потиче од реструктурирања и приватизације неефикасног дела привреде, али и од пратећег смањења запослености.** Ипак, постигнути раст БДП био је недовољан да генерише нето раст запослености. Према подацима Републичког завода за статистику, запосленост је у односу на 2005. годину смањена за 2,1%.

Најдинамичнији раст у реалном сектору у 2006. години остварен је у области телекомуникација и ПТТ, грађевинарства и саобраћаја, а значајан раст остварен је у трговини на мало и индустрији, што показује наредна табела.

Табела 1. Привредна активност у 2006. години у %

Индустријска производња, физички обим	4,7
Грађевинарство, вредност радова	31,0
Саобраћај, обим услуга	10,0
Телекомуникације и ПТТ, обим услуга	74,1
Промет у трговини на мало, реалан раст	7,7
Туризам, ноћења туриста	1,0

Извор: РЗС

Према подацима РЗС, **нето пољопривредна производња у 2006. години смањена је за 0,3% у односу на 2005. годину.** При томе, биљна производња и сточарство су смањени за по 2,6%.

У области спољне трговине остварен је значајан раст извоза изражен у еврима од 41,4% у односу на претходну годину. **Раст извоза представљао је на страни тражње један од генератора привредног раста.** Међутим, брзина раста извоза је недовољна у односу на раст увоза, што показује повећани дефицит у робној размени са иностранством. На раст робног извоза посебно су утицали ефекти приватизације и реструктурирања привреде, посебно сектора индустрије. На раст увоза робе значајно су утицале све компоненте домаће тражње (репродукциона тражња, посебно велики раст увоза енергената крајем 2006. године, инвестициона и потрошачка тражња). Раст цена основних и обојених метала утицао је како на раст извоза, тако и на раст увоза.

Табела 2. Робна размена и платни биланс Србије у 2006. години у %

Извоз робе, раст у еврима	41,4
Увоз робе, раст у еврима	24,0
Спољнотрговински дефицит, у % БДП	21,2
Дефицит текућих трансакција (без донација), у % БДП	12,3
Стране директне инвестиције, нето прилив у мил. ЕУР	3.497
Девизне резерве НБС, у мил. ЕУР, крај периода	9.025
Девизна штедња, у мил. ЕУР, крај периода	3.346,1

Извор: РЗС и НБС

Спољнотрговински дефицит, према подацима РЗС, у 2006. години повећан је за 529 мил. евра, и поред раста извоза од преко 40%. Повећан је и дефицит текућег рачуна, који износи 12,3% БДП, што указује на велику спољнотрговинску неравнотежу. Дефицит спољне трговине финансиран је, поред осталог, и из оствареног нето прилива страних директних инвестиција (СДИ) у износу од око 3,5 млрд евра. Пошто су то првенствено СДИ везане за продају предузећа, а не greenfield инвестиције, такво покривање дефицита текућег рачуна је неодрживо на средњи рок. Повећање спољнотрговинског дефицита првенствено је последица раста домаће тражње, која се повећала у четвртном кварталу 2006. године због раста јавне потрошње и раста зарада. Ап्रेसијација динара реално за 12,9% додатно је утицала на повећање овог дефицита.

Значајан макроекономски резултат постигнут у 2006. години је смањење укупне инфлације на 6,6%. Базна инфлација која се формира на тржишту и коју је циљала НБС у 2006. години износила је 5,9%, а небазна 7,4%.

Табела 3. Инфлација у 2006. години у %

Инфлација, укупно, крај периода	6,6
Базна инфлација*, крај периода	5,9
Небазна инфлација, крај периода	7,4

* Искључене су регулисане цене и цене пољопривредних производа

Извор: РЗС и НБС

Рестриктивна монетарна политика дала је највећи допринос обарању инфлације у 2006. години. У првој половини 2006. године НБС је успоравала раст количине новца репо операцијама и контролом прилива капитала по основу задуживања банака у иностранству. У другој половини 2006. године дошло је до раста прилива иностране валуте по основу страних директних инвестиција, укључујући значајну компоненту приватизационих прихода, а потом и по основу задуживања у иностранству банака и предузећа. Све то је, уз ограничену понуду домаће валуте и високу референтну каматну стопу, довело до веће апресијације динара која је деловала на успоравање инфлације преко смањења увозне инфлације и успоравања привредне активности. Није извесно у којој мери су високе каматне стопе НБС у 2006. години аутономно утицале на прилив страног капитала, а потом и на апресијацију динара. **У остале чиниоце који су довели до ниже инфлације у 2006. години спадају заустављање раста цене нафте на светском тржишту и одлагање повећања административно регулисаних цена.**

Фискална политика, укључујући и политику зарада у јавном сектору, у прва три квартала 2006. године била је неутрална са становишта утицаја на агрегатну тражњу, а у четвртм кварталу била је експанзивна и допринела је повећању агрегатне тражње. То се највећим делом одразило на раст спољног дефицита, а у мањој мери на раст привредне активности, док је настављен тренд опадања инфлације. Зараде су у 2006. години реално порасле за 11,4%, а у 2005. години за 6,4%, што је изнад раста продуктивности (8% и 5,3%, респективно). Раст зарада, посебно у јавном сектору, у комбинацији са апресијацијом динара, утицао је на раст јединичних трошкова рада и на смањење конкурентности привреде, а тиме и на раст спољнотрговинског дефицита. **Раст просечних зарада са 258,2 евра крајем 2005. године на 357,8 евра крајем 2006. године допринео је порасту увоза и повећању дефицита текућих трансакција.**

Табела 4. Просечне нето зараде у 2006. години

	У динарима	Стопе раста
Нето зараде – укупно	21.707	11,4
Привреда	20.667	12,3
Ванпривреда	23.964	9,3
Јавна државна предузећа	28.737	11,1
Јавна локална предузећа	26.162	3,0
Администрација, сви нивои	28.887	9,2

Извор: РЗС

1.2. Економска кретања у периоду јануар-август 2007. године, са проценом за 2007. годину

У периоду јануар-август 2007. године економска кретања су обележена високим растом привредне активности, извоза, увоза и зарада, уз убрзање инфлације од марта. Остварена макроекономска кретања могу се оценити као повољна, изузев високог спољнотрговинског дефицита, који је генерисан већим растом тражње услед фискалне експанзије у четвртм кварталу 2006. године, а затим и убрзаног раста зарада, посебно у јавном сектору. Такође, раст домаћих и страних кредита у првих осам месеци 2007. године (за 24,8% и 12,7%, респективно) допринео је повећању домаће тражње изнад нивоа привредне активности и спољнотрговинском дефициту.

Реални раст БДП у првом полугодишту 2007. године према процени РЗС износио је 8,0% у односу на прво полугодиште 2006. године. Физички обим индустријске производње у првих осам месеци 2007. године већи је за 5,4% у односу на исти период 2006. године, у чему је прерађивачка индустрија забележила раст од

6,6%. Оваква структура раста индустријске производње представља значајан резултат кад се има у виду да је сектор енергетике забележио низак раст од 2,2% услед релативно топле зиме. У првом полугодишту 2007. године у односу на исти период 2006. године висок раст остварило је грађевинарство достигавши стопу од 38,1% мерено вредношћу изведених радова, као и поштанске активности и телекомуникације са стопом од 29,1%. У првих осам месеци 2007. године реални раст промета у трговини на мало износио је 25,3%, а број ноћења туриста је повећан за 14%. Повећање туристичког промета у 2007. години у односу на претходне године резултат је већег домаћег туристичког промета, али и промењене евиденције туристичког промета и обухвата хотела и приватног смештаја.

Према проценама РЗС, очекује се смањење нето пољопривредне производње у 2007. години због суше за око 7,5%, у односу на 2006. годину. Смањење производње забележено је код пшенице, а очекује се и код кукуруза, сунцокрета, шећерне репе и других пољопривредних производа због неповољних временских прилика. Процењује се да ће сточарство задржати ниво из претходне године.

Општи раст цена на мало у периоду јануар-септембар 2007. године износио је 6,9%, а међугодишњи раст 5,7%. Пресудан утицај на општи раст цена у овом периоду имало је повећање регулисаних цена, са доприносом од 4,9 процентних поена, посебно повећање цене струје (1,1 процентни поен), деривата нафте (0,8 процентних поена) и раст цена комунално-стамбених услуга (0,8 процентних поена). У првих девет месеци 2007. године регулисане цене су повећане за 10,6%, док је базна инфлација износила 3,1%. Најбитнији фактори одступања нове (8,5%) од првобитне пројекције инфлације (6,5%) јесу повећање цена нафте на светском тржишту и поскупљење пољопривредних и индустријских прехранбених производа у августу и септембру услед суше и постојања неконкурентних структура у привреди Србије.

Светска цена нафте и суша утицали су на убрзање инфлације и у земљама југоисточне Европе, што показује наредна табела.

Табела 5. Инфлација у Србији и у земљама окружења стопе раста

	<u>Август 2007</u> Јул 2007	<u>Август 2007</u> Децембар 2006	Просечне месечне стопе
Словенија	0,20	3,1	0,38
Хрватска	0,60	2,0	0,25
Македонија	0,40	2,4	0,30
БиХ	0,40	0,0	0,00
Бугарска	2,20	6,8	0,83
Румунија	0,80	2,9	0,36
Мађарска	-0,10	4,9	0,60
Просек	0,64		0,39
Србија	1,2	6,1	0,74

Извор: Европска централна банка и заводи за статистику Хрватске, Македоније и Србије

Тренд високог раста извоза и увоза робе из 2006. године настављен је у првих осам месеци 2007. године, уз висок раст извоза репроматеријала (30,3%) и финалних производа (29,5%), као и увоза инвестиционих добара (44,5%). У овом периоду извоз робе, изражен у еврима, повећан је за 31,2%, а увоз робе за 27,4% у односу на исти период 2006. године, уз дефицит спољне трговине од 4,2 млрд евра.

Просечан број запослених у првих осам месеци 2007. године у односу на исти период претходне године мањи је за 1,1%, што је првенствено резултат процеса приватизације и реструктурирања предузећа. Број активно незапослених лица крајем

августа 2007. године, у односу на крај августа претходне године, смањен је за 10,7%, што је претежно резултат примене Закона о здравственом осигурању и Закона о здравственој заштити и, по том основу, преласка око 90 хиљада незапослених са евиденције Националне службе за запошљавање на евиденцију Репуличког завода за здравствено осигурање.

У периоду јануар-август 2007. године забележен је висок реални раст просечних нето зарада од 23,6%, посебно зарада у јавним предузећима од 27,0%, што је неповољна тенденција са становишта притиска на инфлацију и повећања дефицита текућег рачуна у платном билансу. Раст просечних реалних нето зарада остварен на рачун смањења фискалног оптерећења није утицао на инфлацију и спољни биланс. Прекомерни раст зарада у јавним предузећима која послују у условима природног или институционалног монопола вид је коришћења привилегованог тржишног положаја, указује на неопходност контроле од стране Владе.

*
*   *
*

На бази остварених економских кретања у периоду јануар-август 2007. године, а узимајући у обзир планирану макроекономску политику и политику структурних промена, као и кретања у међународном окружењу, за 2007. годину је пројектован реални раст БДП од 7,0% и стопа инфлације од 8,5%. Остварење и процену основних економских индикатора садржи наредна табела.

Табела 6. Остварење и процена раста основних макроекономских индикатора, у %

	<u>I-VIII 2007</u> <u>I-VIII 2006</u>	<u>2007</u> <u>2006</u>
Реални раст БДП	8,0*	7,0
Раст извоза робе и услуга, изражен у ЕУР	28,3	22,9
Раст увоза робе и услуга, изражен у ЕУР	26,2	23,1
Дефицит текућег рачуна, без донација, као % БДП	14,3	-14,7
Реални раст инвестиција	-	28,6
Инфлација, крај периода, IX 2007/XII 2006	6,9	8,5
Запосленост	-1,1	-1,3
Стопа незапослености, МОР	-	21,7
Реални раст просечне нето зараде	23,6	17,4
Раст продуктивности рада	9,3*	8,4

* БДП и продуктивност односе се на прво полугодиште 2007. године

Извор: МФИН

2. Међународно окружење

Према прелиминарним подацима реални раст светске привреде у 2006. години на глобалном нивоу износио је 5,4%, у Европској унији 3,2% и Еврозони 2,6% (највећи раст од 2000. године), што представља несумњиво повољан резултат у односу на претходни период. У 2007. години очекује се благо успоравање економског раста на 4,9% на глобалном нивоу, на 2,8% у Европској унији и на 2,3% у Еврозони.

Истовремено, очекује се висок раст светске трговине по стопама од 7,0% у 2007. години, 7,4% у 2008. години и по 6,8% у 2009. години и 2010. години.

Успоравање раста привреде САД и смањивање високог дефицита текућег рачуна САД, уз очекивану депресијацију долара, према проценама неће битније утицати на смањење конкурентности европских извозника и последично на смањење извоза и бруто домаћег производа европских земаља.

Очекивани раст цена нафте на светском тржишту у 2008. години повећао би трошкове производње, што би изазвало успоравање раста инвестиција и раст инфлације. Имајући у виду високу енергетску зависност Србије, неповољна кретања цена нафте имала би негативан утицај на домаћу привреду.

Табела 7. Међународно окружење – макроекономски показатељи

	2006	2007	2008	2009	2010
Реални раст бруто домаћег производа, у %					
- Свет укупно	5,4	4,9	4,9	4,8	4,8
- Европска унија	3,2	2,8	2,7	-	-
- Еврозона	2,6	2,3	2,3	-	-
Раст светске трговине	9,2	7,0	7,4	6,8	6,8
Индекс потрошачких цена, годишње промене					
- Европска унија	2,3	2,2	2,2	-	-
- Еврозона	2,2	2,0	2,0	-	-
Раст цена нафте, у доларима	20,5	-5,5	6,6	-0,6	-0,6

Извор: Међународни монетарни фонд, *Светски економски преглед*, април 2007. године

Очекивани раст светске привреде и светске трговине у средњорочном периоду, а посебно очекивани раст привредне активности у земљама Европске уније, позитивно ће утицати на привредна кретања у Србији. Посебан утицај имаће кретања у земљама које имају високи удео у робној размени са Србијом и које представљају њене главне спољнотрговинске партнере.

Табела 8. Извоз Србије и привредни раст њених најзначајнијих трговинских партнера

	Извоз у 2006		Привредни раст		
	Износ у мил. ЕУР	% од укупног извоза Србије	2006	2007	2008
Италија	736,1	14,4	1,9	1,8	1,7
Босна и Херцеговина	593,7	11,6	6,0	6,0	6,0
Немачка	505,6	9,9	2,7	1,8	1,9
Црна Гора	489,3	9,6	-	-	-
Руска федерација	246,9	4,8	6,7	6,4	5,9
Македонија	238,0	4,7	4,0	4,5	4,5
Словенија	201,0	3,9	5,2	4,5	4,0

Извор: Међународни монетарни фонд, *Светски економски преглед*, април 2007. године

Србија реализује око 60% извоза у седам земаља приказаних у претходној табели. С обзиром на висок ниво повезаности привреде Србије са овим земљама, привредна кретања у њима одразиће се и на привредна кретања у Србији. Према пројекцијма ММФ, у наредном периоду **очекује се умерено успоравање привредног раста у земљама најзначајнијим партнерима Србије на страни извоза.** Пондерисана стопа привредног раста у наведеним земљама благо се успорава са 4,0% у 2006. години на 3,6% у 2008. години. И поред тога, **релативно високе стопе раста пружаће српским извозницима шансу за даљу експанзију на инострана тржишта.**

Италија је у 2006. години постала најзначајнији спољнотрговински партнер Србије на страни извоза са учешћем од 14,4% у укупном извозу. Након опоравка у 2006. години раст привреде Италије задржаће се на приближно истом нивоу и у наредним годинама, као последица привредног опоравка у целој ЕУ.

Раст спољнотрговинске размене са БиХ успорен је у 2006. години, делом као последица проблема у имплементацији Споразума о зони слободне трговине. У наредном периоду се очекује јачи раст привредне сарадње услед потписивања мултилатералног споразума о слободној трговини (ЦЕФТА), као и услед очекивано

високог раста привреде БиХ од 6,0% просечно годишње. Раст привреде БиХ прошле године био је вођен растом домаће тражње која је била потпомогнута кредитном експанзијом. Претпоставка је да ће се раст и у наредном периоду базирати на истим чиниоцима.

Раст привреде Немачке у 2006. години био је вођен повећањем извоза, инвестиција и потрошње услед Светског првенства у фудбалу и повећањем стопе ПДВ са 16% на 19% од 1. јануара 2007. године. **У предстојећем периоду очекује се умерено успоравање раста највеће привреде ЕУ, нарочито у 2007. години.** Смањење раста биће последица смањења домаће тражње, а услед чињенице да је због промене пореске политике део потрошње пребачен из првог квартала 2007. године у последњи квартал 2006. године.

Кретање светске привреде у протеклом периоду, као и кретање цена нафте на светском тржишту, учинило је да раст руске привреде буде на високом нивоу. Очекивања за наредни период говоре у прилог одржавању високих стопа раста као резултат појачане домаће тражње. Извесна успоравања у 2007. и 2008. години резултат су, према проценама ММФ, лимитираних инвестиција у сектор енергетике у претходном периоду. **С обзиром на Споразум о слободној трговини између Руске Федерације и Србије, руско тржиште би могло да добије више на значају за предузећа из Србије у наредном периоду.**

Слично другим транзиционим земљама, раст у Македонији у 2006. години био је вођен растом домаће тражње, односно потрошње. У наредном периоду Влада Македоније намерава да предузме даље мере у смислу смањења пореза (порез на доходак, ПДВ), а представљена је нова стратегија за привлачење страних директних инвестиција. С обзиром на овакве тенденције **реално је претпоставити да ће раст у Македонији бити убрзан у предстојећем периоду.**

Привреда Словеније у 2006. години је имала раст од 5,2%, што је највећи раст у последњој деценији. **Словеначки раст био је вођен растом инвестиција у фиксне фондове, што ствара добру основу за остварење високих стопа раста и у наредном периоду.** Поред тога, традиционално снажан извозни сектор додатно ће допринети остварењу значајних привредних резултата словеначке привреде.

3. Макроекономске пројекције за период од 2008. до 2010. године

Према макроекономским пројекцијама до 2010. године реални сектор оствариће значајан раст БДП, уз благи раст запослености, наставак смањења инфлације и постепено смањење дефицита текућег рачуна. Пројекцијом је предвиђен, за период од 2008. до 2010. године, просечни годишњи раст БДП од 6,3% и смањење инфлације на 4,0% крајем 2010. године. Пројектовани резултати нешто су повољнији у односу на остварене у периоду 2001-2006. године (5,3% просечна годишња стопа раста и 6,6% инфлација на крају 2006. године), што је оправдано, будући да су реализоване бројне структурне реформе и остварен напредак у регионалним и европским интеграцијама.

Табела 9. Пројекција макроекономских показатеља Републике Србије

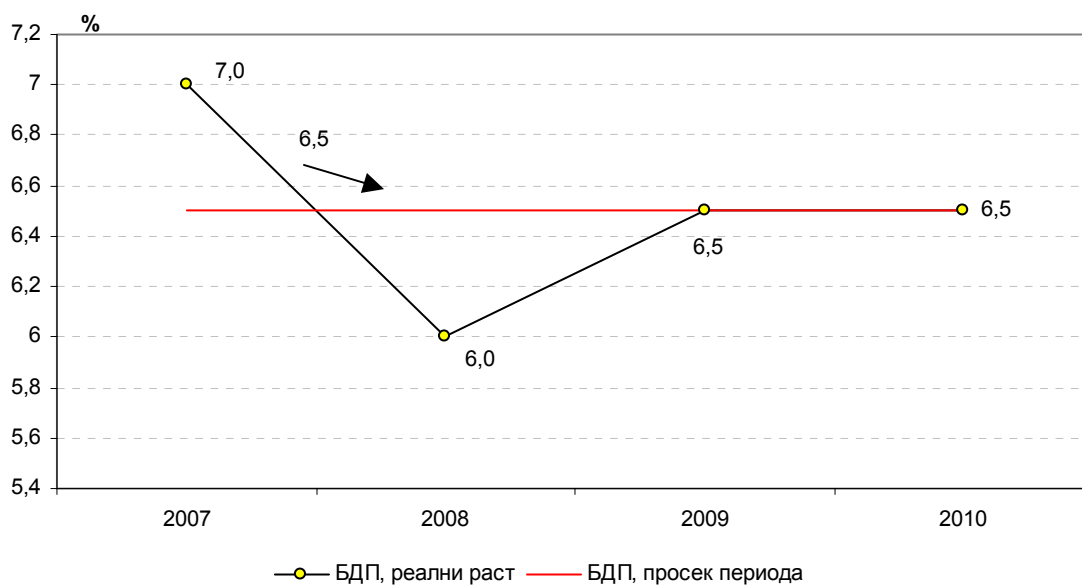
	Остварење 2006	Процена 2007	ПРОЈЕКЦИЈА		
			2008	2009	2010
БДП, млрд динара (текуће цене)	2.125,8	2.454,3	2.779,0	3.128,5	3.485,0
БДП по становнику, у ЕУР	3.354	4.058	4.573	5.103	5.609
БДП (%), годишње стопе реалног раста	5,7	7,0	6,0	6,5	6,5
Реални раст појединих компоненти БДП, %					
Лична потрошња	5,4	9,5	4,9	4,5	2,1
Државна потрошња	8,3	16,1	5,7	4,4	2,3
Инвестиције	15,2	28,6	20,2	14,5	13,5
Извоз робе и услуга	28,2	32,6	25,8	25,0	21,6
Увоз робе и услуга	22,2	36,5	20,5	17,3	12,9
Спољнотрговински салдо, % БДП	-19,9	-20,2	-18,9	-16,9	-14,7
Салдо текућег рачуна платног биланса, % БДП	-12,3	-14,7	-14,1	-12,6	-11,1
Спољни дуг, % БДП	58,9	55,5	56,8	57,2	57,1
Инфлација, крај периода, у %	6,6	8,5	6,0	5,0	4,0
Број запослених, годишњи просек	2.026	2.000	2.014	2.038	2.068

Извор: МФИН

Пројекција БДП. Процена за 2007. годину предвиђа реални раст БДП од 7,0%. Процењени раст БДП у првом полугодшту 2007. године, у односу на исти период 2006. године, износи 8,0%. **У наредном средњорочном периоду очекује се наставак привредног раста по високим стопама БДП од 6,0% у 2008. години, 6,5% у 2009. години и 6,5% у 2010. години.** Привремено успоравање раста БДП у 2008. години резултат је планиране примене рестриктивних мера у фискалној и другим политикама, које треба да допринесу смањењу домаће тражње и спољнотрговинског дефицита.

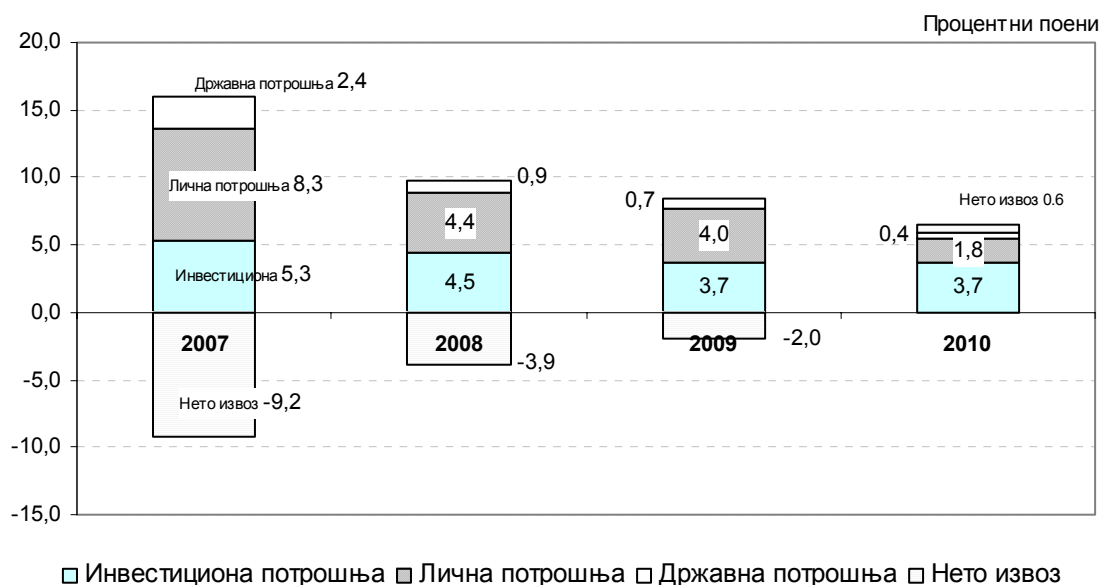
Очекивани раст привредне активности заснива се на креирању стимулативног пословног амбијента, високом до сада оствареном приливу страних директних инвестиција и очекиваном приливу у наредном средњорочном периоду, на већ извршеној приватизацији предузећа, консолидацији банкарског сектора, јачању кредитне активности банака и наставку раста ино-задужености предузећа.

Графикон 2. Стопе реалног раста БДП

Највећи допринос расту БДП са стране тражње даће приватна потрошња и инвестиције у фиксни капитал.

Графикон 3. Доприноси категорија агрегатне тражње реалном расту БДП*

* нето промене залиха износе 0,1 % БДП у посматраном периоду

Пројекцијом употребе БДП у наредном средњорочном периоду предвиђа се допринос личне потрошње расту БДП од 8,3 процентна поена у 2007, а у 2008. и 2009. години од 4,4 и 4,0 процентна поена, респективно, док ће у 2010. години допринос личне потрошње реалном расту БДП износити 1,8 процентних поена. **Извори раста личне потрошње у наредном периоду биће раст зарада, повећање броја запослених и прираст нето кредита становништву код комерцијалних банака.**

Подстицај расту укупних *инвестиција* даће очекивани раст приватних инвестиција из домаће штедње и кредитних обавеза предузећа, као и очекивани раст страних директних инвестиција и пораст државних инвестиција реализацијом пројеката Националног инвестиционог плана, пре свега у инфраструктуру. Инвестиције ће бележити висок реални раст, и то у 2008. години од 20,2%, у 2009. години од 14,5% и у 2010. години од 13,5%. На основу раста инвестиција, пројекцијом је предвиђено повећање учешћа инвестиција са 17,9% БДП у 2006. години на 23% БДП у 2010. години.

Пројекција предвиђа висок допринос инвестиција у фиксни капитал реалном расту БДП, првенствено јачањем инвестиционе активности приватног сектора и снажнијим растом јавних инвестиција у периоду обухваћеном пројекцијом. Убрзање раста инвестиција у складу са очекиваним побољшањем пословне и инвестиционе климе омогућиће да ова категорија агрегатне тражње значајно допринесе расту БДП у 2007. години са 5,3 процентна поена, а у наредне три године са 4,5; 3,7 и 3,7 процентних поена, респективно. Учешће државних инвестиција би у 2007. години износило 25% укупне вредности инвестиција у фиксни капитал, док би у наредном трогодишњем периоду учешће било у просеку 20,4%. Предвиђен је допринос државне потрошње расту БДП у 2007. години са 2,4 процентна поена, а у наредне три године са 0,9; 0,7 и 0,4 процентна поена, респективно.

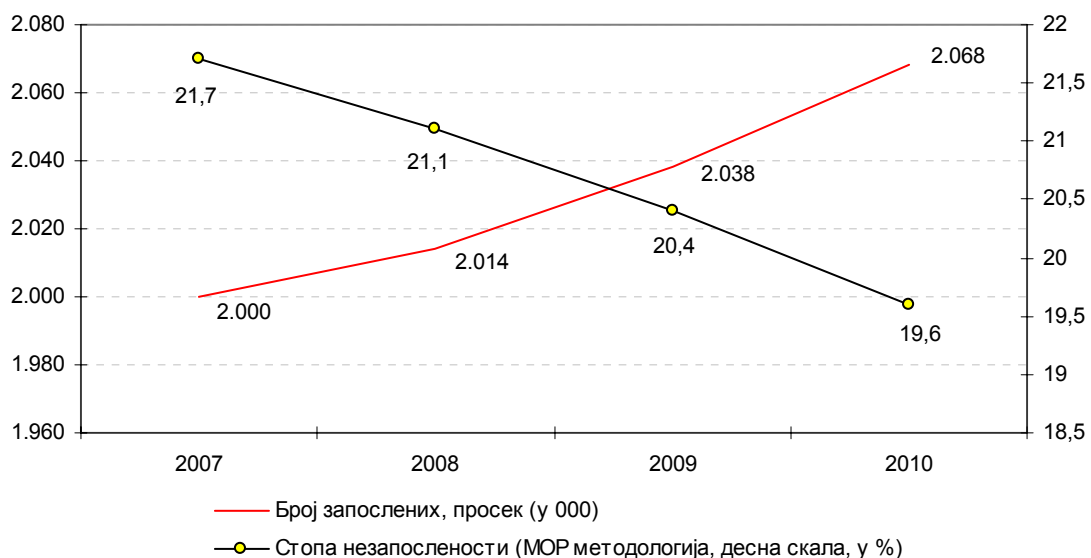
Пројекција предвиђа значајније динамизирање спољнотрговинске размене и раст извоза по високим стопама, уз нижи раст увоза робе и услуга. Процењује се

смањење негативног доприноса нето извоза расту БДП са -9,2 процентна поена у 2007. години на -3,9, -2,0 и 0,6 процентних поена у наредне три године, респективно. Јачање интеграцијских процеса, подстицање извоза и раст продуктивности извозног сектора омогућиће ублажавање негативног утицаја нето иностране тражње на реални раст БДП.

Пројекција реалног раста појединих компоненти БДП у наредне три године предвиђа успоравање реалног раста личне и државне потрошње и значајан реални раст инвестиција и извоза робе и услуга. У периоду од 2008. до 2010. године просечан раст личне потрошње износиће 3,8%, државне потрошње 4,1%, инвестиција 16,1% и извоза робе и услуга 24,1%.

Пројекција запослености и зарада. Пројекција предвиђа пораст запослености, што ће уз раст реалних нето зарада у складу са растом продуктивности утицати на раст личне потрошње. Очекује се раст запослености од 0,7% у 2008. години, од 1,2% у 2009. и од 1,5% у 2010. години, као и смањење незапослености, рачунато по међународним стандардима, са 21,6% у 2006. години на 19,6% крајем 2010. године. Пројекција предвиђа идентичне стопе реалног раста просечне зараде и раста продуктивности (5,3%, 5,2% и 5,0%, респективно).

Графикон 4. Пројекција запослености и незапослености

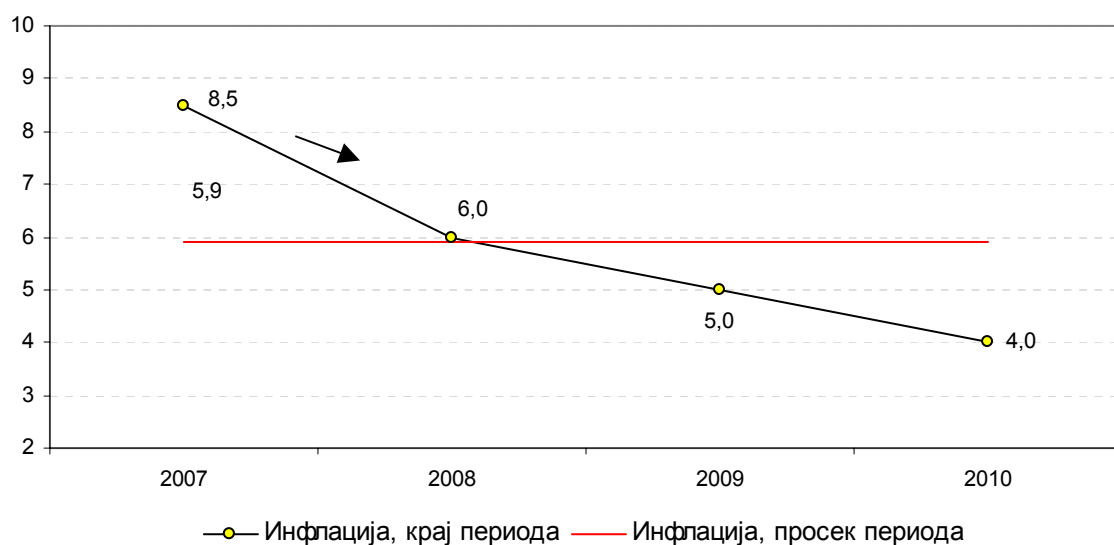

Пројекција инфлације. Пројекција инфлације у наредне три године заснива се на:

- уравнотежењу и контроли буџета;
- контроли зарада у јавном сектору;
- планираној монетарној политици НБС;
- контроли раста цена у јавном сектору;
- стварању конкурентског амбијента и заштити конкуренције;
- отклањању диспаритета административно регулисаних цена.

Графикон 5. Стопе инфлације крајем године

Полазећи од наведених претпоставки предвиђена је редукација инфлације са процењених 8,5% крајем 2007. године на 6% крајем 2008. године, 5% крајем 2009. године и 4% крајем 2010. године.

Табела 10. Кретање инфлације

у %

	2007	2008	2009	2010
Инфлација, крај периода	8,5	6,0	5,0	4,0
Базна инфлација	4-4,5	3-6	2-5	2-4
Небазна инфлација	12,6	7,8	6,8	5,2

Извор: МФИН и НБС

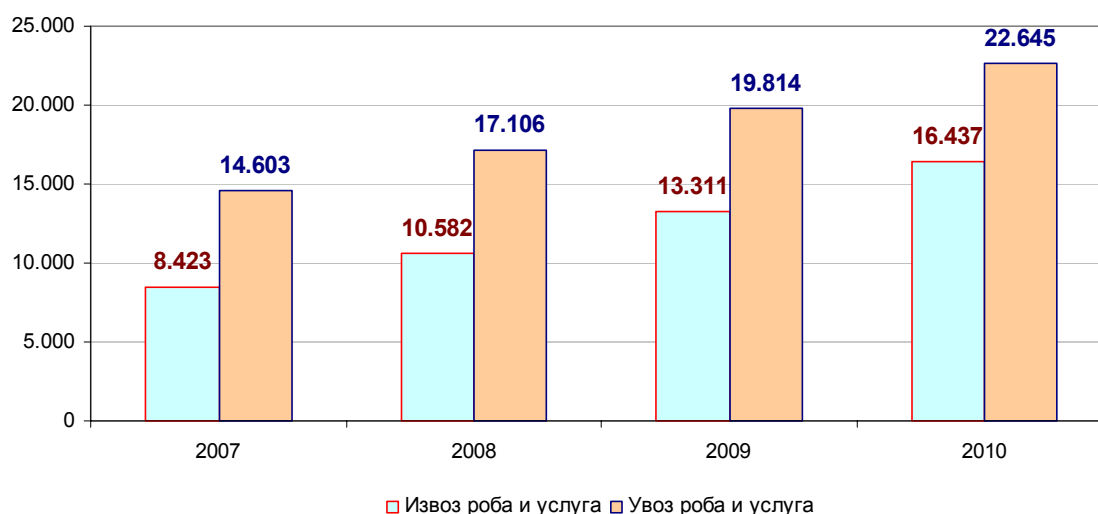
Ризици за остваривање пројекције инфлације у наредном средњорочном периоду везани су за пораст државне потрошње изнад планираног нивоа, значајније нагле промене курса, раст јединичних трошкова рада, раст цена сирове нафте, недостатак конкуренције у производњи и трговини, уз утицај монопола на раст цена.

Пројекција спољноекономских токова. У области спољнотрговинских токова очекује се наставак реализације високих стопа раста спољнотрговинске размене уз бржи раст извоза од увоза, што ће довести до смањења спољнотрговинског дефицита и дефицита текућих трансакција. Процењује се да ће спољнотрговински дефицит и дефицит текућег биланса остати на одрживом нивоу у наредном периоду. **Извоз ће у периоду до 2010. године бележити значајан раст од 25,8% у 2008. години, 25% у 2009. години и 21,6% у 2010. години.** Пројекцијом је предвиђено повећање учешћа извоза робе и услуга у БДП са 27,1% у 2006. години на 38,9% у 2010. години. **Уз остварење високих стопа раста извоза робе и услуга у наредном периоду доћи ће и до квалитативне промене структуре, пре свега, извоза робе.** У претходном периоду извоз робе је био вођен углавном извозом интермедијарних производа. Завршетком процеса приватизације друштвених предузећа и повећањем инвестиција, нарочито страних директних инвестиција, уз наставак позитивних кретања код најважнијих спољнотрговинских партнера Србије, доћи ће и до значајног раста извоза, у првом реду производа за широку потрошњу и капиталних производа.

Високе стопе раста извоза биће праћене релативно високим стопама раста увоза робе и услуга. Увоз робе и услуга забележиће у 2008. години стопу раста од 20,5%, у 2009. години од 17,3% и у 2010. години од 12,9%. Релативно високе стопе раста увоза робе и услуга резултат су високе зависности Србије од увоза енергената и увоза интермедијарних производа, потребе за осавремењавањем производне опреме и наставак

тренда раста увоза услуга. **Нешто спорији раст увоза од извоза у наредне три године имплицира мањи спољни дефицит, у односу на БДП, на крају средњорочног периода.**

Графикон 6. Извоз и увоз робе и услуга, у мил. евра

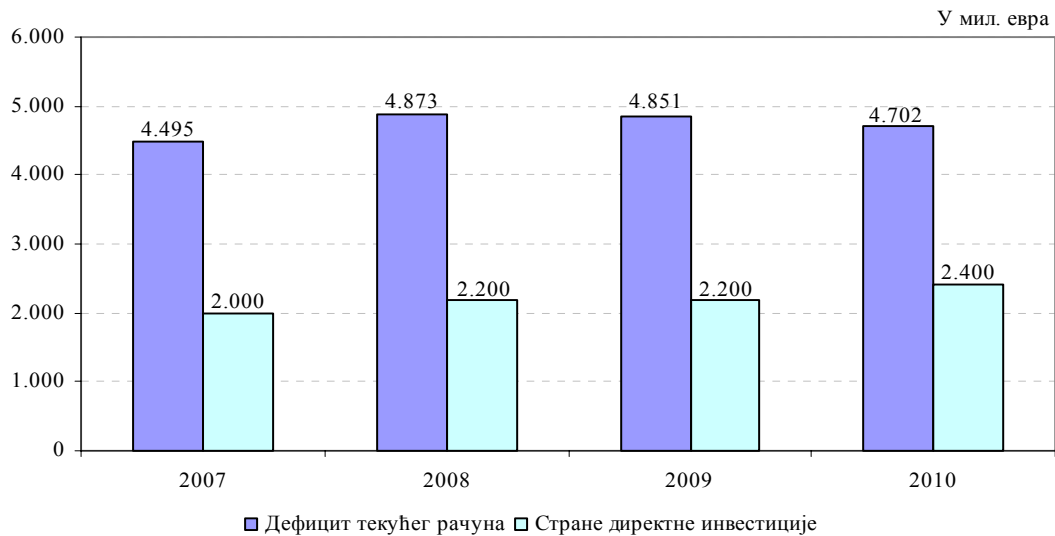
Најважније компоненте текућих трансфера и нето факторских плаћања су дознаке на страни трансфера и плаћања иностранству по основу камата на страни факторских плаћања. У наредном периоду очекује се стабилан позитивни салдо текућих трансфера и нето факторских плаћања. Уколико се изузму камате које су превремено плаћене Међународној банци за обнову и развој у 2006. години, нето факторска плаћања према иностранству су износила у тој години 315 мил. евра. У 2007. години очекује се да обим нето факторских плаћања буде нешто виши и да износи 364 мил. евра. У 2008. години обим нето плаћања износиће 505 мил. евра, док ће у 2009. години бити 604 мил. евра. У 2010. години пројектована нето факторска плаћања ће достићи ниво од око 800 мил. евра, јер се у тој години наставља регуларна исплата обавеза према Међународној банци за обнову и развој, као и исплате камата по основу ино-дуга корпоративног сектора, који ће у периоду 2008-2010. година порасти за око 7 млрд евра.

Поред раста спољног дуга приватног сектора, може се очекивати и раст ино-дуга државе Србије у циљу финансирања великих инфраструктурних пројеката (аутопут, железница на Коридору 10, енергетика, водопривреда). Основни сценарио предвиђа умерен раст ино-дуга Републике Србије, али је евидентно да ће за реализацију инфраструктурних пројеката бити потребно додатних 2 до 3 млрд евра, што може подићи рацио дуг-БДП за 5 до 7%, тј. учешће дуга на ниво од око 30% БДП у 2010. години, уколико се потребна средства буду обезбедила задуживањем на домаћем и међународном финансијском тржишту. Из напред наведених података јасно се закључује да ће Република Србија у наредном периоду моћи да изврши задуживање за потребе реализације инфраструктурних објеката без значајнијег утицаја на одрживост јавног дуга и стабилност јавних финансија.

Након остварења дефицита текућег рачуна од 12,3% БДП у 2006. години и очекиваног дефицита од 14,7% у 2007. години, у наредном периоду пројектовано је његово смањење на 11,1% БДП у 2010. години. Упркос значајном повећању извоза умерено смањење дефицита текућег рачуна пројектовано је као последица релативно високих стопа раста увоза робе и услуга.

Стране директне инвестиције у периоду од 2008. до 2010. године се планирају на годишњем нивоу од 2,2 млрд евра, док се прираст нове девизне штедње у земљи пројектује на годишњем нивоу од око 1 млрд евра.

Графикон 7. Дефицит текућег рачуна и стране директне инвестиције

Ризици. Основни ризик код остваривања макроекономске пројекције везан је за високи ниво домаће тражње и његово задржавање, па и повећавање у средњем року. За контролу и смањење домаће тражње кључна је фискална политика, као и политика зарада, монетарна и политика курса динара. Поред тога, евентуални нижи прилив директних страних инвестиција од пројектованог прилива, представља ризик остваривања макроекономске пројекције, који се може смањити одговарајућом економском политиком и приближавањем ЕУ.

Успоравање раста светске привреде представља ризик остварења пројектованих основних макроекономских индикатора. Успоравање привредног раста земаља на чија је тржишта усмерен извоз Србије негативно би се одразило на економска кретања у Србији.

Ризик остварења макроекономских индикатора представља непредвидиво кретање на светским тржиштима нафте и раст цена нафте који би неповољно утицао на инфлацију и на стопе раста БДП. Наставак раста цена нафте негативно би се одразио на главне трговинске партнере Србије, који би смањењем увоза деловали на смањење извоза Србије, а тиме и на остварење нижих стопа раста у односу на планиране. Раст цена нафте неповољно би деловао и на домаћу производњу кроз повећање трошковне инфлације и повећање регулисаних и слободних цена добара и услуга.

4. Циљеви и смернице економске политике за период од 2008. до 2010. године

4.1. Циљеви економске политике

Циљеви економске политике у 2008. години и наредне две године биће:

- **Макроекономска стабилност;**
- **Динамичан привредни раст;**
- **Раст запослености и стандарда становништва;**
- **Убрзање процеса стабилизације и придруживања ЕУ;**
- **Убрзано спровођење економских реформи;**
- **Равномернији регионални развој.**

Макроекономска политика до 2010. године биће усмерена на одржавање макроекономске стабилности и стварање повољног амбијента за инвестиционе

активности, што би требало да допринесе остварењу дугорочно одрживих високих стопа привредног раста. На тим основама очекује се смањење високе незапослености, као и раст животног стандарда. Главну улогу у остваривању циљева макроекономске политике имаће чврста монетарна и фискална политика, убрзање структурних реформи у реалном, финансијском и јавном сектору, као и убрзање процеса придруживања ЕУ.

Фискална политика у томе има посебно место. **Приоритет фискалне политике у наредном средњорочном периоду биће фискално прилагођавање којим ће се у периоду 2008-2010. године значајно смањити учешће јавне потрошње у БДП. Смањење јавне потрошње и фискалног дефицита, нарочито дефицита републичког буџета, представљају кључну полугу за смањење домаће тражње и спољнотрговинског дефицита у наредним годинама.** Осим тога, наставиће се реформа пореског система, који је већ сада подстицајан и конкурентан у односу на регионално окружење, у циљу стварања повољнијих услова за раст инвестиција и запослености. **Реформа јавних расхода спроводиће се у правцу повећања учешћа инвестиција у људски капитал (образовање, наука) и физички капитал (инфраструктура, животна средина).** Посебна пажња посветиће се унапређењу селекције јавних инвестиција, као и повећању ефикасности у њиховој реализацији (минималне цене и рокови, добар квалитет производа). Раст улагања државе у инфраструктуру представља неопходан услов за привлачење приватних инвестиција, које су примарни фактор дугорочно одрживог привредног раста. Такође, неопходно је у оквиру фискалне децентрализације спровести уставна начела о подели имовине између различитих нивоа власти (Републике, АП и локалних заједница).

У периоду од 2008. до 2010. године наставиће се са убрзаном реализацијом широког фронта структурних реформи које су типичне за другу фазу транзиције. Најважније реформе у овом периоду јесу:

- довршетак приватизације друштвених предузећа, као и државних банака и осигуравајућих друштава;
- унапређење регулаторног оквира за инфраструктурне и комуналне делатности и покретање приватизације (делимичне или потпуне) предузећа из ових делатности;
- побољшање пословног и инвестиционог амбијента, укључујући и смањење корупције и ефикасну примену стечајног законодавства;
- реформа судства и његово институционално и функционално унапређивање;
- приватизација, укључујући и реституцију, државног пољопривредног и грађевинског земљишта.

За дугорочно одржив привредни раст подједнако важно као и приватизација јесте и стварање конкурентског амбијента и услова за слободну тржишну утакмицу у којој су сви учесници равноправни, трансакциони трошкови минимални и монополи адекватно регулисани. Такав амбијент подстиче предузетништво, пословну и технолошку иновативност и конкурентност привредних субјеката, а с друге стране потискује трагање за рентама и редистрибутивно понашање, уз оријентацију на богаћење посредством привилегија и корупције.

4.2. Оквири монетарне и политике девизног курса

Народна банка Србије (НБС), у складу са Законом о НБС спроводиће монетарну политику која је првенствено усмерена на освајење ниске и стабилне инфлације. НБС ће такође подржати спровођење економске политике Владе у циљу

смањења спољне неравнотеже и поспешивања привредног раста, а да при томе не угрози примарни циљ – ниску и стабилну инфлацију.

НБС ће наставити политику постепеног снижавања базне инфлације и њену стабилизацију на нивоу који је приближан нивоу у земљама ЕУ. НБС је пројектовала циљану базну инфлацију у наредном средњорочном периоду, и то за 2007. годину од 4-8%, за 2008. годину 3-6%, за 2009. годину 2-5% и за 2010. годину 2-4%. У складу са новим оквиром монетарне политике, којим се НБС определила да пређе на режим циљања инфлације, главни инструмент остварења базне инфлације биће референтна каматна стопа НБС (двонедељна каматна стопа на репо операције), а према потреби примениће се и други инструменти монетарног регулисања.

Ради јачања тржишних инструмената монетарног регулисања, **НБС ће наставити да подстиче развој међубанкарског тржишта новца.** НБС ће, ради регулисања ликвидности банкарског система, омогућити банкама ефикасније коришћење кредитних и депозитних олакшица, уз истовремено коришћење коридора каматних стопа као механизма за управљање каматним стопама на новчаном тржишту.

НБС ће користити стопу обавезне резерве банака, у зависности од ефеката осталих тржишних инструмената монетарног регулисања. Уколико НБС оцени да кредитна активност банака угрожава остварење циљева монетарне политике, предузеће пруденцијалне и додатне мере монетарног регулисања усмерене на рестрикцију кредитне активности, те тако и агрегатне тражње.

Циљање базне инфлације захтева да се курс динара формира слободно на основу понуде и тражње на девизном тржишту. НБС ће политиком каматних стопа усмеравати курс ка нивоу који је конзистентан са циљаном инфлацијом и одрживом спољноекономском позицијом, док ће интервенцијама на девизном тржишту спречавати значајније дневне осцилације курса.

У оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ дефинисаће се период након кога би требало да се обезбеди слободно кретање краткорочног капитала, али не краћи од четири године од ступања на снагу Споразума. У том погледу у наредне три године створиће се услови за потпуну либерализацију кретања капитала.

Ради ефикасније контроле финансијског сектора и јачања његове стабилности, **НБС ће своју контролну активност усмерити на примену стандарда Базела II који се односе на управљање ризицима у пословању банака, надзор над друштвима за осигурање, друштвима за управљање добровољним пензионим фондовима и надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга.**

Одговарајућим законским изменама учврстиће се независност НБС и руководства централне банке у вођењу монетарне политике, која је и сада на високом нивоу. У циљу повећања ефикасности НБС и усклађивања њене управљачке и организационе структуре са функцијама Централне банке, које су примерене модерној тржишној привреди, извршиће се реструктурирање НБС.

4.3. Спољноекономска политика

У наредном средњорочном периоду посебна пажња посветиће се убрзању процеса придруживања ЕУ и процеса приступања СТО, као и јачању сарадње у региону у оквиру Регионалног савета за сарадњу, који ће почети са радом у 2008. години уместо Пакта за стабилност југоисточне Европе, као и кроз ЦЕФТА споразум, који су ратификовале све земље у региону југоисточне Европе.

Влада ће посебну пажњу посветити убрзању процеса придруживања Србије ЕУ. Након завршетка преговора о Споразуму о стабилизацији и придруживању ЕУ (ССП) у септембру 2007. године, очекује се у релативно кратком року његово парафирање и потписивање. У складу са тим споразумом Србија ће убрзано стварати политичке и економске услове за придруживање ЕУ.

Република Србија у наредном средњорочном периоду као потенцијални кандидат за приступање ЕУ користиће финансијску помоћ ЕУ, у оквиру спровођења Инструмента предприступне помоћи (ИПА), за прву (транзициона помоћ и институционална изградња) и другу компоненту (прекогранични и транснационални програми са земљама чланицама и земљама кандидатима) предприступног инструмента, а као формални кандидат за члана ЕУ и остале компоненте ИПА. Потписивањем и ратификовањем Оквирног споразума о правилима за сарадњу успоставиће правни основ за утврђивање доприноса ЕУ и доприноса земље корисника у суфинансирању пројеката финансираних из фондова ЕУ. Законом о буџету за одређену буџетску годину утврђиваће се средства за суфинансирање сваког од пројеката који се финансирају средствима фондова ЕУ, а који се реализују у години за коју се доноси буџет Републике.

Влада ће у процесу приступања СТО спољнотрговинску политику Србије усаглашавати са правилима СТО у области трговине робом и услугама, заштите права интелектуалне својине, стандардизације, техничких прописа и поступака за оцењивање усаглашености са прописаним захтевима, санитарних, ветеринарских и фитосанитарних прописа.

Република Србија, као извозно оријентисана земља, наставиће да ствара услове за стабилан и висок раст извоза робе и услуга, који обезбеђује смањење учешћа дефицита текућег рачуна у БДП. Смањење високог дефицита робне размене, као најважније компоненте негативног салда текућег рачуна, оствариће се у средњем року кроз повећање конкурентности привреде Србије, као синтетички резултат реализованих структурних реформи. Међутим, наредне две до три године неопходно је применити микс мера макроекономске политике (фискална политика, политика плата, политика курса) које ће допринети смањењу спољног дефицита преко смањења домаће тражње.

Подстицање извоза представља кључни генератор високих стопа привредног раста. Повећање извоза захтева значајан раст инвестиција и реструктурирање привреде које ће омогућити увођење нових производних програма и производа више фазе прераде. Улагање нових власника у предузећа у постприватизационом периоду омогућиће раст производње која је конкурентна на светском тржишту, па тиме и раст извоза. Посебна пажња посветиће се подстицању извоза у ЕУ, са циљем да се структура и квалитет домаћих извозних производа прилагоде тржишту ЕУ. Ово ће се постићи убрзавањем процеса хармонизације техничких прописа Србије са законодавством ЕУ, односно уграђивањем у домаћу регулативу европских директива новог и старог приступа. Након потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању, усаглашавања техничких прописа и стандарда за одређене групе производа са онима у ЕУ, као и успостављања инфраструктуре за њихову примену, створиће се услови за потписивање споразума РЕСА (Протокол европског споразума о оцењивању усаглашености и прихватању индустријских производа) и АСАА (Споразум о оцењивању усаглашености и прихватању индустријских производа). Тиме ће се за производе који су обухваћени наведеним споразумима и пре уласка у ЕУ обезбедити приступ јединственом тржишту без додатних захтева у погледу испитивања или сертификације. РЕСА/АСАА споразумима проширује се у одређеном сектору јединствено тржиште ЕУ на тржиште земље потписнице и указује поверење у систем земље кандидата у погледу техничких прописа, стандардизације, акредитације и

метрологије, због чега ће Србија посебну пажњу посветити развоју наведених елемената инфраструктуре у домену квалитета. То захтева да се прихвате стандарди ЕУ, посебно они који се односе на безбедност при коришћењу производа, заштиту здравља и очување животне средине, као и да се примењују правила ЕУ у области царинског поступка, конкуренције, рачуноводства и пореза.

Значајан инструмент за подстицање домаћег извоза представљају слободне индустријске зоне, чије оснивање и функционисање много доприноси повећању производње и инвестиција, отварању нових радних места, преносу савремених технологија, повећању извоза и девизног прилива и равномерном регионалном развоју. Посебна пажња посветиће се развоју извозних кластера. Повезивање предузећа у кластере знатно ће допринети повећању конкурентности предузећа и њиховом оспособљавању да производе робу и услуге вишег степена прераде. Циљ је да се убрза формирање развојно пропульзивних и извозно оријентисаних кластера неопходних за развој партнерских односа за побољшање иновативности и технолошког развоја, уклањање препрека за повећање продуктивности и конкурентности уз јачање стратешког партнерства.

Наведени циљеви биће подржани олакшавањем услова спољне трговине, са почетком примене Закона о спољнотрговинском пословању (и подзаконских аката), како би се повећао извоз и подстакле стране инвестиције, посебно у области производње.

Заштита домаћег тржишта (антидампинг, компензаторна заштита од прекомерног увоза и обуздавање нерегуларних притисака иностране понуде ради равнотеже платног биланса) вршиће се институционално на основу хармонизоване регулативе и преузетих међународних обавеза по поступцима који су унапред прецизно прописани.

Дефицит текућег рачуна платног биланса земље финансирао би се значајним делом из прилива страних директних инвестиција, чије би учешће у БДП у 2008. години износило 6,4%, док би се 2009. и 2010. године смањило на по 5,7%. Висок прилив страних директних инвестиција очекује се захваљујући атрактивним предстојећим приватизацијама, макроекономској стабилности, либералном економском режиму, напретку у регионалним и европским интеграцијама, релативно јефтиној радној снази, ниској стопи пореза на добит и другим пореским олакшицама, као и националном третману страних инвеститора. Побољшање пословне и инвестиционе климе омогућиће бржи раст гринфилд инвестиција као кључног фактора привредног раста, нових инвестиција и новог запошљавања. Повећању прилива страних директних инвестиција допринеће и концесиона улагања као облик сарадње приватног и јавног сектора. Законом о концесијама и Законом о страним улагањима створени су услови за прилив нових инвестиција у домаћу привреду по основу концесија, осим у сектор наоружања.

Очекује се да ће НБС инструментима монетарне политике који јој стоје на располагању, не доводећи у питање остваривање циљане стопе инфлације, усмеравати курс ка нивоу који је конзистентан са одрживом средњорочном спољноекономском позицијом земље.

4.4. Политика тржишта рада

Повећање запослености биће приоритет економске политике до 2010. године. У циљу већег запошљавања радне снаге потребно је одржати макроекономску стабилност и висок привредни раст, побољшати услове за инвестирање и унапредити финансијске подстицаје за послодавце. Промена структуре привреде у правцу бржег раста сектора услуга утицаће на бржи раст запошљавања. Уз то, ефектуираће се до сада

предузете мере, као што су смањење фискалног оптерећења зарада, либерализација тржишта рада и унапређена клима за инвестирање.

Предвиђена динамика раста привредне активности и очекивани високи прилив страних директних инвестиција утицаће на повећање запослености, чему ће допринети и мере усмерене на повећавање флексибилности тржишта рада (виша ценовна еластичност и мобилност радне снаге). Поред тога, у циљу смањења незапослености потребно је повећати учешће активних политика као што су помоћ при тражењу посла и саветовање, креирање послова, обуке и преквалификације, а смањити учешће пасивних политика (накнада за незапосленост и отпремнина). Предузећа је потребно охрабривати за отварање нових радних места и на инвестирање у образовање и разне видове обуке сопствене радне снаге, како би се достигао потребан ниво њихове флексибилности.

Носилац запошљавања у наредном периоду биће приватни сектор, посебно конкурентни извозно оријентисани сектор малих и средњих предузећа. Пораст броја запослених биће, пре свега, резултат веће активности приватног сектора који ће повећати тражњу за радном снагом на примарном тржишту рада и водити отварању нових радних места. То ће се остварити убрзавањем развоја приватног сектора и снажним интензивирањем инвестиционе активности. Очекује се да ће раст тражње за радном снагом у приватном сектору бити већи од смањења запослености у друштвеном и јавном сектору, услед чега ће се укупна запосленост континуирано повећавати.

4.5. Политика плата у јавном сектору

У наредном средњорочном периоду раст плата у јавном сектору, укључујући и републичка и локална јавна предузећа, биће под контролом и кретаће се у складу са кретањем продуктивности рада и стањем на тржишту рада. Неоправдано је да запослени у монополским делатностима имају знатно веће плате од плата које се на тржишту рада добијају за идентичан посао, а да се, уз то, те плате повећавају натпросечним темпом. Улога и значај политике плата произлазе из чињенице да број запослених у јавном сектору чини 26,3% укупног броја запослених, према Анкети о радној снази.

Ради стабилизовања инфлације на ниском нивоу и смањивања спољнотрговинског дефицита, фонд плата у јавном сектору, захваљујући овако конципираној контроли, неће генерисати неодржив раст јавне потрошње. С обзиром на то да је још увек високо учешће трошкова рада у јавном сектору у БДП, потребан је средњорочни план смањивања тог учешћа, и то у склопу смањивања консолидоване јавне потрошње. Истовремено, потребно је дугорочну политику плата у јавном сектору утврдити тако да буде чврсто наслоњена на правила за раст плата јавног сектора и њихово усклађивање са кретањем продуктивности и нивоом и растом плата у приватном сектору.

Одговорна политика плата у јавном сектору омогућиће повећање инвестиција и подржаће дугорочно одржив привредни раст и пораст запошљавања. Таква политика плата допринеће обуздавању домаће тражње, успоравању инфлације, ублажавању спољноекономске неравнотеже и повећању конкурентности привреде.

Раст плата у јавном сектору у складу са растом продуктивности рада подразумева напуштање уравниловке у расподели у државној управи, јавним службама и јавним предузећима, што ће се постићи унапређивањем стимулативног система плата који је у основи конципиран новим Законом о платама државних службеника и намештеника, са циљем да се повећа квалитет административних и других јавних услуга. Наставак реформи државне управе, јавних служби и јавних

предузећа омогућиће смањење расхода за зараде запослених у овим органима и организацијама, повећање њихове ефикасности у раду и пружање квалитетнијих услуга.

4.6. Политика регулисаних цена

Влада ће наставити са ширењем и јачањем слободног формирања цена у складу са условима на тржишту, изузев цена у инфраструктурним делатностима, које мањим или већим делом имају карактер природног монопола и чије ће формирање у наредним годинама бити у надлежности Владе, односно регулаторних тела.

У наредном средњорочном периоду регулисање цена инфраструктурних производа и услуга постепено ће се у све већој мери преносити из надлежности Владе у надлежност регулаторних тела (агенција) и у значајној мери ускладити са економским критеријумима и потребом битног повећавања ефикасности и финансијске консолидације у овом сектору.

У оквиру административно регулисаних цена, Влада ће на предлог Агенције за енергетику, у складу са законским овлашћењима, а на бази утврђене методологије за обликовање тарифних система и одређивање појединих регулисаних цена регулисати ниво цена за:

- приступ одговарајућим инфраструктурним инсталацијама и коришћење система за пренос електричне енергије;
- приступ одговарајућим инфраструктурним инсталацијама и коришћење система за дистрибуцију електричне енергије;
- обрачун електричне енергије за тарифне купце;
- приступ и коришћење система за транспорт природног гаса;
- приступ одговарајућим инфраструктурним инсталацијама и коришћење система за дистрибуцију природног гаса;
- обрачун природног гаса за тарифне купце;
- приступ одговарајућим инфраструктурним инсталацијама и коришћење система за транспорт нафте нафтоводима и транспорт деривата нафте продуктоводима.

Тарифни системи и политика цена топлотне и електричне енергије и гаса усклађиваће се са економски оправданим трошковима и нивоима цена у Европи кроз процес постепене дерегулације и либерализације тржишта, са циљем успостављања тржишног начина формирања тих цена у мери у којој то буде било могуће и уз надзор регулаторног тела.

Цене и тарифне системе у фиксној телефонији, према важећем Закону, одређује Агенција за телекомуникације, у складу са трошковним принципом, док се у мобилној телефонији цене слободно формирају.

Влада ће утврђивати ниво цена железничких и поштанских услуга, у циљу постепеног достизања нивоа који укључује економски оправдане трошкове и у мери која обезбеђује компатибилност са алокативном ефикасношћу и развојна инвестициона улагања. Постепено ће се вршити дерегулација и либерализација тржишта тих услуга и стварати могућности да се железница и пошта оспособе за прихватање конкуренције и пружање квалитетних услуга по економски заснованим ценама.

Цене комуналних услуга су у надлежности јединица локалне самоуправе. Имајући у виду да су одређене комуналне делатности природни монополи

(водоснабдевање, канализација, грејање и сл.), цене ће се утврђивати на бази економски оправданих трошкова у јавним комуналним предузећима и потребе пружања квалитетнијих комуналних услуга, у складу са пројектованим растом цена, сагласно Закону о јавним предузећима и обављању делатности од општег интереса.

Цена воде и накнада за коришћење водних ресурса Републике биће регулисане на принципима „корисник плаћа” и „загађивач плаћа”, са циљем постепеног достизања економске цене воде која укључује економски оправдане трошкове.

Политику цена лекова, односно критеријуме за формирање цена лекова, као и одлуку о висини цена лекова утврђиваће Влада на предлог министарстава надлежних за трговину и послове здравља, у складу са Законом о лековима и медицинским средствима. Административна контрола цена лекова у наредном периоду имаће за циљ да се ограниче средства која се издвајају за лекове у обавезном здравственом осигурању, односно да буду усклађена са финансијским могућностима Републичког завода за здравствено осигурање. При томе ће се водити рачуна и о утицају повећања цена лекова на инфлацију. Наставиће се са постепеним отклањањем диспаратитета цена домаћих лекова у односу на цене увозних лекова са циљем да се у средњорочном периоду цене лекова који се не издају на рецепт либерализују. У наредном периоду пратиће се кретање цена лекова на тржишту ЕУ, ради упоређивања цена истих или сличних лекова на домаћем тржишту.

III. ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. Фискална кретања у 2006. години и изгледи за 2007. годину

Фискална 2006. година завршена је консолидованим суфицитом од 35,1 млрд динара, односно 1,7% БДП. Сектор државе остварио је суфицит и када се из прихода одузму приходи од лиценце, који због једнократног карактера не би требало да представљају основу за трајан раст расхода. У том случају суфицит консолидованог сектора државе износио би 8,0 млрд динара, односно 0,4% БДП.

У 2007. години долази до погоршања фискалне позиције и планира се консолидовани дефицит од 12,1 млрд динара, односно 0,5% БДП. Уколико се из прихода изузме лиценца резултат је дефицит од 37,6 млрд динара, односно 1,5% БДП.

Табела 11. Консолидовани биланс државе у 2006. и 2007. години

	у мил. динара		
	2006 Остварење	2007 Процена	Номинални раст у %
I ЈАВНИ ПРИХОДИ	848.317	985.190	16,1
II ЈАВНИ РАСХОДИ	813.203	997.301	22,6
КОНСОЛИДОВАНИ БИЛАНС (I-II)	35.114	-12.112	
У % БДП	1,7	-0,5	

Извор: МФИН

Следећи су разлози погоршања фискалне позиције у 2007. години:

У другој половини 2006. године потписани су уговори и усвојени закони који имају за последицу значајан раст јавних расхода у 2007. години. Влада је потписала протоколе са синдикатима просвете, културе и здравства, са којима је договорено значајно повећање плата у наведеним делатностима, при чему се велики део договореног повећања плата реализује у другој половини 2007. године. Стога је укупан фонд плата у буџету Републике Србије, у 2007. години, првенствено због споразума и одлука које су донете крајем 2006. године, већи за око 27 млрд него у 2006. години. У другој половини 2006. године потписани су бројни уговори о реализацији пројеката у оквиру НИП, при чему се већина пројеката релизује током 2007. године, што имплицира раст ове категорије расхода буџета.

На погоршање фискалне позиције у 2007. години, утичу и измене пореских прописа. Изменама Закона о порезу на доходак смањено је фискално оптерећење зарада, али и приходи сектора државе. Губитак прихода државе по основу смањења стопе пореза на доходак и увођења неопорезивог дела дохотка процењује се на 1,2% БДП. Смањење стопе пореза на пренос апсолутних права, односно укидање овог пореза на куповину првог стана, такође утичу на пад прихода сектора државе. Губитак прихода по овом основу, за другу половину 2007. године, процењује се на око 3 млрд динара.

Синтетички ефекат наведених фактора је бржи раст консолидованих расхода државе у 2007. години (22,6%) у односу на раст прихода (16,1%) и погоршање биланса државе (дефицит 0,5% БДП).

Фискална политика која се реализује у другој половини 2007. године, а која је кључно одређена, споразумима, уговорима и законима донетим у 2006. години, истовремено ће утицати на раст домаће тражње и спољног дефицита. Могуће је да ће тај утицај бити нешто слабији него што то произилази из усвојеног буџета Републике Србије и консолидованог биланса државе Србије, ако се планирани расходи не реализују у

целини. Наведене мере имају за последицу повећање фискалног дефицита у 2007. години, у односу на 2006. годину, за 2,2 процентна поена БДП.

Фискална политика у прва три квартала 2006. године била је неутрална са становишта агрегатне тражње. Заокрет у фискалној политици, у правцу повећања њене експанзивности, остварен је у последњем тромесечју 2006. године.

Табела 12. Консолидовани биланс државе по кварталима у 2006. години

	у мил. динара			
	2006 Q1	2006 Q2	2006 Q3	2006 Q4
I ЈАВНИ ПРИХОДИ	176.041	202.747	232.020	237.509
II ЈАВНИ РАСХОДИ	174.950	185.257	197.572	255.424
III КОНСОЛИДОВАНИ БИЛАНС (I-II)	1.091	17.490	34.449	-17.915

Извор: МФИН

Раст јавних расхода у последњем тромесечју 2006. године, у односу на претходно тромесечје износи 29,3%. Раст расхода у последњем кварталу делом се може објаснити уобичајено већом потрошњом при крају године. Међугодишња стопа раста потрошње државе у последњем кварталу 2006. године од 30,9% искључује сезонски утицај и потврђује заокрет ка експанзивној фискалној политици крајем 2006. године. Са становишта средњорочне фискалне политике нарочито је неповољна околност што је приближно половина наведеног раста расхода трајна (повећање плата) тј. повећани ниво јавне потрошње се преноси и у наредне године.

Фискална кретања у првој половини 2007. године могу се оценити као умерено рестриктивна. Оваква кретања условљена су законским ограничењима у извршењу расхода у условима привременог финансирања које је било на снази до формирања Владе и усвајања Закона о буџету Републике Србије за 2007. годину.

Консолидовани суфицит у првој половини 2007. године износи 56,8 млрд динара, односно 31,4 млрд уколико се из прихода првог квартала изузме приход од лиценце за трећег мобилног оператера.

Табела 13. Консолидовани јавни приходи у 2007. години у односу на 2006. годину

	у мил. динара					
	2006 Q1	2006 Q2	2007 Q1	2007 Q2	Стопе раста Q1 2007/ Q1 2006 Q2 2007/ Q2 2006	
I ЈАВНИ ПРИХОДИ	176.041	202.747	216.208	229.327	22,8	13,1
1. Текући приходи	173.971	200.465	212.962	226.683	22,4	13,1
Порески приходи	160.062	186.283	195.929	209.987	22,4	12,7
Порез на доходак	25.837	29.237	24.905	28.174	-3,6	-3,6
Порез на добит	7.936	2.922	11.691	5.582	47,3	91,0
Порез на додату вредност	46.308	57.870	60.478	64.975	30,6	12,3
Акцизе	15.438	22.253	20.147	24.027	30,5	8,0
Царине	9.626	12.710	12.030	13.899	25,0	9,4
Остали порески приходи	6.539	7.219	7.917	8.321	21,1	15,3
Доприноси	48.378	54.074	58.761	65.009	21,5	20,2
Непорески приходи*	13.909	14.182	17.032	16.696	22,5	17,7
2. Капитални приходи	2.070	2.282	3.247	2.644	56,8	15,9

* Ради упоредивости у првом кварталу 2007. године из непореских прихода искључен је приход од лиценце.

Извор: МФИН

Поред законског ограничења у извршењу расхода, оствареном суфициту

допринело је и добро остварење прихода. На раст прихода утицали су раст зарада и последично раст пореза¹ и доприноса на зараде, али и више остварење у односу на план (у Закону о буџету) прихода од пореза на додату вредност, акциза и царина, као последице повећане потрошње и увоза.

У првом кварталу 2007. године сви облици пореских прихода, изузев пореза на доходак, остварују у односу на исти период претходне године висок раст. Порез на доходак номинално је нижи због већ поменутих измена закона, с тим што је његов још драстичнији пад спречен значајнијим растом зарада. Раст прихода, пореских и непореских, благо се успорава у другом кварталу 2007. године.

Остварење прихода у првој половини године износи 47,8% планираних прихода за ову годину, што је у складу са историјском динамиком остварења прихода. Учешће прихода трећег и четвртог квартала, у годишњим приходима, због деловања сезонских фактора је веће у односу на прва два квартала. Имајући у виду ову чињеницу, они представљају добру полазну основу за пројектовање прихода у наредном средњорочном периоду.

Табела 14. Консолидовани расходи у 2007. години у односу на 2006. годину

					у мил. динара	
	2006	2006	2007	2007	Стопе раста у %	
	Q1	Q2	Q1	Q2	Q1 2007/ Q1 2006	Q2 2007 /Q2 2006
П ЈАВНИ РАСХОДИ	174,949.9	185,257.2	203,026,7	211.173,1	16,0	14,0
1. Текући расходи	167.636,7	174.418,2	187.533,8	196.095,8	11,9	12,4
Расходи за запослене	46.067	45.770	51.918	56.236	12,7	22,9
Куповина роба и услуга	22.370	25,264	25.647	31.115	14,7	23,2
Отплата камата	5.733	4,924	5.729	3.130	-0,1	-36,4
Субвенције	10.095	12.692	9.260	10.394	-8,3	-18,1
Социјална помоћ и трансфери	79.832	81.199	91.065	91.771	14,1	13,0
од чега: пензије	52.749	55.698	61.977	63.302	17,5	13,7
Остали текући расходи	3.539	4.569	3.914	3.450	10,6	-24,5
2. Капитални расходи	7.313	10.839	15.493	15.077	111,8	39,1

Извор: МФИН

Расходи сектора државе у првој половини 2007. године, опредељени су законским ограничењима привременог финансирања. Република Србија и организације обавезног социјалног осигурања били су до 1. јула 2007. године на режиму привременог финансирања. АП Војводина била је на режиму привременог финансирања до 31. марта 2007. године. Поједини градови и општине су такође усвојили одлуке о привременом финансирању у првој половини године. Оваква ситуација условила је умерену рестриктивност сектора државе у првој половини године (бржи раст прихода у односу на раст расхода).

Највећи раст у посматраном периоду остварили су капитални расходи, што је резултат реализације пројеката Националног инвестиционог плана. У првом и другом тромесечју 2006. године, није било ових расхода, с обзиром на то да је НИП усвојен у септембру 2006. године. У првом и другом кварталу 2007. године расходи по основу реализације пројеката НИП износили су 15,3 млрд динара. Имајући у виду величину

¹ Порез на зараде бележи значајан пад због смањења стопе пореза и увођења неопорезивог деладохотка. Међутим, високим растом зарада овај пад је делимично ублажен.

средстава која се алоцирају на НИП и сразмерно дугу и детаљну процедуру при одобравању средстава за конкретне пројекте, реализација већег дела пројеката НИП планираних у буџету за 2007. годину очекује се тек у другој половини године.²

Раст расхода за запослене одређен је почетком примене Закона о платама државних службеника. Потписани протоколи о повећању плата у образовању, култури и здравству, који ступају на снагу у другој половини ове године, утицаће на значајни раст ових расхода у односу на претходну годину.

Јавни расходи су у првој половини 2007. године на нешто нижем нивоу остварења (41,5% годишњег плана), што је испод уобичајеног извршења у првој половини године у односу на целу годину. Узрок нешто нижег остварења је рестриктиван карактер привременог финансирања.

Остварење плана расхода, а на основу испуњавања законских обавеза потписаних уговора и протокола, има за последицу експанзивнију фискалну политику у другој половини 2007. године. Уштеде у односу на план могуће су једино у оквиру оних расхода који немају карактер законске обавезе (куповина роба и услуга, субвенције, други текући расходи и инвестиције).

Изазов фискалне политике у наредном средњорочном периоду биће спровођење оних мера које ће након привременог експанзивног карактера у другој половини 2007. године вратити фискалну политику у нешто рестриктивније оквире.

2. Фискална политика и пројекције основних фискалних агрегата у периоду од 2008. до 2010. године

Основ за пројекцију фискалних агрегата у периоду од 2008. до 2010. године су пројектоване величине макроекономских индикатора, фискалних циљева и планиране фискалне политике у наредном средњорочном периоду. Пројекција макроекономских индикатора указује на период даље стабилизације, уз једноцифрене стопе инфлације, од 6,0% у 2008. години до 4,0% у 2010. години (крај периода). Просечне реалне стопе раста БДП су на високом нивоу од 6,3% за средњорочни период.

2.1. Фискална политика у периоду од 2008. до 2010. године

Основни макроекономски приоритет фискалне политике у периоду 2008-2010. године је смањење спољноекономске неравнотеже како би се предупредила могућност појаве девизне, односно платнобилансне кризе у Србији у наредним годинама. Смањење спољноекономске неравнотеже је нужан услов, за одржање унутрашње макроекономске стабилности (ниска инфлација) али и за наставак дугорочно одрживог привредног раста и смањење незапослености. Иако је у смањивању спољноекономске неравнотеже неспорна кључна улога фискалне политике, важан је и допринос политике зарада, монетарне политике и политике курса. Такође, неопходно је наставити структурне реформе у сектору привреде које су од пресудне важности за редукацију спољноекономског дефицита у средњем и дугом року.

У циљу смањивања спољне неравнотеже планирано је прилагођавање у консолидованом фискалном билансу у 2008. години у односу на претходну годину, у износу од 1,2% БДП. Фискално прилагођавање би се остварило смањењем учешћа консолидованих јавних расхода у БДП за 1,2 процентна поена. Фискално прилагођавање од

---

² Планирана средства за реализацију пројеката НИП у Закону о буџету Републике Србије за 2007. годину износе 44,4 млрд динара.

1,2 процентна поена на консолидованом билансу државе подразумева смањење расхода буџета Републике за 1 процентни поен. Прилагођавање консолидованог фискалног биланса, у координацији са осталим мерама макроекономске политике (политика плата, монетарна политика и политика курса), утицало би на смањење домаће тражње и дефицита текућег рачуна платног биланса до средњорочно одрживог нивоа.

Кључне мере за смањење учешћа јавне потрошње у БДП у наредној години су:

- **задржавање реалног нивоа фонда плата буџетских корисника који ће бити достигнут крајем 2007. године;**
- **смањење субвенција буџета Републике за 5% у односу на средства која су предвиђена буџетом за 2007. годину;**
- **смањење јавних инвестиција буџета Републике за више од 10% у односу на планирана средства у 2007. години.**

Високо учешће трошкова рада у јавним расходима и у БДП представља највећу дисторзију у структури јавних расхода у Србији. Замрзавање реалног нивоа фонда плата у 2008. години представља први корак у свођењу трошкова рада у државном сектору у одрживе оквире. Ова мера ће успорити али не зауставити повећање учешћа трошкова рада у укупним јавним расходима и БДП током 2008. године. Наиме због високог пренетог нивоа из претходне године, трошкови рада у 2008. години би и у случају предложеног замрзавања реалног нивоа плата расли брже од раста БДП. Наравно, замрзавање фонда реалних плата би омогућило раст просечних реалних плата само у случају смањења броја запослених у одређеним државним органима и установама.

Планирано је да фонд плата у државном сектору и током 2009-2010. године расте спорије од раста БДП, тако да се учешће трошкова рада у БДП у наредном трогодишњем периоду смањи за 0,5 процентних поена. Остварење планираног смањења трошкова рада представља кључну меру фискалног прилагођавања у наведеном периоду. Током 2008. године Влада ће иницирати детаљну анализу којом би се испитале могућности додатног смањења учешћа трошкова рада у државном сектору у БДП. У оквиру ове анализе испитаће се и могућност смањивања броја запослених у државном сектору.

Осим предложеног замрзавања фонда плата у сектору државе на реалном нивоу који ће бити достигнут крајем 2007. године, неопходно је успоставити стриктну контролу плата у републичким и локалним комуналним, јавним предузећима. **Такође, неопходно је да плате у јавним предузећима расту првенствено у складу са кретањима у осталим секторима привреде и у складу са растом продуктивности у самим предузећима, а у мањој мери у складу са пословним резултатима предузећа** – јер се ради о делатностима које у већој или мањој мери имају карактер природног или институционалног монопола. Осим стриктне контроле кретања плата у наредном периоду, неопходно је преиспитати и оправданост повећања плата у јавним предузећима током прве половине 2007. године.

Планирани расходи за робе и услуге су усвојеним буџетима и плановима организација обавезног социјалног осигурања, за 2007. годину остварили значајан раст од чак 30,3%, у односу на претходну годину, што је знатно бржи раст од кумулативног раста цена и нивоа привредне активности. Стога се оцењује неопходним спровођење рационализације ових расхода у наредном средњорочном периоду.

Планирани раст јавних инвестиција, укључујући и НИП у 2007. години, износио је 77,7%, у односу на претходну годину, а раст њиховог учешћа у БДП чак 1,7 процентних поена. При томе раст јавних инвестиција није био праћен смањењем учешћа текуће јавне потрошње у БДП – шта више повећано је учешће и текуће јавне потрошње у БДП.

Смањењем нивоа јавних инвестиција буџета Републике у 2008. години, у односу на 2007. годину њихово учешће у БДП смањило би се са 4,8 % БДП у 2007. години на 4,1% процената БДП у 2008. години, али би и даље било више за 1 процентни поен него у 2006. години.

Међутим, с обзиром на низак ниво јавног дуга Републике Србије на једној страни (деталније о јавном дугу видети у Стратегији за управљање јавним дугом), и значајне потребе за инвестирањем на другој страни, Влада ће размотрити оправданост задуживања у иностранству и земљи у циљу убрзања завршетка кључних инфраструктурних пројеката, као што је Коридор 10. У случају да се донесе одлука о задуживању, учешће јавних инвестиција у БДП било би веће од планираног.

Значајно повећање јавних инвестиција током претходне и ове године, као и висок планирани раст инвестиција у наредним годинама захтева да приоритет буде унапређење методологије селекције пројеката, као и за стварање механизма за унапређење ефикасности реализације пројеката.

У периоду од 2009. до 2010. године пројектовано је приближно исто учешће консолидованих јавних прихода у БДП. Када се посматра структура пореских прихода приметно је повећање учешћа у БДП пореза на доходак грађана. Пад учешћа бележи се код царина, и то због предвиђене либерализације са ЕУ. Остали приходи задржавају учешће у БДП на истом нивоу.

Полазећи од политике која је предвиђена за 2007. годину, у наредном средњорочном периоду се мора водити рестриктивна фискална политика, нарочито у домену плата, материјалних трошкова и субвенција, тако да се учешће јавне потрошње у БДП, на крају периода смањи за 2,0 процентна поена у односу на 2007. годину.

Средњорочни период представља временски оквир у коме је могуће утицати на политику расхода који су законски и уговорно одређени и по том основу у кратком року фиксни. То је такође и довољно дуг период да се изврши рационализација и уштеда у оквиру оних расхода који нису законски условљени али код којих постоји инертно повећање из године у годину (расходи за куповину роба и услуга). У овом периоду могуће је променити структуру јавних расхода у складу са развојним и социјалним приоритетима.

Кључне мере за смањење јавних расхода у средњем року (до 2010. године) јесу:

- **рационализација државне администрације и јавних служби и повећање ефикасности (смањење расхода за запослене и куповину роба и услуга);**
- **смањење субвенција које се дају из буџета непрофитабилним јавним и друштвеним предузећима.**

Процес придруживања ЕУ захтева ефикасну државну управу са високо квалификованим државним службеницима спремним да одговоре на изазове који се стављају пред земљу кандидата за придруживање. То подразумева високу професионалност, ефикасност и квалификованост државних службеника на свим нивоима власти. Задржавање стручног кадра у државној управи и јавним службама веома је тешко, имајући у виду знатно нижи ниво зарада високостручних кадрова у државној управи и јавним службама у односу на приватни сектор. Осим тога, неопходно је применити и друге мере у циљу привлачења високостручних кадрова у државни сектор. Рационализација у броју запослених омогућила би подизање просечне зараде, уз услов непромењене масе зарада у сектору државе, избегавајући негативан утицај на макроекономску стабилност преко утицаја на раст домаће тражње и последично на инфлацију и дефицит текућег рачуна

платног биланса. Раст приватног сектора, ослобођеног баласта гломазног и неефикасног државног апарата, компензовао би негативан утицај на раст незапослености.

Куповина роба и услуга, односно раст ове категорије расхода из године у годину намеће као приоритет држави да одређеном штедњом на овим позицијама расхода (материјал, текуће одржавање, стални трошкови и услуге по уговору) створи простор за повећање оних категорија расхода којима се постижу дефинисани циљеви у домену социјалне политике, образовања, заштите животне средине и других конкретних политика³.

Имајући у виду наведене мере и нужност рестриктивног карактера фискалне политике пројектовано је смањење учешћа консолидованих јавних расхода у БДП у 2009. и 2010. години у односу на 2008. годину.

Смањење учешћа укупних расхода резултат је значајнијег смањења учешћа текућих расхода, док је за учешће капиталних инвестиција предвиђен раст, тако да се у 2010. години врате на ниво из 2007. године од 4,8%. Уколико се приступи убрзаној реализацији кључних инфраструктурних пројеката (Коридор 10), учешће јавних инвестиција у БДП било би веће од наведеног. Овде се пре свега има у виду раст јавних инвестиција у инфраструктуру, које ће се спроводити према тачно утврђеном средњорочном плану јавних инвестиција. Овакве инвестиције, за које није нужно заинтересован приватни сектор (школе, болнице, регионална и локална инфраструктура) предуслов су за побољшање свеукупног стандарда и услова живота грађана али и за привлачење домаћих и страних инвеститора и последично раст привредне активности.

Као резултат планираних мера на страни прихода и расхода консолидовани биланс сектора државе прелази са дефицита од 0,5% БДП у 2007. години у суфицит од 0,4% БДП у 2010. години.

2.2. Фискалне пројекције у периоду од 2008. до 2010. године

Остварени резултати у претходном периоду, процена остварења у 2007. години, уз предложене измене пореске политике и политике расхода представљали су основу за пројекцију прихода и расхода консолидованог сектора државе, у периоду до 2010. године (Табела 15).

Табела 15. Основни фискални индикатори у периоду 2008-2010. године

	у мил. динара			
	Процена	Пројекција		
	2007	2008	2009	2010
Приходи	985.190	1.079.844	1.225.335	1.360.613
- % БДП	40,1	38,9	39,2	39,0
Расходи	997.301	1.096.382	1.209.246	1.346.241
- % БДП	40,6	39,5	38,7	38,6
Консолидовани дефицит / суфицит	-12.112	-16.539	16.089	14.371
- % БДП	-0,5	-0,6	0,5	0,4
Бруто јавни дуг	792.634,5	789.414,4	797.631,4	776.746,1
- % БДП	32,3	28,4	25,5	22,3

Извор: МФИН

Полазећи од дефинисаног макроекономског и фискалног оквира, Општим билансом укупних примања и укупних издатака утврђен је обим јавне потрошње у Републици Србији

³ Један од начина да се повећа ефикасност државне управе и јавних служби јесте набавка одређених услуга на тржишту. Овде се мисли на оне услуге (нпр. услуге одржавања) које су неопходне за функционисање државне управе, али које је јевтиније набављати на тржишту него у оквиру саме државне управе и јавних служби.

за 2008. годину. За све учеснике буџетског система утврђена је алокација расположивих ресурса, и то посебно за буџет централног - републичког нивоа власти, буџете нижих нивоа власти и финансијске планове организација обавезног социјалног осигурања (ООСО). Општим билансом дат је бруто (неконсолидовани) износ прихода и расхода свих нивоа власти, при чему је приликом утврђивања и праћења јавних прихода и јавне потрошње неопходно извршити консолидацију, којом се трансфери између различитих нивоа власти међусобно потиру.

Табела 16. Општи биланс Републике Србије за 2008. годину

	у мил. динара		
	Укупна примања (класа 7 и 8)	Укупни издаци (класа 4 и класа 5)	дефицит / суфицит
Буџет Републике	628.174	642.472	-14.298
Буџет Војводине	31.982	32.044	-63
Буџет локалног нивоа власти	171.940	170.429	1.512
Фонд ПИО ⁴	363.575	367.539	-3.964
РЗЗО	161.932	162.342	-409
НСЗ	31.530	30.891	639
ЈП Путеви Србије	12.058	12.015	44

Извор: МФИН

У складу са Законом о финансирању локалне самоуправе, из буџета Републике се обезбеђују трансферна средства у висини од 1,7% БДП, оствареног у 2006. години.

Трансферна средства између буџета Републике и других нивоа власти доприносе уравнотежењу прихода и расхода. Поред ових трансфера, обухваћени су и трансфери између ООСО. Укупан обим трансфера у 2008. години износиће 271 млрд динара.

2.3. Пореска политика у периоду од 2008. до 2010. године

Основни циљеви пореске политике, у периоду од 2008. до 2010. године, треба да буду смањивање пореског оптерећења пореских обвезника, проширење пореске основице, праведнији систем опорезивања према економској снази обвезника. Приоритет пореске политике је усаглашавање пореских прописа са прописима земаља које су чланице ЕУ, уз уважавање специфичности и околности наше земље у тој области у периоду доношења прописа.

Наставак процеса децентрализације пореске управе, побољшање организације рада, повећање ефикасности, повезивање и модернизовање Пореске управе и Управе царина треба да допринесу остваривању планираног обима прихода.

У наредном средњорочном периоду, будући да започиње појачана активност на придруживању ЕУ, наставиће се још интензивније са хармонизацијом пореске регулативе и променама у пореској политици, које ће пре свега допринети побољшању инвестиционе климе. За подржавање развоја малих и средњих предузећа предвидеће се нови порески подстицаји. Поред тога, подстицаји ће се односити и на одговорно понашање према очувању животне средине, улагања у научна истраживања, отварање индустријских паркова и др.

На основу предложених измена у фискалној политици, које ће се предузимати у наредне три године, фискални систем ће стимулисати предузетништво, раст инвестиција

⁴ Од 1. јануара 2008. године доћи ће до спајања досадашња три пензиона фонда (за запослене, самосталне делатности и пољопривреднике) у један фонд за пензијско и инвалидско осигурање.

(посебно у области телекомуникација и информатике) и запошљавања, односно обезбедити праведнију расподелу пореског терета у земљи.

Основне измене у систему пореске политике су следеће:

Акцизе. Потписивањем СЕФТА споразума и у току процеса приступања СТО настала је потреба за преиспитивањем износа акциза на дуванске производе, односно неопходност изједначавања акциза на цигарете произведене у земљи и цигарете из увоза. У том контексту Влада је усвојила Акциони план за имплементацију СЕФТА споразума којим су предвиђене и измене Закона о акцизама и прописивање једнаке специфичне акцизе на домаће и цигарете из увоза, као и регулисање висине специфичне и *ad valorem* акцизе до 2012. године. Тако су изменама Закона о акцизама за 2007. годину утврђени нови износи акциза на цигарете, при чему се *ad valorem* акциза (на све цигарете) умањује са 40% на 33%, док се специфична акциза на домаће и на цигарете из увоза повећава. У циљу уједначавања износа специфичне акцизе, раст акцизе на увозне цигарете, код којих је ова акциза виша, око четири пута је мањи у односу на раст акциза на домаће цигарете. Од 1. јануара 2008. године предлаже се и јединствена специфична акциза на све врсте цигарета. Постојећа стопа минималне акцизе на цигарете (70%) повећаће се на 100% акцизе за категорију цигарета са најпопуларнијом ценом (најкоришћеније цигарете).

Изменама Закона о дувану и других прописа који регулишу производњу и промет дувана и дуванских производа омогућује се постизање три основна циља: спречавање могућих озбиљних поремећаја на домаћем тржишту дуванских производа и поремећаја у извозу и увозу тих производа, очување и раст запослености у производно прометном ланцу дуванске индустрије и повећање обима производње и извоза дувана и дуванских производа.

Поред ових измена, укинуте су акцизе на освежавајућа безалкохолна пића и воћне сокове из увоза; смањена је стопа акцизе на кафу (са 40% на 30%), уведена је акциза на течни нафтни гас за погон моторних возила (у висини од 6 дин/кг до краја ове године, односно 10 дин/кг од 1. јануара 2008. године), уведено је и годишње усклађивање динарских износа акциза са стопом раста цена на мало, уместо ранијег полугодишњег, како је до сада било прописано. Усаглашавање са свим правилима ЕУ у области акциза извршиће се у складу са прелазним роковима који буду договорени у процесу приступања ЕУ.

Порез на добит предузећа. Изменама Закона о порезу на добит предузећа извршиће се неопходна усаглашавања са Законом о привредним друштвима, Законом о рачуноводству и ревизији, Законом о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената и Законом о банкама; обезбедиће се модалитети потпунијег обухвата и прецизирања начина утврђивања и плаћања капиталних добитака резидентних и нерезидентних обвезника; створиће се могућности признавања висине расхода у пореском билансу; биће створене и одговарајуће валоризације износа улагања за признавање пореских подстицаја и друге измене за ефикаснију и једнообразну примену овог закона.

Порези на имовину. Законом о изменама и допунама Закона о порезима на имовину утврђене су највише стопе пореза на имовину до које би скупштине јединице локалне самоуправе (сагласно закону којим се уређује финансирање локалне самоуправе) утврђивале стопу пореза на имовину на територији општине, предвиђено је проширење предмета опорезивања порезом на пренос апсолутних права на закуп грађевинског земљишта у државној својини (на период дужи од једне године или на неодређено време, осим јавног грађевинског земљишта) у циљу омогућавања лакшег и бржег решавања стамбеног питања у Републици, а прописано је и ослобођење од плаћања пореза на пренос непокретности при куповини првог стана. То растерећење важи и за остале обвезнике, како

физичка тако и правна лица, у промету непокрености, с тим што је ово обезбеђено кроз смањење стопе пореза са 5% на 2,5%. Поред тога, смањене су пореске стопе и код пореза на наслеђе и поклон.

Порез на додату вредност. Изменама Закона о порезу на додату вредност прописана је рефакција ПДВ за куповину првог стана за лица која немају решено стамбено питање. Прописано је, такође, смањење ПДВ на персоналне рачунаре, са 18% на 8%. Предвиђено је, кроз решења у Закону о пореском поступку и пореској администрацији, да већ у 2007. години велики порески обвезници пореску пријаву могу подносити и електронским путем, а постепено ће ову могућност моћи да користе и други обвезници. Сем тога, изменама Закона о порезу на додату вредност повећан је цензус за улазак у систем ПДВ (на 4 мил. динара) од 1. јануара 2008. године.

Републичке административне таксе. Уредиће се плаћање такса за списе и радње републичких органа који су прешли у надлежност Републике Србије као државе следбеника државне заједнице Србија и Црна Гора (уређивање конзуларних такса, такса за списе и радње из области интелектуалне својине, спољнотрговинског пословања), као и усаглашавање списа и радњи за које се такса плаћа са прописима донетим након последњих измена и допуна закона.

Порез на доходак. Извршиће се измене и допуне Закона о порезу на доходак грађана у погледу опорезивања капиталног добитка оствареног прометом права, удела и хартија од вредности, променом висине пореске стопе (смањење пореза на капиталну добит са 20% на 10%), с тим да ће промет удела и хартија од вредности који су били у портфељу обвезника дуже од три године, бити ослобођен плаћања пореза на капиталну добит; прошириће се предмет опорезивања годишњим порезом на доходак грађана додатним опорезивањем прихода по основу капитала; смањиће се стопа пореза на приходе од пољопривреде и шумарства са 14% на 10%; као и друге измене које су оцењене као потребне за адекватнију и ефикаснију примену закона, уз одређена правна и језичка, односно термилошка прецизирања. Планирано је да се у периоду од 2008. до 2010. године приступи изради закона о синтетичком опорезивању прихода физичких лица.

Порез на међународну трговину - царине. Имајући у виду да се економски односи са иностранством базирају на отвореној, извозно оријентисаној привреди и активном укључивању у међународне економске токове, царински систем и политика биће конципирани у складу са тим, пре свега у циљу повећања конкурентне способности привреде на светском тржишту и ради привлачења страних инвестиција.

У складу са Акционим планом за имплементацију СЕФТА споразума у 2007. години је, у делу који се односи на производњу и промет дувана и дуванских производа, предложена измена царинске стопе за цигарете (57,6%) уз увођење минималне и максималне специфичне царине, ради заштите домаће производње у условима подједнаког акцизног оптерећења увозних и домаћих цигарета. При томе, имало се у виду да се са становишта буџетских прихода постигне неутралан ефекат с обзиром на чињеницу да се стопа царине повећава, а износ акцизе на цигарете смањује.

Имајући у виду да се до краја 2008. године очекује пријем Србије у Светску трговинску организацију, као и потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ, у периоду од 2008. до 2010. године наставиће се са даљом хармонизацијом прописа у области царине са прописима ЕУ и правилима СТО па се у вези са тим планирају измене и доношење следећих закона и подзаконских аката:

Царински закон ће бити усклађен са прописима ЕУ и правилима СТО, пре свега у односу на посебне царинске поступке.

Закон о Царинској тарифи донет је у циљу усаглашавања са Хармонизованим системом назива и шифарских ознака Светске царинске организације (ХС 2007).

Поред доношења ова два закона, крајем сваке године, у складу са изменама номенклатуре ЕУ, доносиће се уредба о усклађивању царинске тарифе са Комбинованом номенклатуром ЕУ, а донеће се и уредба о царински дозвољеном поступању са царинском робом, пуштању царинске робе и наплати царинског дуга.

Порески поступак и пореска администрација. Изменама Закона о пореском поступку и пореској администрацији, прописана је његова примена од стране јединица локалне самоуправе на порезе и друге фискалитете које ови органи наплаћују у складу са одредбама Закона о финансирању локалне самоуправе, осим одредаба о идентификацији и регистрацији пореских обвезника, процени пореске основице, пореским кривичним делима и Пореској полицији, правној помоћи у пореским стварима, решавању у другом степену у пореским и порескопрекршајним стварима, те надлежности и организације Пореске управе.

Такође, предвиђено је да Пореска управа одлучује о жалбама изјављеним против решења донетих у пореском поступку од стране јединица локалне самоуправе, да је дан плаћања пореза дан када је дуговани износ пренет на прописани уплатни рачун, утврђени су корисници којима се без накнаде могу уступати ствари одузете у поступку контроле, као и случајеви у којима се одузете ствари уништавају у складу са прописима. Преформулисане су одредбе, ради прецизирања, о прекршајима за правна лица и предузетнике (необрачунавање и неплаћање пореза, неподношење пореске пријаве и др). Предложене су и измене везане за подношење пријава електронским путем, вођење књига у електронској форми, а очекује се финализирање израде закона о пореским саветницима.

Полазећи од тако предвиђених законских решења, сачињена је пројекција консолидованих јавних прихода на нивоу Републике, односно учешћа појединих инструмената прихода за период од 2008. до 2010. године (Табела 17).

Учешће јавних прихода у БДП, посматрано по економској класификацији, приказано је у наредној табели:

Табела 17. Консолидовани јавни приходи – економска класификација

(у % БДП)

	Процена		Пројекција	
	2007	2008	2009	2010
1. ПОРЕСКИ ПРИХОДИ	35,4	35,4	35,7	35,6
1.1 Порез на доходак грађана	4,6	4,7	4,8	4,9
1.2 Порез на добит предузећа	1,2	1,3	1,4	1,4
1.3 Порез на додату вредност	11,0	11,2	11,1	11,1
1.4 Акцизе	4,3	4,4	4,5	4,5
1.5 Царине и друге увозне дажбине	2,2	2,0	2,0	1,8
1.6 Остали порески приходи	1,2	1,3	1,4	1,4
1.7 Доприноси	10,8	10,5	10,6	10,6
2. НЕПОРЕСКИ ПРИХОДИ	4,1	2,9	2,9	2,8
3. КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	0,6	0,6	0,6	0,6
УКУПНО	40,1	38,9	39,2	39,0

Извор: МФИН

У складу са предвиђеним изменама пореске политике, основне промене у структури јавних прихода огледају се у следећем:

- Повећање стопе пореза на доходак у складу са растом запослености, зарада и других прихода физичких лица на која се плаћа порез на доходак;
- Приходи по основу пореза на добит повећавају се у целом посматраном периоду. Ово је резултат очекиваног доброг пословања привреде, при чему је нарочито изражено повећање прихода по основу пореза на разне облике расподељене добити;
- Порез на додату вредност у БДП задржава приближно исто учешће, док је раст у 2008. години последица наплате дела пореских доцњи;
- Приходи од акциза се повећавају као резултат раста тражње за акцизним производима и боље наплате;
- Учешће царина у БДП у наредним годинама је, с једне стране, резултат повећања спољнотрговинске размене, а са друге стране последица је постепеног усклађивања царина у процесу приступања СТО, као и неопходних прилагођавања процесу придруживања ЕУ;
- Доприноси ООСО су пројектовани на бази раста запослености и зарада у наредном средњорочном периоду;
- Непорески приходи, који обухватају претежно конзуларне, административне и судске таксе, приходе од игара на срећу, казни и друго, пројектовани су са смањењем учешћа у БДП. Велики пад ове категорије прихода у 2008. години у односу на претходне две године последица је чињенице да је у ову категорију прихода, у 2006. и 2007. години, био укључен и приход од издавања II и III лиценце за мобилног оператера;
- Капитални приходи пројектовани су тако да њихово учешће у БДП у наредном трогодишњем периоду буде константно.

2.4. Политика расхода у периоду од 2008. до 2010. године

У складу са пројектованим јавним приходима, а на бази циљева и претходно изложених мера економске и фискалне политике, планирана су даља фискална прилагођавања на страни расхода.

Извршење у 2006. години, процена за 2007. годину и пројекција консолидованих јавних расхода, према економској класификацији, за Републику Србију, за период од 2008. до 2010. године и приказани су у Табели 18.

Табела 18. Консолидовани јавни расходи – економска класификација (у % БДП)

	Процена	Пројекција		
	2007	2008	2009	2010
Укупни расходи и издаци	40,6	39,5	38,7	38,6
1. Расходи за запослене	9,6	9,7	9,4	9,1
2. Куповина роба и услуга	6,0	5,8	5,4	5,2
3. Права из области социјалног осигурања	12,0	12,3	11,9	11,9
<i>Од тога пензије</i>	<i>10,5</i>	<i>10,8</i>	<i>10,5</i>	<i>10,5</i>
4. Социјална заштита	4,1	3,9	4,0	4,0
5. Субвенције	2,5	2,2	2,1	2,1
6. Капиталне инвестиције	4,8	4,1	4,5	4,8
7. Отплата камата	0,8	0,7	0,5	0,7
8. Остали расходи	0,9	0,8	0,9	0,9

Извор: МФИН

Приоритетни задаци политике јавних расхода у наредном периоду јесу смањење учешћа јавних расхода у БДП, као и измена структуре јавне потрошње. Сходно томе, планира се фискално прилагођавање на страни расхода од 2 процентна поена у 2010. години, у односу на 2007. годину.

Основне промене у структури јавне потрошње, посматрано по економској класификацији, огледају се у следећем:

- Права из области социјалног осигурања, а у оквиру њих пензије, представљају највећи део јавних расхода. С обзиром на извршене измене у пензијском систему, учешће пензија у БДП се смањује;
- Смањује се учешће расхода за плате са 9,6% БДП у 2007. години на 9,1% БДП у 2010. години. Политика плата у државном сектору прати реформу државне управе у погледу стварања модерније и ефикасније администрације;
- У оквиру расхода за куповину роба и услуга такође постоји простор за уштеде. Ефикасност фискалног сектора мора да се подигне и бољим коришћењем постојећих ресурса, што ограничава раст ових издатака, тако да њихово учешће са 6,0% БДП у 2007. години опада на 5,2% БДП у 2010. години;
- Расходи за субвенције јавним и друштвеним предузећима реално опадају, а у складу са политиком бржег реструктурирања јавних предузећа у наредном периоду, док се субвенције друштвеним предузећима у реструктурирању обустављају закључно са 2008. годином. Ефекат реструктурирања је осамостаљивање делова јавних предузећа и њихово оспособљавање за тржишну утакмицу без дотација из буџета;
- Учешће капиталних инвестиција се у 2010. години, након привременог смањења, враћа на ниво из 2007. године; убрзана реализација крупних инфраструктурних пројеката повећала би учешће капиталних инвестиција у БДП изнад планираног нивоа;
- Трошкови отплате камата пројектовани су у складу са планом отплате јавног дуга до 2010. године;
- Пројекција консолидованих јавних расхода, по функционалној класификацији, за период од 2008. до 2010. године приказана је у Табели 19.

Табела 19. Консолидовани јавни расходи – функционална класификација⁵

(у % БДП)

	Процена	Пројекција		
	2007	2008	2009	2010
Укупни расходи	40,6	39,5	38,7	38,6
1. Опште јавне услуге	3,2	2,9	2,8	2,6
2. Одбрана	2,5	2,4	2,4	2,4
3. Унутрашња безбедност	2,7	2,5	2,3	2,3
4. Економски послови	3,8	3,5	3,6	3,6
5. Заштита животне средине	0,3	0,4	0,4	0,4
6. Становна и комуналне услуге	2,0	2,1	2,1	2,3
7. Здравство	6,4	6,2	6,0	5,9
8. Рекреација, култура и религија	0,6	0,6	0,6	0,6
9. Образовање	4,2	4,3	4,4	4,4
10. Социјална заштита	15,0	14,7	14,1	14,1

Извор: МФИН

⁵ Функције државе су овде приказане на највишем нивоу агрегације који је меродаван за анализу и пројекцију јавне потрошње државе. За потребе детаљније анализе појединих функција (наука, спорт, односно рекреација), могуће је дезагрегирање до нивоа прописаног у међународној класификацији. Такође није могуће додавати нове функције које нису прописане међународном класификацијом (омладина).

Функционална класификација омогућава уочавање тренда у јавној потрошњи према функцијама које држава трошењем тих средстава обавља. У питању је међународна класификација државних функција и као таква омогућава међународна поређења, односно до ког нивоа поједине државе улажу у економске, социјалне и друге функције државе⁶.

Улагање државе у поједине области и функције могуће је садржински пратити и кроз организациону класификацију (по министарствима, агенцијама и другим посебним организацијама). Како су, међутим, организационе промене релативно честе (настајање нових или престанак рада неких министарстава), уколико се улагања и издвајања за поједине области посматрају по организационој структури, могућа је дисторзија временских серија услед организационих промена. Код функционалне класификације, те дисторзије су избегнуте.

2.5. Локална самоуправа

Висина трансферних средстава, укупно и по свакој јединици локалне самоуправе, утврђује се у складу са Законом о финансирању локалне самоуправе. За 2008. годину укупна висина трансферних средстава утврђена је на основу процене оствареног БДП у 2006. години. Укупан обим ненаменског трансфера за 2008. годину, применом законом утврђеног процента од 1,7% БДП, износи 36,1 млрд динара.

Приликом расподеле укупног износа трансферних средстава по јединицама локалне самоуправе, узете су у обзир измене Закона о порезима на имовину, којим је смањена стопа пореза на пренос апсолутних права, куповина „првог стана” је ослобођена плаћања овог пореза, а смањене су и стопе пореза на наслеђе и поклон. Наведени порези имају карактер „уступљених пореза”, који се према Закону о финансирању локалне самоуправе уступају јединицама локалне самоуправе у висини од 100%. То значи, да ће се очекивано смањење прихода по овом основу одразити на висину прихода јединица локалне самоуправе. Истим законом прописано је да се део изгубљених прихода, који је настао као последица промене пореских прописа на нивоу Републике, а који није надомештен другим приходима, надомешта путем доделе „компензационог трансфера”. Другим речима, постоји законом прописана обавеза Републике да се локалној самоуправи надокнади део овако насталих губитака прихода, што је кроз расподелу трансферних средстава испоштовано, а да истовремено није битније нарушен однос између фискално најбогатије и фискално најсиромашније јединице локалне самоуправе.

Трансфер у износу од 36,1 млрд динара расподељује се по општинама, градовима и граду Београду, и то:

<u>А)</u>	<u>Град</u>	<u>у динарима</u>
1	Београд	10.142.918.647
2	Крагујевац	799.469.430
3	Ниш	1.243.167.717
4	Нови Сад	1.690.492.536
<u>Б)</u>	<u>Општина</u>	<u>у динарима</u>
1	Ада	74.196.848
2	Александровац	122.807.996
3	Алексинац	257.554.990

⁶ Classification of the Functions of Government (COFOG), United Nations Statistical Office.

<u>Б)</u>	<u>Општина</u>	<u>у динарима</u>
4	Алибунар	97.602.367
5	Апатин	211.569.368
6	Аранђеловац	186.588.669
7	Ариље	88.881.105
8	Бабушница	95.190.785
9	Бајина Башта	101.493.576
10	Баточина	49.923.036
11	Бач	67.879.446
12	Бачка Паланка	218.341.010
13	Бачка Топола	139.210.445
14	Бачки Петровац	74.605.206
15	Бела Паланка	82.684.916
16	Бела Црква	85.532.828
17	Беочин	57.508.060
18	Бечеј	152.051.440
19	Блаце	71.348.704
20	Богатић	175.539.700
21	Бојник	82.735.833
22	Бољевац	106.714.374
23	Бор	221.115.713
24	Босилеград	68.231.804
25	Брус	98.898.333
26	Бујановац	215.250.368
27	Ваљево	389.315.959
28	Варварин	104.028.524
29	Велика Плана	169.048.089
30	Велико Градиште	93.580.066
31	Владимирци	100.222.525
32	Владичин Хан	119.972.324
33	Власотинце	163.320.505
34	Врање	339.088.709
35	Врбас	182.755.275
36	Врњачка Бања	99.951.993
37	Вршац	238.089.585
38	Гаџин Хан	63.731.817
39	Голубац	54.079.503
40	Горњи Милановац	192.467.904
41	Деспотовац	141.625.650
42	Димитровград	61.670.822
43	Дољевац	82.759.676
44	Жабалъ	110.673.808
45	Жабари	79.582.899
46	Жагубица	104.756.761
47	Житиште	99.977.800
48	Житорађа	88.197.462
49	Зајечар	252.066.878
50	Зрењанин	509.597.182

<u>Б)</u>	<u>Општина</u>	<u>у динарима</u>
51	Ивањица	149.136.065
52	Инђија	172.941.752
53	Ириг	60.409.494
54	Јагодина	302.365.002
55	Кањижа	97.772.857
56	Кикинда	254.898.710
57	Кладово	88.895.885
58	Кнић	87.706.715
59	Књажевац	201.026.022
60	Ковачица	126.919.840
61	Ковин	139.476.198
62	Косјерић	50.851.302
63	Коцељева	75.305.729
64	Краљево	542.662.057
65	Крупањ	106.564.075
66	Крушевац	485.100.307
67	Кула	173.823.476
68	Куршумлија	120.477.772
69	Кучево	104.602.903
70	Лајковац	60.700.485
71	Лапово	28.881.486
72	Лебане	139.472.594
73	Лесковац	604.778.683
74	Лозница	327.045.911
75	Лучани	128.172.931
76	Љиг	52.203.944
77	Љубовија	77.953.064
78	Мајданпек	140.501.895
79	Мали Зворник	61.455.680
80	Мали Иђош	44.664.013
81	Мало Црниће	80.073.878
82	Медвеђа	71.747.289
83	Мерошина	69.248.740
84	Мионица	76.258.021
85	Неготин	194.054.968
86	Нова Варош	97.694.561
87	Нова Црња	53.968.648
88	Нови Бечеј	112.991.737
89	Нови Кнежевац	51.873.758
90	Нови Пазар	362.891.121
91	Опово	40.853.399
92	Осечина	77.407.208
93	Озаци	140.267.644
94	Панчево	542.660.541
95	Параћин	199.771.407
96	Петровац	188.650.477
97	Пећинци	89.206.603

<u>Б)</u>	<u>Општина</u>	<u>у динарима</u>
98	Пирот	275.383.501
99	Пландиште	74.839.907
100	Пожаревац	315.871.541
101	Пожега	113.935.839
102	Прешево	190.361.563
103	Прибој	151.051.448
104	Пријеполје	199.692.093
105	Прокупље	202.172.762
106	Ражањ	66.811.586
107	Рача	73.237.997
108	Рашка	128.068.237
109	Рековац	79.828.249
110	Рума	204.409.157
111	Свилајнац	112.635.082
112	Сврљиг	103.440.787
113	Сента	110.015.549
114	Сечањ	79.213.369
115	Сјеница	173.610.138
116	Смедерево	442.596.310
117	Смедеревска Паланка	202.742.124
118	Сокобања	88.508.781
119	Сомбор	370.813.322
120	Србобран	65.542.592
121	Сремска Митровица	291.904.617
122	Сремски Карловци	51.693.899
123	Стара Пазова	242.972.154
124	Суботица	632.025.635
125	Сурдулица	95.342.033
126	Темерин	98.361.282
127	Тител	66.850.505
128	Топола	117.089.674
129	Трговиште	45.658.883
130	Трстеник	262.528.802
131	Тутин	182.847.089
132	Ћићевац	51.017.246
133	Ћуприја	113.873.911
134	Уб	106.510.587
135	Ужице	340.859.579
136	Црна Трава	22.704.667
137	Чајетина	88.401.032
138	Чачак	473.709.703
139	Чока	70.325.917
140	Шабац	440.556.525
141	Шид	142.130.513

У Прилогу II Меморандума даје се преглед износа трансфера по свакој јединици локалне самоуправе и по појединим категоријама у оквиру ненаменског трансфера.

2.6. Јавни дуг

Обим јавног дуга је у 2006. години у односу на 2000. годину значајно смањен, како путем отплата, тако и посредством отписа. Крајем 2006. године јавни дуг Републике Србије износио је 9.352 мил. евра, од тога је 5.515 мил. евра чинио спољни дуг (од чега индиректне – гарантоване - обавезе 770 мил. евра), док је унутрашњи дуг износио 3.837 мил. евра.

Јавни дуг је током 2006. године смањен за 930,6 мил. евра у односу на крај 2005. године. У претходној години извршен је додатни отпис дуга према Париском клубу од 15% (вредност отписа износила је 580 мил. евра), превремено је отплаћено ИБРД-у 144 мил. евра главнице и авансно плаћена трогодишња камата у износу од 176,7 мил. евра. На страни унутрашњег дуга извршена је превремена отплата дуга према пензионерима Републичког фонда за ПИО запослених и Републичког фонда за ПИО пољопривредника у износу од око 160 мил. евра. Уредно су измириване и друге обавезе према повериоцима (стара девизна штедња, НБС, Зајам за привредни препород, репрограмирани дуг према ИБРД, Париском клубу, Лондонском клубу и Влади Републике Швајцарске). У 2006. години, за потребе финансирања инвестиционих пројеката, повлачена су средства од инокредитора по основу директних и индиректних задуживања.

Учешће бруто јавног дуга Републике Србије у БДП смањивано је у протеклом периоду као последица раста БДП, отписа дуга и одговорне фискалне политике, тако да је крајем 2006. године учешће бруто јавног дуга у БДП износило 35,6%. Процењује се да ће на крају 2007. године учешће бруто дуга у БДП бити 32,3%. Током првих девет месеци 2007. године Република Србија је сервисирала доспеле камате и главнице по основу директних обавеза у износу од 582,8 мил. евра. У последњем кварталу 2007. године процењује се да ће по основу регулисања доспелих обавеза по јавном дугу бити исплаћено 138,7 мил. евра.

У наредном средњорочном периоду очекује се апсолутно и релативно смањивање јавног дуга услед остваривања релативно малог дефицита или суфицита консолидованог сектора државе, умереног раста гарантованог дуга и негарантованог дуга локалне самоуправе. Политика јавног дуга биће усмерена на даље смањивање учешћа јавног дуга у БДП, редовно измиривање обавеза и смањивање изложености финансијским ризицима. Пројектовано учешће бруто јавног дуга у БДП у наредном трогодишњем периоду значајно ће се смањити, тако да ће на крају 2010. године износити 22,3% БДП. У целом периоду овај количник ће бити далеко испод критеријума из Мастрихта од 60%, што је услов за улазак у Евро-зону. Остваривање пада овог количника биће могуће уколико се остваре планиране макроекономске перформансе, првенствено реални раст БДП, ниска стопа промене вредности националне валуте, буџетски суфицит (дефицит) и изостанак шокова на светском тржишту (цена нафте, каматне стопе, кретање курсева, привредни раст спољнотрговинских партнера итд.).

У случају да се у наредном периоду држава одлучи да за финансирање великих инфраструктурних пројеката обезбеди средства задуживањем на домаћем и међународном финансијском тржишту, при чему се то задуживање процењује на нивоу од 2 до 3 млрд евра, укупан ефекат би био повећање учешћа јавног дуга у БДП на ниво од око 30% у 2010. години, у односу на пројектованих 22,3% према основном сценарију, који предвиђа задуживање по сада закљученим кредитним уговорима. У наредном периоду доћи ће до регулисања обавеза по основу реституције, при чему ће један део обавеза бити регулисан путем емисије хартија од вредности, што ће повећати ниво јавног дуга. Утицај реституције и задуживања за инфраструктурне пројекте повећаће степен задужености мерен учешћем јавног дуга у БДП, али висина тог ратца би требала да остане знатно испод 60%. Имајући у

виду основне макроекономске и фискалне пројекције, поменуто задуживање не би имало великог ефекта на одрживост јавног дуга и способност државе да регулише доспеле обавезе.

Табела 20. Стање јавног дуга Србије у мил. евра

	31.12.2006.	30.09.2007.
Јавни дуг	9.352	9.044
Спољни дуг	5.515	5.503
директне обавезе	4.746	4.669
индиректне обавезе	769	834
Унутрашњи дуг	3.837	3.541

Извор: МФИН

2.7. Фискални ризици

У спровођењу фискалне политике циљ је да се одступања од пројектоване политике минимизирају, односно да се фискални ризици разматрају и њихови утицаји предупреду. Да би се остварио предвиђени обим прихода и расхода сектора државе неопходно је свести фискалне ризике на најмању могућу меру. Ови ризици постоје како на приходној тако и на расходној страни, а зависе од макроекономских, политичких и социјалних кретања у земљи и ван ње.

У циљу остварења предвиђеног нивоа фискалних прихода од пресудног значаја биће макроекономски фактори, а пре свега очекивано кретање БДП и инфлације. Стабилан и одржив висок раст БДП у предвиђеним оквирима од 7,0% у 2007. години до 6,5% у 2010. години намеће се као услов остварења планираних фискалних прихода. Наиме, приходи су у директној корелацији са кретањем БДП и његовом структуром, тако да би успоравање раста БДП утицало на смањење прихода фискалног сектора. Последице, ово би довело до дебаланса између прихода и расхода, што би као резултат имало смањење суфицита или повећање дефицита, те тако и раст јавног дуга земље. Таква кретања захтевала би предузимање мера које би омогућиле раст БДП у предвиђеним оквирима. Да би се то постигло неопходно је повећати удео инвестиција у БДП, и то преко привлачења страних директних инвестиција и повећања домаће штедње.

У циљу смањења фискалних ризика значајно је перманентно побољшање управљања јавним дугом, првенствено на пољу управљања финансијским ризицима. Ово подразумева одржавање учешћа јавног дуга Републике Србије на нивоу који је осетно испод 60% БДП, као и перманентно пројектовање трошкова сервисирања дуга на дужи и краћи рок. Нарочито је битно водити адекватну контролу задуживања локалних нивоа власти којима је од 2006. године омогућено задуживање на финансијском тржишту. Мере економске политике треба да допринесу побољшању кредитног рејтинга земље, што ће за резултат имати повећање инвестиција путем задуживања под повољнијим условима.

Кретања у екстерном сектору упућују на могућност појаве девизне кризе у Србији у току наредних неколико година, нарочито уколико изостану приливи по основу страних директних инвестиција, текућих трансфера и ино-кредита. Последица поремећаја у финансирању текућег рачуна била би депресијација динара, што би за последицу имало повећање трошкова сервисирања обавеза по основу јавног дуга деноминованог у иностраној валути. Депресијација националне валуте у условима постојања јавног дуга деноминованог у ино-валути може условити раст трошкова сервисирања јавног дуга. На основу анализе планираних трошкова сервисирања јавног дуга у ино-валути и обрачунског

курса динара према евра, уз занемаривање корелације између девизних курсева четири доминантне валуте у спољном дугу Србије (евро-долар-СДР-швајцарски франак), једнопроцентна номинална депресијација обрачунског курса довела би до раста трошкова сервисирања обавеза за око 400 мил. динара у 2008. и 2009. години и за око 550 мил. динара у 2010. години. У 2008. и 2009. години нешто већи ризик постоји код домаћег дуга (53%), док је у 2010. години већи утицај депресијације на спољни дуг (60%). Другим речима, раст просечног курса евра према динару за пет динара у односу на обрачунски (плански просечни курс) довело би до повећања трошкова за по 2,4 млрд динара у 2008. и 2009. години, односно 3,4 млрд динара у 2010. години. Учешће дуга са варијабилном каматном стопом у укупном спољном јавном дугу на дан 31. децембра 2006. године било је 38%, тј. око 2 млрд евра, промена каматне стопе у односу на обрачунску за 1% довела би до раста трошкова сервисирања обавеза за 20 мил. евра односно 1,6-1,7 млрд динара, што је далеко већи негативан ефекат од једнопроцентне промене курса. Кумулативни ефекат два напред наведена негативна сценарија био би губитак у распону од 4 до 7 млрд динара.

Потенцијалне обавезе државе потичу и од издатих државних гаранција које се дају за узете кредите од стране локалне самоуправе, јавних предузећа или других институција под контролом државе. С тим у вези, државне гаранције могу проузроковати значајне фискалне последице. Управа за трезор, у складу са Законом о јавном дугу, приликом издавања гаранција строго води рачуна о важности пројеката којима се повећава економски потенцијал земље. Издате гаранције могу проузроковати појаву контингентног ризика услед неизвршења гарантованих обавеза од стране зајмопримаца. Због тога је неопходно наставити вођење ефикасне политике издавања државних гаранција, која ће узимати у обзир изложеност финансијском ризику Републике Србије и адекватно резервисање средстава у буџету Републике Србије за покриће трошкова по основу активирања гаранција.

Политика структурних реформи у наредном периоду имаће утицаја на фискалне ризике. Врло је значајно убрзано наставити реструктурирање јавних предузећа и завршити приватизацију друштвених предузећа. У супротном, дошло би до повећања или одржавања високог нивоа расхода за субвенције што би извршило јачи притисак на расходну страну буџета и довело до погоршања фискалне позиције државе.

За фискални систем приходи од приватизације и накнаде по основу давања концесија су развојна шанса и функционална потреба, али и очигледан извор ризика. У случају изостајања прихода од приватизације може се догодити несклад између укупних примања и укупних издатака, што доводи у питање одрживост фискалне позиције. С друге стране, приходи од приватизације морају се пажљиво трошити како се не би преливали у потрошњу и изазвали притиске на инфлацију тражње. Искуства других земаља у транзицији су показала да неопрезност приликом давања концесија може утицати на јавне расходе у наредном периоду, па треба обазриво користити ове могућности како би се умањили евентуални губици.

За стабилност целокупног, а самим тим и фискалног система неопходан је наставак преговора у оквиру Процеса стабилизације и придруживања ЕУ. Успешан завршетак ових преговора позитивно ће утицати на стабилност система, а резултираће у већем приливу инвестиција и, последично, расту БДП. Такође, даљи напредак у придруживању ће омогућити Србији приступ структурним фондовима ЕУ, а самим тим у буџету обезбедити и већа средства за капиталне расходе.

Социјална давања у наредном периоду могу повећати фискалне ризике. У циљу елиминисања ових ризика биће потребно наставити реформу социјалне заштите, као и унапређење организација обавезног социјалног осигурања у финансијском и

организационом смислу.

На фискалне неизвесности могу утицати и фактори који потичу из иностранства. Ови фактори укључују смањење коњунктуре у свету, нарочито у ЕУ и земљама са којима Србија има развијене спољнотрговинске односе као и раст цене нафте на светском тржишту. Уколико дође до успоравања раста светске привреде, врло је вероватно да ће доћи и до смањења спољнотрговинске размене и успоравања привредне активности у Србији, што ће неминовно довести до пада очекиваних прихода. Такође, значајан раст цена нафте на светском тржишту може довести до раста цена, успоравања привредне активности и угрожавања макроекономске стабилности у целокупном систему.

Идентификовање горе наведених ризика, односно њихово праћење и везивање за анализу фискалних кретања, а нарочито процена могућих одступања и негативних ефеката услов су успешног управљања јавним расходима, односно укупним системом јавних финансија.

2.8. Фискална политика Републике Србије у контексту њеног окружења и приближавања ЕУ

Ради рационалног конципирања фискалне политике Републике Србије и предузимања измена, потребно је сагледати позицију коју Република у овом домену има у контексту њеног окружења и приближавања ЕУ.

Већ у претходном периоду, у циљу усаглашавања са решењима у ЕУ, у Републици Србији је предузето низ мера. Смањено је пореско оптерећење пореских обвезника, како правних тако и физичких лица, укинута су поједини порески облици, смањене пореске стопе и битно смањена њихова диференцијација, прописане нове пореске олакшице, порески подстицаји и ослобођења, законски су омогућени порески кредити, и др. Најзначајнија новина у области пореског система је увођење пореза на додату вредност од 1. јануара 2005. године. Поред тога, извршене су измене у организацији и раду Пореске управе и Управе царина у циљу постизања веће и ефикасније наплате фискалних обавеза.

Република Србија је 1. децембра 2006. године упутила Европској Комисији документ под називом Економски и Фискални Програм (ЕФП) за 2006. годину⁷. Ради се о стратешком документу који је концепцијски идентичан документу под називом Предприступни Економски Програм (ПЕП). Разлика између ова два документа је у томе што ЕФП припремају земље које имају статус потенцијалних кандидата, док ПЕП припремају земље које су формални кандидати за пријем у ЕУ. Оба документа имају четири главна поглавља:

- Преглед досадашњих економских кретања;
- Макроекономски оквир;
- Јавне финансије;
- Структурне реформе.

Европска Комисија је ЕФП Републике Србије оценила као свеобухватан и конзистентан, у смислу макроекономског и фискалног оквира, уз неопходно убрзање процеса приватизације друштвених и реструктурирања јавних предузећа.

Убрзању процеса приближавања Србије ЕУ доприноси и доследно спровођење

---

⁷ Своје ЕФП доставиле су и Албанија, Босна и Херцеговина и Црна Гора.

обавеза из документа Европско партнерство⁸, а у томе ће најважнију улогу имати имплементација Акционог плана за спровођење приоритета из Европског партнерства, у коме су јасно подељене надлежности и одговорност за његову примену.

Поред тога што се конкретни захтеви односе на темељне законодавне и институционалне реформе у областима демократије и владавине права, заштите људских и мањинских права, ангажовање и продубљивање сарадње у региону и испуњавање међународних обавеза, они се односе и на економске реформе и усвајање европских стандарда у области секторских политика.

У постојећем документу *Европско партнерство* наведени су конкретни захтеви и из домена фискалне политике које је потребно испунити у наредном средњорочном периоду уз предузимање других одговарајућих мера економске политике. У ту сврху, потребно је извршити фискална прилагођавања у циљу смањења спољног дебаланса, наставити са формализацијом сиве економије и проширити пореску базу кроз свеобухватне пореске измене, које би у наредном периоду биле усмерене на смањење пореских изузећа уз даљу редукацију пореских стопа, посебно оних које се односе на радну снагу. Потребно је унапредити процес припреме и извршавања буџета и установити одговарајуће процедуре за онемогућавање проневера домаћих и страних фондова.

Ради сагледавања позиције наше земље у односу на фискално окружење у контексту приближавања ЕУ важно је напоменути да се код поређења фискалних варијабли подаци за Републику Србију изражавају сагласно методологији Government Financial Statistics (GFS), а подаци за земље ЕУ према методологији European System of Accounts (ESA 95).

3. Спровођење Стратегије за смањење сиромаштва

У циљу смањења сиромаштва, као једног од приоритета политике наставиће се са применом мера Стратегије за смањење сиромаштва (ССС). Имплементација СССР у Србији комплементарна је са напорима Републике Србије за придруживање Европској унији. Нацрт Вишегодишњег индикативног програма Европске комисије, за период од 2007. до 2009. године, препознаје СССР као комплементаран процес са процесом европских интеграција и укључује приоритете СССР са посебним нагласком на подршци за примену СССР на локалном нивоу.

Стратегијом је, као основни циљ, постављено смањење сиромаштва у Србији, на половину броја сиромашних до 2010. године. При томе, главне препоруке, односно стратешки правци који ће омогућити достизање овог циља СССР су:

- Стуб 1 - динамичан привредни раст и развој са нагласком на отварању нових радних места у приватном сектору;
- Стуб 2 - спречавање појаве нових категорија сиромашних односно новог сиромаштва као последице реструктурирања привреде и рационализације државне управе;
- Стуб 3 - ефикасна примена постојећих и дефинисање нових програма, мера и активности директно усмерених на најсиромашније и социјално угрожене групе (деца, стари, особе са инвалидитетом, избеглице и интерно расељена лица, Роми, рурално сиромашно становништво и необразовани), и то посебно у најмање развијеним подручјима.

---

⁸ Очекује се да ће предлог новог Европског партнерства бити објављен уз Годишњи извештај Европске комисије о Србији у оквиру Процеса стабилизације и придруживања, у новембру 2007. године.

У 2006. години, у Србији је 8,8 % становништва класификовано као сиромашно, с обзиром на то да је њихова потрошња по потрошачкој јединици у просеку била нижа од линије сиромаштва, која је износила 6.221 динар месечно по потрошачкој јединици.

Индекс сиромаштва становништва које живи ван градова (остала подручја) био је скоро два и по пута већи од индекса сиромаштва становништва градског подручја (13,3% према 5,3%, респективно), а за око 50% већи у односу на просек целе популације.

Регион са највећим уделом сиромашних је централна Србија. У оквиру овог региона запажа се знатна разлика у сиромаштву градског и осталог подручја. Слична ситуација је и у Војводини чији је индекс сиромаштва нешто испод националног просека. Становништво осталог подручја централне Србије, које је било најугроженије, чинило је 28,1% укупног становништва и готово половину укупног броја сиромашних (45,1%).

Када се посматра сиромаштво према величини домаћинства најугроженија су домаћинства са шест и више чланова (ризик сиромаштва 96,0%).

Посматрано према годинама старости, највећи проценат сиромашних је међу децом до 18 година старости (око 12%), а њихов ризик од сиромаштва био је за готово трећину већи од просека популације. Они чине 23,7% укупног становништва и скоро трећину укупног броја сиромашних. Следећа категорија са натпросечним ризиком сиромаштва су стара лица (65 и више година). Наиме, 10,0% старих лица (65+) живело је испод линије сиромаштва од 6.221 динара по потрошачкој јединици, па је њихов релативни ризик сиромаштва био за 13,4% већи у односу на просек популације.

Домаћинства где је носилац жена била су нешто угроженија од осталих домаћинстава, будући да је њихов релативни ризик сиромаштва незнатно изнад просечног (9,3%). Такође, домаћинства где је носилац разведен/разведена имају ризик сиромаштва нешто изнад просечног (12,4%), али је њихов удео у укупној структури сиромашних релативно мали (4,9%).

Највећи ризик сиромаштва имају домаћинства где је носилац домаћинства са незавршеном основном школом. Такође, висок ризик сиромаштва имају домаћинства где носилац домаћинства има завршену основну школу, и он износи 55,5%.

Највећи проценат сиромашних забележен је код домаћинстава чији је носилац неактиван, а није пензионер (домаћице, студенти). Њихов ризик сиромаштва био је два пута већи од просечног (219,8%), а њихово учешће у укупној структури сиромашних је било 12%.

Значајном ризику сиромаштва су била изложена домаћинства чији главни извор прихода потиче од пољопривреде. Њихов индекс сиромаштва је 11,5%, и они чине 15,2% сиромашних. Следећу категорију по степену угрожениости чине домаћинства чији је главни извор прихода пензија. Око 10% становништва које припада овим домаћинствима је било сиромашно. Они чине доминантну групу у структури сиромашних (30,2%), будући да чине приближно четвртину укупне популације.

За активности ССС користиће се средства из буџета Републике Србије, буџета локалних власти и организација обавезног социјалног осигурања.

У дефинисању трошкова за смањење сиромаштва коришћена је функционална класификација јавних расхода, тако што је за сваку од државних функција одређено колико се новца троши за поједине сврхе. У недостатку потребних информација, процењено је да поједине функције државе нису усмерене на смањење сиромаштва (опште јавне услуге, одбрана, унутрашња безбедност, рекреација, култура и религија), друге су само делимично (економски послови), а остале у потпуности (заштита животне средине, станоградња и комуналне услуге, здравство, образовање и социјална заштита). У оквиру сваке од

функција, полазећи од детаљне анализе, опредељени су проценти који се односе на поједине стубове на којима почива Стратегија за смањење сиромаштва.

Табела 21. Учешће трошкова ССС у БДП и јавној потрошњи

	Претходни трошкови			Пројектовани трошкови			
	(% БДП-а)			(%БДП-а)			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Стуб 1 - % БДП	8,0	7,8	7,9	8,8	8,7	8,8	8,8
Стуб 2 - % БДП	7,6	7,3	7,5	7,8	7,6	7,6	7,7
Стуб 3 - % БДП	14,5	14,2	14,0	14,4	14,3	13,7	13,8
Укупни ССС % БДП	30,1	29,3	29,3	31,1	30,6	30,1	30,3
Стуб 1 % јавне потрошње	19,8	20,3	20,6	21,8	22,1	22,7	22,8
Стуб 2 % јавне потрошње	18,9	19,0	19,6	19,1	19,3	19,6	20,0
Стуб 3 % јавне потрошње	36,0	37,2	36,7	35,5	36,2	35,5	35,8
Укупно ССС % јавне потрошње	74,7	76,5	77,0	76,4	77,6	77,7	78,5

Очекује се смањивање укупних издвајања за ССС у БДП са 31,1% у 2007. на 30,3% у 2010. години. Убрзање економског раста и смањење нивоа државне потрошње има за циљ смањење линије сиромаштва у Србији.

Посматрајући резултате из табеле могу се донети следећи закључци:

- Удео Стуба 1 у БДП се у протеклих неколико година стално увећавао. Очекује се наставак овог тренда у будућности и његово јачање услед планираних инфраструктурних пројеката из НИП;

Поред значајнијег раста расхода Стуба 1 услед великих инфраструктурних издатака, планиран је и раст расхода у Стубу 2 услед планираног завршетка процеса транзиције и реструктурирања јавног сектора. Са друге стране, услед очекиваног привредног раста и смањења нивоа сиромаштва, планирано је незнатно смањење учешћа расхода Стуба 3 у БДП. Као сумарни резултат ових кретања очекује се раст учешћа укупних трошкова ССС у јавној потрошњи.

IV. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2008. ДО 2010. ГОДИНЕ

1. Реформе реалног сектора

Реструктурирање и приватизација друштвених предузећа. У периоду од доношења Закона о приватизацији (јул 2001. године) остварени су значајни резултати у приватизацији капитала у друштвеном власништву. Ова власничка трансформација допринела је повећању ефикасности домаће привреде, порасту улагања у нове производне капацитете и технологије, те тако побољшању извозних потенцијала и убрзању развоја земље.

Табела 22. Резултати приватизације од 2002. године закључно са септембром 2007. године

	2002	2003	2004	2005	2006	I-IX 2007	Укупно
Број продатих предузећа	220	670	257	329	319	258	2.053
Број запослених	38.823	82.081	44.227	61.484	57.446	44.337	328.398
у мил. евра							
Продајна цена	325,4	855,9	168,5	378,6	329,2	463,9	2.521,5
Инвестиције	321,4	321,7	106,9	106,7	247,1	84,2	1.187,9
Социјални програм	145,8	128,3	2,6	0,0	0,0	0,0	276,7

Извор: Агенција за приватизацију

Ради окончања процеса реструктурирања и приватизације друштвених предузећа извршиће се измене Закона о приватизацији и утврдити крајњи рок за завршетак приватизације преосталих друштвених предузећа и поштрити услове за квалификовање понуђача у приватизационим поступцима.

За преосталих 1.100 субјеката приватизације, међу којима преовлађују мала и микро предузећа са друштвеним капиталом, Агенција за приватизацију процениће изгледе за приватизацију сваког предузећа, при чему ће успешнија предузећа припремити за приватизацију, док ће над предузећима за која не постоји заинтересовани потенцијални инвеститор бити покренут стечајни поступак сходно Закону о стечајном поступку. Приватизација предузећа у стечају одвијаће се кроз реорганизацију у случајевима када је опоравак стечајног дужника могућ, односно кроз банкротство (продају имовине) када се процени да за консолидацију нема могућности. Процењује се да ће од 1.100 преосталих друштвених предузећа у принудну ликвидацију отићи 300 предузећа, што ће се догодити након три неуспешне продаје, а ликвидација ће бити покренута без икаквих претходних поступака у случају предузећа која су изгубила свој капитал и имовину.

Убрзаће се поступак реструктурирања и приватизације великих предузећа у друштвеној својини као предуслов за стварање конкурентног предузетничког сектора. Закон о изменама и допунама Закона о приватизацији и Закон о стечајном поступку омогућили су брже и ефикасније одвијање процеса реструктурирања оних великих друштвених предузећа са списка предузећа у поступку реструктурирања која имају негативан капитал. Томе је посебно допринела законска могућност да државни повериоци условно отпусте своја потраживања према субјектима приватизације усаглашена на дан 31. децембра 2004. године и да се наплате из прихода од приватизације. На тај начин до сада је реструктурирано и продато око 65 предузећа, укључујући зависна друштва. Очекује се успешно реструктурирање и приватизација једног броја преосталих великих друштвених предузећа и система. Припрема за приватизацију ових предузећа биће праћена спровођењем социјалних програма за запослене који буду проглашени технолошким вишком.

Влада ће наставити активности на изради и спровођењу Стратегије реструктурирања предузећа наменске (војне) индустрије и војнодоходовних установа, како би се делови индустрије са цивилном производњом приватизовали, завршила дефинисање имовинско власничких односа, реализовао социјални програм тамо где је то потребно, убрзала продаја имовине која не служи основној делатности и обезбедила потребна средства за развој одбрамбене индустрије.

Донеће се закон о реституцији и обештећењу старих власника којима је имовина одузета уз симболичну накнаду или чак без никакве надокнаде кроз конфискацију, секвестрацију, национализацију, аграрну реформу и експропријацију приватне имовине физичких и правних лица. Основни метод реституције биће враћање имовине у физичком облику, а уколико то није могуће обештећење старих власника одвијаће се у оквирима могућности обезбеђивања буџетских средстава тако да неће угрожавати монетарну стабилност и развојни просперитет земље.

У постприватизационом периоду посебна пажња посветиће се праћењу извршавања преузетих обавеза уговором о куповини капитала.

Ефекти приватизације извршене у периоду 2002-2006. година испољили су се у финансијским резултатима пословања предузећа и предузетника у 2006. години.

Први пут после неколико деценија остварен је позитивни нето финансијски резултат привреде Србије. Позитивни тренд пословања предузећа у 2005. години, када су губици привреде преполовљени у односу на 2004. годину, настављен је у 2006. години.

Предузећа која су поднела финансијске извештаје о пословању за 2006. годину (76.638 привредних друштава са 1.108.708 запослених), остварила су позитивни нето финансијски резултат у износу од 108.094 мил. динара. При том, укупан нето добитак остварило је 47.791 предузеће, а укупан нето губитак 21.337 предузећа.

Табела 23. Нето финансијски резултат предузећа у 2006. години

		у мил. динара
1.	Предузећа која су поднела финансијске извештаје, по величини	108.094
	• Велика предузећа	43.833
	• Средња предузећа	11.445
	• Мала предузећа	52.816
2.	Предузећа у поступку стечаја и ликвидације (1.470 предузећа са 8.486 запослених)	-14.542

Јавна предузећа су због успореног реструктурирања остварила у 2006. години негативан нето финансијски резултат у износу од 7.816 мил. динара, што указује да је потребно убрзати реструктурирање и приватизацију јавних предузећа.

Друштвена предузећа која су поднела финансијске извештаје за 2006. годину (1.063) исказала су негативан нето финансијски резултат у износу од 11.133 мил. динара, што показује да је друштвена својина неефикасна и да треба убрзати приватизацију преосталих друштвених предузећа.

Финансијске извештаје за 2006. годину поднело је 1.488 приватизованих предузећа са 138.259 радника. Ова предузећа у 2006. години остварила су позитиван нето финансијски резултат у износу од 1.842 мил. динара, што чини 1,7% укупно оствареног нето финансијског резултата свих предузећа.

Реструктурирање и приватизација јавних предузећа. Приоритет Владе у наредном средњорочном периоду биће реструктурирање и приватизација државних

предузећа која чине око 30% привреде Србије. Будући да постоје различити предлози у погледу динамике и обухвата приватизације јавних предузећа на нивоу Републике, Влада ће за већину њих у кратком року утврдити стратегију реструктурирања и приватизације, с циљем да се постепено продаје капитал тих предузећа, унапређује корпоративно управљање и да се на тим основама повећава њихова тржишна вредност и њихово инвестирање изван граница Србије, како би се обезбедило и њихово позиционирање као регионалног лидера (Телеком Србије и евентуално Електропривреда Србије).

Реструктурирање и приватизација (делимична или потпуна) републичких и локалних јавних предузећа подразумева отклањање системских препрека за њихову приватизацију. Имајући у виду значај, капитал, број запослених и екстерне ефекте јавних предузећа, неопходно је дефинисати модел њихове приватизације који не може бити истоветан за сва јавна предузећа. Пре приватизације републичких јавних предузећа неопходно је унапредити правни и регулаторни оквир, како се државни монополи не би претворили у приватне. Приватизација јавних предузећа на републичком и локалним нивоима захтева одговарајуће измене Закона о средствима у својини Републике Србије, Закона о јавним предузећима и обављању делатности од општег интереса, Закона о комуналним делатностима и Закона о приватизацији.

У наредном средњорочном периоду убрзаће се реструктурирање јавних предузећа у правцу њихове економско-финансијске консолидације, реорганизације и делимичне или потпуне приватизације, са циљем унапређивања управљања и подизања нивоа укупне њихове ефикасности, уз јачање финансијске дисциплине. У том циљу, довршиће се организационо, управљачко, својинско и пословно реструктурирање свих јавних предузећа, праћено техничко-технолошком модернизацијом и реструктурирањем дугова ових предузећа. У протеклом периоду спроведен је поступак издвајања готово свих споредних делатности свих јавних предузећа, извршена њихова регистрација као засебних организационих јединица, а планира се покретање поступка приватизације преко надлежног органа.

У наредном средњорочном периоду покренуће се приватизација јавних комуналних предузећа, чији су оснивач органи локалне управе. Упоредо са припремом јавних комуналних предузећа за приватизацију, развијаће се разни облици сарадње са приватним сектором на бази уговарања посла, давања концесија и јачања конкуренције у овом сектору привреде. Пре приватизације комуналних јавних предузећа неопходно је донети нови закон о комуналним делатностима и успоставити ефикасан регулаторни оквир.

Приватизација појединих јавних предузећа из области енергетике, саобраћаја и других инфраструктурних делатности, засниваће се на одговарајућим системским законима и развојним стратегијама, донетим за те делатности.

Јавна предузећа енергетског сектора. На бази Закона о енергетици и Стратегије развоја енергетика Србије до 2015. године, реструктурирање ЈП Електропривреда Србије започето је:

- издвајањем рудника угља за подземну експлоатацију угља у посебно јавно предузеће, ЈП ПЕУ Ресавица из Ресавице;
- оснивањем ЈП Електропривреда Србије у чијој је надлежности производња и дистрибуција електричне енергије, управљање дистрибутивним системом и трговина електричном енергијом;
- и оснивањем ЈП Електромрежа Србије, у чијој надлежности су пренос електричне енергије и управљање преносним системом-Оператор преносног система и тржишта Републике.

Кључни корак у реструктурирању ЈП Нафтна индустрија Србије је формирање три предузећа у државном власништву, и то:

- ЈП Транснафта за транспорт нафте нафтоводима и транспорт деривата нафте продуктоводима;
- ЈП „Србијагас” за транспорт, дистрибуцију, складиштење и трговину природним гасом;
- А.Д. НИС за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију и промет нафте и нафтних деривата и истраживање природног гаса.

Први кандидати за делимичну или потпуну приватизацију код предузећа енергетског сектора су ЈП ПЕУ Ресавица и НИС а.д.

У наредном средњорочном периоду наставиће се процес реструктурирања републичких јавних енергетских предузећа: Електропривреда Србије, Електромрежа Србије, Транснафта, Србијагас, као и комуналних јавних предузећа за производњу и дистрибуцију топлоте у власништву јединица локалне самоуправе.

Основни циљеви реструктурирања и делимичне приватизације енергетских јавних предузећа, заснованих на новој енергетској политици Србије, су:

- успостављање повољнијих услова рада и развоја производних енергетских сектора, усклађени развој енергетике и привреде и повећање доприноса енергетске делатности привредном и укупном развоју Републике;
- повећање енергетске ефикасности, интензивније коришћење обновљивих извора енергије, снижавање интензитета штетних емисија из производних енергетских извора и сектора потрошње енергије, интеграција у регионално и европско енергетско тржиште, уз већи прилив директних инвестиција у енергетски сектор.

Јавна предузећа саобраћајног и телекомуникационог сектора. На бази нових системских закона и развојних стратегија којима се регулише област саобраћаја и телекомуникација у наредном средњорочном периоду убрзаће се процес реструктурирања и потпуне или делимичне приватизације јавних предузећа у области саобраћаја и телекомуникација (ЈАТ, Железнице Србије, Телеком Србија, ПТТ саобраћаја Србија).

Основни циљ реструктурирања и приватизације јавних саобраћајних предузећа заснован на приоритетима европске саобраћајне политике и националним стратегијама развоја појединих саобраћајних делатности, јесте таква промена власничке структуре предузећа саобраћајног система која ће допринети развоју речног, копненог и ваздушног саобраћаја заснованог на интегрисаном планирању развоја саобраћајног система и ефикаснијем коришћењу компаративних предности сваког вида саобраћаја.

Реструктурирање саобраћајних делатности у модеран, безбедан и функционалан саобраћајни систем, уз адекватну саобраћајну инфраструктуру, значајно ће допринети интеграцији Србије у ЕУ и повећању конкурентности привреде Србије. У том погледу важно је да реструктурирање појединих предузећа у свим видовима саобраћаја буде праћено повећањем њихове конкурентности и побољшањем саобраћајних услуга.

Влада ће посебну пажњу посветити развоју компаније Телеком Србија, развоју и модернизацији телекомуникација. У области саобраћаја обезбедиће се модернизација превоза, реконструкција и модернизација железничке инфраструктуре, реконструкција и модернизација пруга Србије и дигитализација железничких пружних телекомуникација, као и развој националне авио компаније, односно подизање ефикасности сва три сегмента авио саобраћаја (авио компанија, аеродроми и контрола лета).

На бази донетих системских закона за област саобраћаја и телекомуникација извршене су статусне и организационе промене, и то:

- у области друмског саобраћаја, у складу са Законом о јавним путевима, формирано је ЈП Путеви Србије, у чијој надлежности је изградња и одржавање мреже магистралних и регионалних путева;
- у области железничког саобраћаја, у складу са Законом о железници, основано је *ЈП Железнице Србије*, у чијој надлежности је управљање јавном железничком инфраструктуром и обављање јавног превоза у железничком саобраћају. Извршена је организациона подела *Железнице Србије* на дирекције за превоз и за инфраструктуру. Основана је Дирекција за железнице која ће издавати лиценце и сертификате оператерима заинтересованим за коришћење железничке инфраструктуре;
- у области речног саобраћаја основане су јавне установе: *Пловнут*, у чијој надлежности је уређивање, одржавање, заштита, развој, управљање и обележавање пловних путева и *Југорегистар*, у чијој надлежности су стандарди и регистрација трговачких бродова на копненим водним путевима, као и ЈП Капетанија, у чијој надлежности је управљање саобраћајем и безбедност на водним путевима;
- у области ваздушног саобраћаја формирана је *Управа за цивилно ваздухопловство и Агенција за контролу летења*. Аеродром „Никола Тесла” је модернизован, а у процесу приватизације налази се национална авиокомпанија. Приватизациони саветник предложиће Влади стратегију приватизације за ЈАТ до краја 2007. године. *JAT Airways* издвојио је споредне делатности и делатности које су везане за ваздушни саобраћај (кетеринг и техничко одржавање ваздухопловства), које имају услове за самостално пословање на тржишту;
- у области поштанског саобраћаја, у складу са Законом о поштанским услугама, формирано је *ЈП ПТТ саобраћаја Србија*, у чијој надлежности је развој поштанске мреже на територији Републике;
- у области телекомуникација, у складу са Законом о телекомуникацијама, формирана је *Агенција за телекомуникације* као независно регулаторно тело и основано ЈП *Телеком Србија а.д.* као оператер са значајним учешћем на тржишту.

Реструктурирање ЈП Телеком Србија обухватиће ребаланс тарифе у фиксној телефонији и делимичну приватизацију *ЈП Телеком Србија*. На тим основама обезбедиће се пораст ефикасности и конкурентности овог јавног предузећа, чиме ће се створити услови за пораст улагања у сектор телекомуникација, развој телекомуникационе инфраструктуре, побољшање квалитета телекомуникационих услуга и повећање задовољства корисника тих услуга. Реструктурирањем *ЈП Телеком Србија*, ребалансом тарифног система фиксне телефоније и доношењем подзаконских аката од стране Агенције за телекомуникацију створиће се неопходни услови за либерализацију фиксне телефоније.

Реструктурирање ЈП JAT Airways обухватиће приватизацију националног авио превозника са циљем да се обезбеди замена постојеће авио флоте, прилагођавање националне авио компаније захтевима тржишта, избор комерцијалних линија, повезивање са светским алијансама и смањење штетних утицаја авио саобраћаја на животну средину. На тај начин обезбедила би се модерна авио флота, економичније одвијање саобраћаја на линијама са високом фреквенцијом, побољшање квалитета услуга и специјализација услуга авио превоза на тржишту.

Реструктурирање ЈП Железнице Србије обухватиће финансијску консолидацију овог јавног предузећа, модернизацију и ревитализацију железничке инфраструктуре, вучних и возних средстава, повећање ефикасности, конкурентности, профитабилности и

квалитета услуга железничког саобраћаја, унапређење информационо-комуникационог система, побољшање безбедности превоза у железничком саобраћају и смањење штетног утицаја железничког превоза на животну средину.

У оквиру процеса реструктурирања железнице приватизоваће се зависна предузећа и обезбедити улазак приватног капитала у модернизацију и набавку вучних и возних средстава, укључујући удруживање капитала јавног и приватног сектора, како би железница постала безбедан и конкурентан превозник на саобраћајном тржишту.

Реструктурирање ЈП Путеви Србије. У циљу спречавања даљег кумулирања губитака и дугова неопходно је извршити детаљну анализу пословања Предузећа и усвојити мере за његову финансијску консолидацију. Финансијска консолидација ће обухватити, како мере за решавање проблема нагомиланих дугова, тако и мере за спречавања поновног генерисања доцњи у будућности.

Реструктурирање ЈП ПТТ саобраћаја Србија обухватиће у кратком року довршетак издвајања споредних делатности и њихове приватизације, а у средњем року реструктурирање базичне делатности поште (рационализација пословања, модернизација поштанске технологије, развој нових услуга, унапређење људских ресурса поште).

Завршетком реструктурирања поштанских делатности створиће се основе за развој и прилагођавање пословних активности јавног поштанског оператера у условима растуће конкуренције, дерегулацију и либерализацију поштанског тржишта, уз смањење опсега резервисаног сервиса за јавног оператера, увођење европских стандарда у погледу пружања поштанских услуга, али и већа улагања у развој поштанског саобраћаја.

Политика заштите конкуренције. У наредном средњорочном периоду водиће се ефикасна политика заштите конкуренције која, уз државну помоћ, јавне набавке, усаглашавање техничког законодавства са техничком регулативом ЕУ, заштиту интелектуалне својине и заштиту потрошача, представља основну полуку интеграције земље кандидата у јединствено тржиште ЕУ, чија је основна карактеристика слобода кретања робе, услуга, капитала и људи. У том погледу Србија ће у процесу стабилизације и придруживања ЕУ обезбедити прилагођавање своје привреде правилу „четири слободе”, у чему носећу улогу има политика конкуренције и изградња делотворних институција за њено спровођење.

Закон о заштити конкуренције, који је донет у септембру 2005. године и углавном је усклађен са правним стандардима ЕУ, представља институционални предуслов за стварање конкурентског амбијента и успостављање ефикасног тржишног механизма који ће обезбедити подизање економске ефикасности и конкурентности привреде.

Примена *Закона о заштити конкуренције* обезбеђује јачање предузетништва и конкуренције на домаћем тржишту и онемогућава нарушавање конкурентске структуре:

- закључењем споразума којима се битно спречава, ограничава или нарушава конкуренција;
- злоупотребом доминантног положаја на тржишту;
- удруживањем предузећа и концентрацијом тржишне моћи.

Републици Србији са релативно малим унутрашњим тржиштем потребна је ефикасна политика конкуренције хармонизована са регулативом ЕУ и усмерена на развој конкуренције у производњи, трговини и свим деловима националне привреде, без улазних баријера које ограничавају конкуренцију. Примена правила политике конкуренције обезбедиће ширење приватне иницијативе, слободно формирање цена, контролу постојећих монопола и стварање услова за слободан улазак нових предузећа у све гране привреде. Постепеним увођењем конкуренције у области телекомуникација, одређених

видова саобраћаја и производње електричне енергије, ствараће се услови за демонополизацију тих делатности, а тиме и за снижавање цена и подизање квалитета јавних услуга. Посебна пажња посветиће се контроли рестриктивних споразума и спречавању злоупотребе доминантог положаја у трговини. Демонополизација ће обухватити и јавна комунална предузећа која се налазе под контролом локалних органа власти.

Након потписивања *Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ* кршења права конкуренције која могу имати утицај на трговину између Србије и ЕУ решаваће се и санкционисати у складу са правилима која важе у ЕУ. Споразумом ће бити утврђен рок у коме је неопходно да се правила озваничена у ЕУ почну примењивати и на јавна предузећа у Србији.

У циљу ефикасне заштите конкуренције донеће се подзаконски акти који ће потпуније регулисати процедуре за процену ефеката интеграција на економску ефикасност и за изузеће од забране одређених споразума по врстама, као и демонополизацију јавног сектора у сегментима где ће се примењивати регулатива о заштити конкуренције. Ради повећања ефикасности приватног и јавног сектора унапредиће се регулаторни оквир и повећати ефикасност институција за заштиту конкуренције. Поред Комисије, неопходно је спровести ефикасан судски систем за заштиту конкуренције, како би се обезбедила судска заштита у процесу примене правила о заштити конкуренције.

Посебна пажња посветиће се функционисању *Комисије за заштиту конкуренције* која је основана на бази Закона о заштити конкуренције као самостално и независно тело које за свој рад одговара Народној скупштини. Комисија ће као регулаторно тело онемогућавати нарушавање конкурентског амбијента и спречавати интеграције већег обима које могу да ограниче или спрече здраву конкуренцију.

У циљу отклањања слабости у заштити конкуренције извршиће се измене Закона о заштити конкуренције, од којих су најважније:

- кориговање износа код којих настаје обавеза нотификације интеграције и кориговање прагова нотификације навише, чиме ова регулатива постаје компатибилна са земљама кандидатима и земљама чланицама ЕУ;
- јачање овлашћења Комисије за заштиту конкуренције, пре свега у домену изрицања мера за кршење прописа, што је једна од кључних обавеза која ће настати закључивањем ССП, као важна компонента у систему заштите конкуренције;
- поступање у прописаним роковима, посебно у домену контроле конкуренције, а уколико се прописани рокови за интервенцију Комисије прекораче, обезбедиће се поштовање начела прећутне сагласности;
- јачање људских и техничких капацитета за несметано функционисање Комисије за заштиту конкуренције.

Током 2008. године донеће се закон о државној помоћи којим ће се први пут уредити директне и индиректне субвенције, у складу са регулативом ЕУ, што је од кључне важности за спровођење политике заштите конкуренције.

Подстицање развоја малих и средњих предузећа и предузетништва. Влада ће наставити подстицање развоја малих и средњих предузећа и предузетништва (МСПП) у наредном средњорочном периоду, у складу са принципима Европске повеље о малим предузећима и *Националном стратегијом привредног развоја до 2012. године*.

Основни циљеви политике подстицања развоја МСПП у наредном трогодишњем периоду су стварање развијеног, међународно конкурентног и извозно оријентисаног сектора МСП, имплементација Европске повеље о малим предузећима и повећање

доприноса МСПП повећању запослености и смањивању разлика у регионалној развијености. Посебна пажња посветиће се повезивању МСП са великим производним системима у земљи и иностранству, како би МСП производила делове, склопове и подсклопове за велике произвођаче и значајније повећала запошљавање.

У наредном трогодишњем периоду обезбедиће се унапређење система институционалне подршке сектору МСПП које подразумева завршетак успостављања мреже републичких и регионалних агенција/центра за развој МСПП и редефинисање и прилагођавање активности постојеће мреже потребама МСПП.

Бржи развој МСПП у наредном трогодишњем периоду подразумева:

- унапређење услова за лакши приступ МСПП капиталу и подршка финансијских институција МСПП;
- повећање нивоа знања и способности запослених у сектору МСП и постепено интегрисање предузетничког образовања у формални систем образовања, уз унапређење неформалног образовања и доживотног учења одраслих;
- примена информационо комуникационих технологија, посебно Интернета и побољшање приступа МСП информацијама које имају утицај на унапређење њиховог пословања и рада.

Побољшање пословног и инвестиционог амбијента. Влада ће доношењем потребних системских закона и обезбеђењем њихове примене континуирано побољшавати пословни и инвестициони амбијент ради подстицања домаћих и страних инвестиција, повећања производње и извоза и смањење незапослености отварањем нових и трајних радних места.

У првој фази реформи остварен је значајан напредак у стварању стимулативног амбијента за пословање, повећању правне сигурности предузећа и побољшању услова пословања и инвестирања у земљи. По оцени Светске банке Србија је остварила значајан напредак у погледу регистрације и оснивања предузећа. Донети су закони који омогућавају побољшање пословног окружења и који штите својину, уговоре, повериоце и инвеститоре, као што су закони о привредним друштвима, стечају, регистрацији привредних субјеката, извршном поступку, хипотеци, спољнотрговинском пословању, заштити конкуренције и др. Примена ових законских решења утицала је на побољшање услова за отпочињање посла, што се огледа у смањењу броја потребних дана за регистрацију предузећа на пет дана. Уз то, смањен је оснивачки капитал на 500 евра, док се трошкови за добијање решења о регистрацији предузећа крећу између 50 и 100 евра, што је знатно повољније у односу на претходне године. Побољшању пословног окружења допринели су и донети закони о телекомуникацијама, енергетици, железници и поштанским услугама.

Влада ће ради побољшања пословног и инвестиционог амбијента убрзано отклањати административне и друге препреке за улагање капитала (смањење броја потребних докумената, убрзање процедура, обезбеђивање прикључака на инфраструктурне услуге, поједностављивање поступка издавања грађевинских дозвола, ширење примене принципа прећутне сагласности и др.). Од посебног значаја је стварање политичке и институционалне сигурности и стимулативних услова за привлачење домаћих и страних инвестиција доношењем закона који су усмерени на смањење корупције, а односе се, поред осталог, на стицање права својине на грађевинском земљишту под тржишним условима.

Интегрални део *Стратегије подстицања и развоја страних улагања* јесте *Акциони план за отклањање административних препрека за страна улагања*, који утврђује мере и активности за реформу прописа; јачање институционалних капацитета и развој сарадње на

националном и локалном нивоу; унапређење опште конкурентности; развој образовних кампања и усмерене стратегије рекламирања у иностранству. Тиме би се обезбедило повећање обима страних улагања у производни и услужни сектор и повећали би се капацитети за модерну производњу и снабдевање савремених тржишта, те повећање извоза, уз смањење трговинског дефицита са земљама ЕУ.

Подстицању улагања значајно ће допринети убрзање реформи, успостављање модерног регулаторног оквира и приватизација јавних предузећа, развој индустријских и технолошких паркова, а посебно смањење трошкова акредитације, контроле квалитета, издавања потврда (сертификација) и приступа другим међународним стандардима. Од изузетног значаја за већи прилив страних улагања биће и разумевање значаја страних инвестиција и развијање националног програма за промоцију Србије као инвестиционе дестинације у иностранству.

Ефектуирање природних, материјалних и људских развојних потенцијала, бржи развој домаћег приватног сектора и већи прилив иностраног капитала, подразумева да се побољша радно законодавство ради подизања ефикасности и флексибилности тржишта рада. Посебна пажња посветиће се отклањању институционалних препрека за бржу и ефикаснију реализацију инвестиција и изградњу објеката, као и одговорном и рационалном коришћењу и уређењу простора и грађевинског земљишта уз легализацију објеката. Од посебног значаја је регулисање и приватизација пољопривредног и грађевинског земљишта, као и регулисање државне имовине између различитих нивоа власти. Потребно је преиспитати све прописе који се односе на градњу и извршити њихово поједностављивање и заменити застареле прописе.

У циљу унапређења пословног окружења и инвестиционе климе у наредне три године унапређиваће се регулативно и административно окружење за пословање нових предузећа кроз поједностављивање процедура везаних за регистрацију предузећа и за олакшавање пословања и инвестирања, са циљем да се повећа обим домаћих и страних инвестиција и конкурентност корпоративног сектора. У том циљу наставиће се са уклањањем административних препрека за прибављање потребних дозвола за обављање послова са иностранством, лиценци, сертификата, као и препрека при запошљавању, извозу, репатријацији профита, обезбеђивању правне заштите и коришћењу услуга финансијског сектора. Поред тога, наставиће се унапређење политике запошљавања, регулисање власништва над земљом, повраћај одузете имовине, поједностављење процедуре и скраћење времена за добијање грађевинских дозвола, комплетирање катастарске евиденције некретнина у земљи, осигурање извршења уговора, регистрацију имовине и затварање предузећа. Потребно је и законско регулисање факторинга ради убрзања и олакшања наплате потраживања, посебно по основу извоза.

2. Реформе финансијског сектора

Финансијска тржишта. Унапређењем Закона о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената и подзаконских аката обезбедиће се повећање обима трговине и ликвидност хартија од вредности којима се тргује на берзи. Развој берзе омогућиће бржу примену закона о фондовима.

Ради унапређења заштите инвеститора прописаће се обавеза пружања поузданих информација о предузећима и банкама, чијим акцијама се тргује на берзи и санкционисања недозвољеног манипулисања ценама на берзи и инсајдерским информацијама.

Посебна пажња посветиће се јачању основне функције финансијског тржишта – финансирању реалног сектора привреде. Стабилизација и повећање ликвидности финансијског тржишта, уз свеобухватну законодавну и регулаторну реформу, допринеће

смањивању ризика инвестирања у реални сектор привреде. Истовремено са смањењем ризика активираће се нови извори тражње на финансијском тржишту, што ће допринети развоју финансијског тржишта и повећању његове ликвидности. Томе ће посебно допринети институционални инвеститори.

Нови законодавни и регулаторни оквир пружа могућност за креирање нових финансијских инструмената. У наредном периоду у сарадњи са релевантним институцијама предузимаће се активности на формирању нових финансијских инструмената којима се тргује на развијеним тржиштима, како би се на домаћем финансијском тржишту проширила и обогатила постојећа понуда хартија од вредности. На овај начин би се прошириле могућности за улагања домаћих и страних инвеститора на домаћем финансијском тржишту, а проширењем лепезе у понуди хартија од вредности смањено би се потенцијални ризик улагања, што би допринело даљем развоју финансијског тржишта у целини. Посебна пажња посветиће се преиспитивању пореског третмана трговине хартијама од вредности (порез на пренос апсолутних права, порез на капиталну добит), унапређењу заштите малих акционара и смањивању трошкова трговине хартијама од вредности.

Тржиште капитала имаће кључну улогу у наставку процеса приватизације и привлачења инвеститора у свим областима. Институционално ће се уредити трговање акцијама највећих и најуспешнијих домаћих предузећа на званичном берзанском листингу. Тржиште капитала ће постати основни извор задуживања државе ради премошћавања евентуалног буџетског дефицита и биће окосница предстојеће реформе пензијског система.

Развој финансијског тржишта одвијаће се у правцу унапређења берзанског пословања, са циљем да се на једном месту, уз учешће великог броја купаца и продаваца, формира равнотежна цена капитала. Ствараће се подстицајни услови за грађане и институционалне инвеститоре да се значајније укључе у трговину хартијама од вредности. Државне хартије од вредности имаће у овом процесу значајну улогу, с обзиром на висок степен сигурности за инвеститоре. Ствараће се услови за развој секундарног тржишта хартија од вредности, што ће допринети ликвидности финансијског тржишта и повећању обима активности на том тржишту.

У циљу продубљивања тржишта капитала у Србији и побољшања квалитета хартија од вредности којима се тргује, неопходан је улазак великих инфраструктурних предузећа на берзу (Телеком Србије, НИС, ЕПС и др.). Уласком ових предузећа на организовано тржиште створио би се квалитетан тржишни материјал, како за улагања институционалних инвеститора, тако и најширих слојева грађана Србије. Са становишта самих предузећа улазак на организовано тржиште би омогућио тржишно вредновање њиховог капитала, а отворио би се и нови канал за обезбеђење додатних средстава.

Од посебне важности за развој финансијског тржишта јесте јачање надзорне функције на финансијском тржишту. У том циљу редефинисане су надлежности Комисије за хартије од вредности, наглашен је њен статус као независног регулаторног тела и ојачане њене способности регулације и ефикасног надзора учесника и процеса на финансијском тржишту. Ојачано је и њено деловање на плану увођења адекватног извештавања заснованог на међународним стандардима финансијског извештавања (ИФРС) и принципима међународног удружења комисија за хартије од вредности (ИОСЦО).

Србија ће као пуноправни члан Међународне асоцијације регулаторних тела за хартије од вредности ојачати национално финансијско тржиште кроз регионалну и међународну сарадњу са циљем да се побољша квалитет националне регулативе и повећа капацитет надзора националног регулаторног тела. Уз то, подизаће се ниво

професионалних знања и вештина и повећавати поверење инвеститора и јавности у финансијско тржиште.

Банкарство. Наставиће се модернизација банкарства на основу донетог Закона о банкама којим су прихваћена концептуална решења усклађена са директивама ЕУ и стандардима Базелског комитета за надзор банака. Закон уводи двостепеност у поступку оснивања банака, уређује поступак контроле банака, уводи забрану повреде конкуренције на банкарском тржишту и дефинише банкарску тајну, права клијената, врсте ризика и управљање ризиком. Контрола банака засниваће се на консолидованој основи и редефинисаном корпоративном управљању.

Упоредо са реформом банкарског система, унапредиће се контролна функција НБС у правцу примене стандарда Базела II, како би се обезбедио стабилан банкарски систем земље способан да заштити интересе депонената, задовољи потребе грађана и привреде и подстакне даљи привредни развој. Контрола пословања усмериће се на контролу идентификовања, мерења и управљања ризицима, усавршавање рејтинг система и система раног упозоравања и већу поузданост извештајног система. Обједињавање контролне функције над банкама, осигуравајућим и лизинг компанијама и добровољним пензијским фондовима под ингеренцијом НБС, омогућиће спровођење надзора на консолидованој основи и сарадњу са другим централним банкама, односно органима надзора. Формираће се ефикаснија и потпунија база података и свеобухватнији захтеви према екстерној ревизији.

Наставиће се напредак у приватизацији банкарског сектора и продавати удели државе у банкама. Поред тога, активности ће се усмерити и на јачање тржишта, конкуренције, санкционисање сваког покушаја спречавања и ограничавања конкуренције и већу транспарентност и доступност банкарских услуга и информација о њима за најшири круг корисника. Одржавање поверења у банкарски сектор реализоваће се кроз јачање транспарентности рада банака, нарочито у делу обелодањивања благовремених, поузданих и релевантних информација о правој цени њихових услуга, развој функције надзора базиране на процени ризика и благовременом предузимању адекватних корективних мера према банкама и, на крају али не и најмање важно, на јачању поверења радиће се и кроз развој система заштите депозита.

Осигурање. Сектор осигурања биће реформисан на бази Закона о осигурању, са циљем стварања стабилног тржишта осигурања ради заштите интереса осигураника и корисника осигурања и обезбеђивања услуга и производа осигурања на квалитетан и транспарентан начин. Регулаторни оквир у области осигурања заокружиће се доношењем закона о обавезном осигурању у саобраћају. Развијаће се модеран систем надзора усмерен на континуирано праћење пословања друштава за осигурање са проценом изложености ризицима. НБС ће перманентно надзирати пословање учесника на тржишту осигурања и вршити процену преузетих ризика у пословању друштава за осигурање и начина управљања ризицима.

Приватизација друштвеног, односно државног капитала у друштвима за осигурање одвијаће се у складу са законом, при чему ће у поступку приватизације бити могуће продати капитал друштва за осигурање. Поступак приватизације покретаће Министарство финансија, док ће организација и спровођење поступка приватизације бити у надлежности Агенције за осигурање депозита, која ће процењивати ефикасност продаје дела или укупне имовине. У поступку приватизације неће бити могуће отуђивати непокретности или покретне ствари које непосредно служе обављању делатности субјеката приватизације, док ће се поступак продаје капитала обављати методом јавног тендера. У 2007. години очекује се приватизација осигуравајућег друштва ДДОР Нови Сад.

Законом о осигурању створени су правни оквири за подизање квалитета у обављању делатности осигурања, у складу са стандардима који се примењују у тржишним привредама, међународним нормама надзора у осигурању (IAIS) и директивом ЕУ из области осигурања. Успоставиће се ефикасан систем контроле и надзора субјеката у делатности осигурања на бази подзаконске регулативе НБС. Убрзаће се развој тржишта осигурања и по том основу долазак страних инвеститора.

Организације за осигурање извршиће статусне промене и ускладити пословање са новим законом, при чему ће разграничити послове животног од неживотног осигурања, имајући у виду да једно друштво не може истовремено обављати послове из ова два различита домена. При том, утврђен је новчани део основног капитала акционарског друштва за осигурање приликом оснивања, који се креће од 2 до 4 мил. евра у динарској противвредности за животно осигурање, односно од 1 до 4,5 мил. евра за неживотно осигурање. Стицање квалификованог и даљег акцијског учешћа у друштву за осигурање одвијаће се уз сагласност НБС.

Посебна пажња посветиће се контроли пословања и процени ризика којима се осигуравајућа друштва излажу током свог пословања, као и начину управљања тим ризицима. Унапређење пословања осигуравајућих друштава одвијаће се и кроз унапређење рачуноводствених, ревизорских и актуарских стандарда, уз све чвршћи ослонац на правила струке и професије на основу међународне праксе. Активности на реализацији надзора заснованог на процени ризика и способности друштва да у целини и у року одговори својим садашњим и будућим обавезама, утврђене су Стратешким планом развоја функције надзора за период 2006-2009. година.

Нови пословни модел у функцији надзора осигурања подразумева формирање Комисије за контролу осигуравајућих друштава са јасно утврђеним надлежностима, увођење концепта портфолио менаџера, развој система раног упозорења ради перманентног надзора над ризицима и примене профила ризика сваког осигуравајућег друштва, система рангирања осигуравајућих друштава и интеграцију свих аспеката надзора осигурања.

Лизинг и фондови. НБС ће унапређивати правни оквир ради побољшања услова на тржишту финансијског лизинга, у складу са донетим Законом о финансијском лизингу. Подзаконском регулативом биће регулисано издавање дозвола и сагласности ради очувања интегритета финансијског тржишта, као и услови који проистичу из уговора о финансијском лизингу (документација, исказивање лизинг накнаде и упоредивост са другим врстама финансијских услуга, начин оглашавања, унифицирање послова давалаца финансијског лизинга, транспарентност услова финансирања и заштита потрошача). Прописаће се услови вршења надзора према дефинисаним критеријумима, уз изрицање мера корективног карактера и мера које се односе на средства резерви, с циљем ограничавања задуживања у иностранству, преусмеравања на домаће изворе финансирања и стварања фер конкуренције.

Доношењем Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима створени су основи за развој добровољних приватних пензијских фондова. Развој ових фондова је инициран издавањем дозвола од стране НБС за оснивање друштава за управљање добровољним пензијским фондом, као и за организовање добровољног пензијског фонда и управљања тим фондом. У Србији, средином 2007. године послује 7 фондова и друштава која се баве управљањем добровољним пензијским фондовима. Развоју овог тржишта допринеће стварање нових профила кадрова у виду портфолио менаџера и инвестиционих саветника.

Доношењем Закона о инвестиционим фондовима (јун 2006) створене су системске

претпоставке за оснивање фондова инвестиционог карактера, чије ће оснивање обележити наредни период и допринети продубљивању тржишта капитала. Тиме ће тржиште капитала у Србији бити модернизовано и приближено савременим европским тржиштима, уз усклађеност домаће регулативе и праксе са регулативом и праксом модерних тржишних привреда. Оснивање инвестиционих фондова, који према овом закону могу бити отворени, затворени и приватни, омогућиће динамичнији привредни развој, уз смањење несистемских ризика улагања са становишта инвеститора и лакши приступ финансијским ресурсима од стране предузећа. Приступачност финансијским ресурсима требало би да се знатно повећа с обзиром на високу мобилност капитала коју ће остварити ови фондови. Комисија за хартије од вредности надлежна за контролу пословања инвестиционих фондова почетком 2007. године издала је и прву дозволу за управљање отвореним инвестиционим фондом. До средине октобра 2007. године основана су 4 инвестициона фонда и 7 друштава за управљање тим фондовима. Пословање инвестиционих фондова, који према овом закону могу бити отворени, затворени и приватни, омогућиће динамичнији привредни развој, уз смањење несистемских ризика улагања са становишта инвеститора и лакши приступ финансијским ресурсима од стране предузећа, с обзиром на високу мобилност капитала коју ће остварити ови фондови.

Финансијско извештавање и ревизија. Унапређиваће се систем финансијског извештавања и систем ревизије у складу са Правним тековинама ЕУ, међународним рачуноводственим стандардима и међународним стандардима ревизије. Донеће се стратегија и акциони план којима ће се ближе дефинисати правци унапређења финансијског извештавања, како би финансијски извештаји били стандардизовани, упоредиви, истинити и усаглашени са одговарајућим директивама ЕУ и међународним рачуноводственим стандардима. Посебно ће бити прецизирана одговорност органа управљања правних лица за квалитет финансијских извештаја, као и систем школског образовања и сталног (специјалистичког) усавршавања менаџмента у предузећима и лица која су одговорна за вођење пословних књига и састављање финансијских извештаја.

Ревизија финансијских извештаја обезбедиће стручну и независну проверу истинитости финансијских извештаја. У том смислу је, према постојећим прописима из области рачуноводства и ревизије, образована Комора овлашћених ревизора, као професионално тело из области ревизије, чији су чланови предузећа за ревизију, овлашћени ревизори и интерни ревизори. Преко Коморе ће се унапређивати ревизија, док ће се контрола законитости рада ревизора и предузећа за ревизију одвијати преко надлежних државних органа и посебног органа задуженог за контролу и надзор над вршењем ревизије у чијем саставу треба да буду експерти неревизори, као ауторитети из области рачуноводства и финансија. Стратегија и акциони план ће приказати правце унапређења система ревизије, као и основе за законодавно уређивање.

3. Реформе тржишта рада

Националном стратегијом запошљавања за период 2005 - 2010. година предвиђен је:

- раст укупне запослености и достизање нивоа од 67% у 2010. години, посебно раст запослености младих и достизање нивоа од 20%. Тиме ће се постићи смањење стопе незапослености на 15,5%;
- пораст продуктивности рада кроз улагања у људски капитал, завршетак приватизације и решавања вишка запослених;
- друштвена кохезија и укључивање на тржиште рада путем запошљавања, као најснажнијег механизма за остваривање равноправности, смањивање регионалних

разлика и подршка финансијским инструментима којима се подстичу нови послови-запошљавање и социјални дијалог на свим нивоима.

Донеће се нови закон у области запошљавања којим ће се, пре свега, обезбедити функционисање флексибилног тржишта рада и омогућити успостављање партнерства између послодаваца, лица која траже запослење и институција на тржишту рада, а мере активне политике запошљавања биће прилагођене потребама привреде. Стварање конкурентног тржишта рада на коме ће се зараде формирати у складу са продуктивношћу је примарни услов да се подстакне тражња за радном снагом и смањи незапосленост.

У циљу реализације утврђених циљева политике запошљавања, неопходно је повећати обим средстава и тиме постићи повећање обухвата незапослених лица мерама активне политике запошљавања. Процењује се да ће у периоду од 2008-2010. године активним мерама запошљавања⁹ бити обухваћено 637.700 корисника, а потребна средства се процењују у износу 12,5 млрд динара.

Предуслови за остварење циљева политике запошљавања су:

- **ширење постојећих и повећање броја облика активне политике запошљавања** доношењем годишњих планова активне политике запошљавања на републичком и локалном нивоу;
- **повећање обухвата незапослених лица у активним мерама на 70%;**
- **усаглашавање понуде и потражње на тржишту рада** кроз повећање стручности и компетентности радне снаге (обуке) у складу са технолошким и организационим потребама привреде;
- **успостављање нових и ширење постојећих подстицаја за запошљавање;**
- **развијање нових облика кредитних линија и микрокредитирања;**
- **решавање проблема вишка запослених**, кроз спровођење предвиђених мера активне политике запошљавања, као и повећање могућности запошљавања осетљивих група;
- **даља модернизација рада и реформа Националне службе за запошљавање;**
- **даљи развој и специјализација агенција за запошљавање;**
- **јачање социјалног дијалога и партнерства** између државе, локалних власти, приватног и јавног сектора;
- **реформа образовања, нарочито средњег стручног и образовања одраслих**, ради усклађивања понуде и потражње на тржишту рада;
- **јачање контролне функције институција на тржишту рада.**

Наставак приватизације и реструктурирања довешће до престанка радног односа по основу вишка запослених, посебно старијих чије запошљавање је отежано на тржишту рада, као и смањење рада на црно. Прописаће се обавеза надлежних органа територијалне аутономије и локалне самоуправе да оснују савет за запошљавање, као и да донесу програм активне политике запошљавања. Овим изменама обезбедиће се материјална сигурност незапослених лица.

У складу са стандардима и прописима Европске уније, ратификованим

---

⁹ Каријерно вођење и саветовање/директно посредовање, активно тражење посла, клубови и сајмови запошљавања, програми додатног образовања и обуке, развој предузетништва и пратећи програми, подстицање запошљавања ризичних група, јавни радови и приватне агенције.

конвенцијама Међународне организације рада и другим документима, донеће се закон о заштити грађана Републике Србије на раду у иностранству и регулисати њихова права и обавезе. Израдиће се национална стратегија у области спољних миграција, која би представљала стварање услова за реинтеграцију, радно и друго ангажовање повратника и чланова њихових породица са рада и боравка у иностранству, нарочито младих и стручних лица („одлив мозга“).

Измениће се и други прописи којима би се омогућило стварање повољнијег амбијента и ефикаснијег функционисања тржишта рада, и подстакло отварање нових радних места. За доношење и имплементацију тих прописа потребно је обезбедити средства у износу од један мил. динара.

4. Репорме система управљања јавним финансијама

Транспарентност јавних финансија. Транспарентност јавних финансија остварује се поштовањем буџетске процедуре, детаљним исказивањем буџетских позиција и прецизним објашњењем њиховог садржаја, редовним извештавањем о кретању јавних прихода и јавних расхода, усвајањем завршних рачуна и ревизијом примања и издавања буџета.

У припреми је нови закон о буџетском систему са циљем унапређења и повећања транспарентности јавних финансија. Овим законом јасније ће се дефинисати основне компоненте буџетског система, буџетске процедуре, садржај појединих буџетских позиција, итд. Новим законом предвиђено је следеће:

- Преузимање кључних одредби Закона о јавним приходима и јавним расходима;
- Увођење средњорочног плана инвестиција као саставног дела меморандума о буџету;
- Припрема трогодишњег буџета;
- Обавезе и одговорности министарстава, која имају важне пројекте, у процесу припреме програмског буџета;
- Прецизирање, појашњење и повећање казних одредаба итд.

Извештавање јавности о јавним приходима и расходима и о јавном дугу остварује се месечним публикавањем података од стране Министарства финансија. Објављивање података је започето крајем 2004. године.

Завршни рачуни буџета Републике Србије за 2002, 2003. и 2004. годину поднети су од стране Владе Народној Скупштини на усвајање у 2005. години. Завршни рачун буџета Републике Србије за 2005. годину поднет је маја 2006. године, а Завршни рачун буџета Републике Србије за 2006. годину поднет је у јулу 2007. године, чиме је Влада испунила своју законску обавезу. Усвајање поднетих завршних рачуна очекује се након њихове ревизије.

Доношењем Закона о Државној ревизорској институцији уређена је ревизија примања и издатака у складу са прописима о буџетском систему и прописима о јавним приходима и расходима свих нивоа власти. Формирање и функционисање ове институције треба значајно да допринесе јачању одговорности и да унапреди област јавних финансија. Ефекат спровођења ревизије огледаће се у стриктнијем придржавању законских одредаба из оквира јавних прихода и расхода, рационалнијем коришћењу средстава од стране субјеката ревизије, а по том основу очекују се знатне уштеде. Рад Државне ревизорске институције је предуслов за разматрање и усвајање завршних рачуна, што ће са званичном провером значајно унапредити транспарентност.

Јачање управљања буџетом. У наредном периоду наставиће се са предузимањем мера које имају за циљ јачање управљачких функција Управе за Трезор, посебно у области

управљања готовином и управљања јавним дугом.

У оквиру шире реформе управљања јавним расходима приступило се унапређењу веза између буџета и стратегија, са акцентом на краткорочним и дугорочним циљевима, уз увођење у систем програмског буџета, што је омогућено важећим Законом о буџетском систему. Програмски буџет подразумева да се на основу стратешких циљева и одговарајућих политика, које из њих произилазе, утврде лимити за сваку од државних функција, које треба да допринесу остваривању постављених циљева (пре свега у кратком и средњем року), односно максимални обим средстава који се може утрошити за програме унутар сваке од функција.

Реформа подразумева да ће министарства на бази иницијалних секторских планова учествовати у пројектовању горњих лимита расхода, на основу којих се утврђују ограничења за поједине категорије расхода. Кроз њихово усаглашавање, односно усклађивање са општом политиком Владе утврдиће се секторски плафони, односно пројекције расхода у складу са средњорочним фискалним оквиром.

У циљу примене закона, прописа, правила и процедура, успешног пословања, економичности, ефикасности и наменског коришћења средстава приступило се јачању институција интерне контроле, као и формирању, при Министарству финансија, Централне јединице за хармонизацију финансијске контроле, за финансијско управљање и контролу и интерну ревизију.

Јачање пореске администрације. Наставиће се са јачањем капацитета Управе царина и Пореске управе, као и даљим јачањем веза између ове две управе.

Започео је процес формирања пореске администрације у јединицама локалне управе, уз пренос надлежности за прикупљање одређених прихода. Процес децентрализације прати се повезивањем и координацијом рада пореске администрације на свим нивоима.

Јачање капацитета Пореске управе иницирано је предложеним изменама Закона о пореском поступку и пореској администрацији. Ефикасности рада ове управе требало би да допринесу измене које се односе, између осталог, и на обавезу великих пореских обвезника да пореске пријаве подносе искључиво у електронској форми, као и да омогуће Пореској управи да електронским путем преузима податке који су од значаја за утврђивање пореске обавезе.

Државна улагања. У наредном средњорочном периоду предвиђа се раст учешћа јавних инвестиција у БДП са 3,1 % у 2006. години на 4,8 % у 2010. години. У оквиру јавних инвестиција наставиће се са спровођењем јавних инвестиција у оквиру Националног инвестиционог плана (НИП) кроз реализацију крупних инфраструктурних пројеката од националног значаја за које је приватни капитал мање заинтересован, али који стварају услове за већа и ефикаснија приватна улагања и доприносе расту животног стандарда становништва.

Потребна средства за реализацију НИП, поред буџетских извора, обухватају и неутрошена средства из ранијих година, приходе од приватизације, кредитна средства и донације. Средства за ову намену планирају се на програмској основи, укључена су у буџет, а у себи садрже аспект вишегодишњег планирања. Приоритетни пројекти у оквиру НИП-а претежно ће се финансирати једнократно приходима од приватизације, кредитима и донацијама. Остале јавне инвестиције (текуће одржавање и изградња објеката мањег значаја) финансираће се редовним буџетским приходима.

Стратешко опредељење Владе у наредном периоду је значајно повећање конкурентности националне привреде, које ће допринети расту инвестиција, извоза, уравнотеженијем регионалном развоју и, последично, одрживом расту БДП и животног стандарда. Наведени задаци оствариће се реализацијом НИП кроз инвестиције у саобраћајну и енергетску инфраструктуру, здравство, образовање, науку и друге области које доприносе привредном развоју.

Реализација НИП у складу је са основним циљевима економске политике у наредном средњорочном периоду. С обзиром на утицај јавних инвестиција на агрегатну тражњу неопходно је сагледати његове утицаје на макроекономску и фискалну стабилност. Макроекономски и фискални ризици који могу настати огледају се у убрзаној инфлацији и повећању дефицита текућег рачуна платног биланса па ће се с тим у вези предузимати мере како би се они свели на најнижу могућу меру. У том циљу, поштоваће се ограничења из меморандума о буџету како би ови издаци били компатибилни са постављеним макроекономским и фискалним оквиром. Пре самог отпочињања процеса инвестирања успоставиће се јасни макроекономски критеријуми на основу којих ће се пратити утицај НИП на макроекономску стабилност.

У организационом смислу успостављен је ефикасан менаџмент који ће допринети успешном постизању циљева дефинисаних НИП. Формирана је Канцеларија за Национални инвестициони план, чији се основни задаци тичу припреме, координације и надзора пројеката у оквиру НИП. У циљу ефикасног спровођења развиће се низ мерила и критеријума на основу којих би се обезбедио одабир пројеката у складу са унапред дефинисаним приоритетима и вршила оцена ефеката и контрола трошења средстава. Имајући у виду чињеницу да је у оквиру реализације НИП потребно предузимати активности које се тичу избора извођача радова и добављача добара и услуга и других активности у оквиру реализације јавних инвестиција, спроводиће се јасни и транспарентни процеси приликом расписивања и реализовања тендера и јавних набавки.

Политика државне помоћи. Утврђивање и спровођење политике државне помоћи представља значајан инструмент економске политике и један од предуслова за приступање СТО и ЕУ. У претходном периоду припремљена је радна верзија Нацрта закона о контроли државне помоћи, а припремљени су и Извештаји о попису врста и обима државне помоћи у Републици Србији за 2003. и 2004. годину и 2005. годину. Доношењем закона о контроли државне помоћи успоставиће се тело надлежно за контролу државне помоћи, независно у раду, а припремиће се и одговарајући подзаконски прописи, што ће се реализовати у року од годину дана од дана ступања на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Спровођење Закона ће имати позитиван утицај на: креирање економске политике, привлачење страних улагања, опоравак и реструктурирање предузећа, развој малих и средњих предузећа, регионални развој, заштиту конкуренције, рационално управљање и планирање државног буџета, као и ефикаснију сарадњу са међународним организацијама.

Политика државне помоћи биће усмерена на смањење учешћа државне помоћи у БДП које је у 2003. години износило 3,1%, у 2004. години 2,8%, а у 2005. години 1,5%, што је знатно изнад просека на нивоу ЕУ од око 1,0%. У том правцу већ су укинуте извозне стимулације. Субвенције друштвеним предузећима која су у процесу реструктурирања и приватизације имаће опадајући тренд, с тим што ће до краја 2008. године, када овај процес треба да буде окончан, бити потпуно укинуте.

Поред смањења учешћа у БДП укупно додељене државне помоћи у Републици на свим нивоима власти, на годишњем нивоу, активности ће бити усмерене и на измену њене структуре, у правцу повећања учешћа хоризонталне државне помоћи у укупно додељеној државној помоћи, јер се сматра најмање селективном и самим тим у најмањој мери

нарушава конкуренцију на тржишту. Посебан акценат у оквиру ове категорије државне помоћи биће подршка малим и средњим предузећима, која за крајњи ефекат има повећање запошљавања, али и подршка обуци, истраживању, развоју и иновацијама, као и заштити околине. Државна помоћ за регионални развој, као облик хоризонталне државне помоћи, а додељује се у циљу подстицања развоја мање развијених, односно неразвијених подручја, односно региона усмерена је на ублажавање структурних проблема и регионалних неравномерности у развоју, као и на смањење економских, природних, социјалних и других диспаритета у тим подручјима, односно регионима.

У додели наведне категорије државне помоћи, Република ће, у року од 4 године од дана ступања на снагу ССП, односно до израде тзв. регионалних мапа, моћи да користи максималне повластице у односу на стриктна правила која важе за доделу регионалне државне помоћи у земљама чланицама ЕУ, јер је БДП у Републици знатно испод 75% просека БДП на нивоу ЕУ.

Јавне набавке. Закон о јавним набавкама, донет је 2002. године, а значајније измене извршене су 2004. године, тј. након сагледавања резултата примене више од годину дана.

Закон је довео до унапређења у погледу транспарентности поступака јавних набавки, једнакости понуђача, увео је правила за обавештавање о покретању поступка, као и антикорупцијска правила, и у значајној мери је допринео ефикаснијој и економичној употреби јавних средстава.

Измене Закона из 2004. године имале су за циљ да допринесу његовој ефикаснијој примени, да се прецизирају поједине норме и отклони колизија законских одредби. Измене су се односиле, између осталог, на набавке у случају ванредних околности, прописивање обавезних услова за учешће у поступку јавне набавке, рокова за подношење понуда и садржине захтева за заштиту понуђача.

У 2007. години очекује се доношење Закона о јавним набавкама и одговарајућих подзаконских прописа који се заснивају на принципима законодавства ЕУ. Овај закон ће представљати напредак у области јавних набавки у смислу јачања улоге Комисије за заштиту права и Управе за јавне набавке и поједностављења процедуре вођења поступака јавних набавки. Предвиђа се да Комисију за заштиту права формира Народна скупштина Републике Србије која ће као самостални и независни орган обезбеђивати заштиту права понуђача и јавног интереса у поступцима јавних набавки. Предвиђа се да Управа буде овлашћена да подноси захтеве за покретње прекршајних поступака за прекршаје предвиђене законом. Предвиђа се либерализација услова за учешће у поступку јавне набавке и изједначавање физичких и правних лица као понуђача.

Комисија за заштиту права, као и Управа за јавне набавке јачаће на кадровском и технолошком плану, с циљем да се оспособе за обављање послова контроле ефикасне употребе јавних средстава и конкурентности и равноправности понуђача. Увешће се електронски систем јавних набавки који ће обухватити јединствен начин обавештавања о покренутом поступку и подношењу понуде. Политика јавних набавки у наредне три године биће усмерена на ефикасну употребу јавних средстава и на подстицање конкурентности и равноправности понуђача у поступцима јавних набавки.

Реформа пензионог система. Са становишта фискалних пројекција за наредни трогодишњи период, а нарочито за потребе планирања јавних расхода, од значаја су кретања у пензионој систему. Издаци за права из социјалног осигурања спадају у групу највећих издатака у оквиру јавних расхода у Републици Србији.

У претходном периоду предузете су значајне реформе у оквиру пензионог система. Предузете реформе дале су одређене резултате, што је, имајући у виду неповољне тенденције – старост становништва, број пензионера, број запослених који плаћају доприносе за обавезно социјално осигурање итд. - смањило притисак на пензиони систем. У претходне три године дошло је до умереног пада учешћа укупних расхода пензионог система у БДП са 14,0% у 2004. години на 13,4% у 2006. години. Као последица овакве тенденције дошло је до умереног пада дефицита, односно трансфера из буџета којима се покривају расходи пензионог система са 5,3% БДП у 2004. години на 5,2% у 2006. години. С обзиром на висок раст зарада у претходном периоду, као и измену формуле за обрачун пензија, дошло је до благог смањења стопе замене као односа просечне пензије и просечне бруто зараде. Коефицијент зависности као однос броја лица који уплаћују доприносе и броја осигураника одржава се на стабилном нивоу од 1,6 у последње три године.

Табела 24. Основни показатељи пензионог система

	% БДП		
	2004	2005	2006
Приходи ПИО запослених	12,8	12,6	12,3
Расходи ПИО запослених	12,8	12,6	12,2
- од тога:			
Трансфери из буџета	4,7	4,7	4,5
Приходи ПИО самосталних делатности	0,6	0,6	0,7
Расходи ПИО самосталних делатности	0,5	0,5	0,5
- од тога:			
Трансфери из буџета	0,0	0,0	0,0
Приходи ПИО пољопривредника	0,7	0,6	0,8
Расходи ПИО пољопривредника	0,7	0,6	0,8
- од тога:			
Трансфери из буџета	0,6	0,5	0,7
Укупно приходи	14,1	13,8	13,8
Укупно расходи	14,0	13,8	13,4
Укупно трансфери	5,3	5,3	5,2
Стопа замене I*	45,0	45,0	44,2
Стопа замене II*	65,5	65,8	64,7
Коефицијент зависности	1,6	1,6	1,6

Извор: Републички фондови за ПИО запослених, самосталних делатности и пољопривредника

* Стопа замене I је однос између просечних пензија и просечних бруто зарада, а стопа замене II представља однос између просечних пензија и просечних нето зарада. У просечне пензије укључене су и отплате дуга по основу заосталих пензија. Коефицијент зависности је однос лица која уплаћују доприносе и лица која користе бенефиције из пензијско-инвалидског осигурања.

У оквиру пензионог система највећи значај има Републички фонд за ПИО запослених.

Табела 25. Приходи и расходи Републичког фонда за ПИО запослених % БДП

	2004	2005	2006
Укупни приходи	12,8	12,6	12,3
Доприноси	7,5	7,2	7,4
Доприноси за ПИО запослених	6,9	6,9	6,9
Доприноси по основу компензација	0,6	0,3	0,4
Трансфери из буџета	4,7	4,7	4,5
Министарство финансија	4,4	4,4	4,2
Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	0,3	0,3	0,3
Остало	0,6	0,6	0,4
Укупни расходи	12,8	12,6	12,2
Права из социјалног осигурања	11,9	12,1	11,5
Редовне пензије	9,6	9,7	9,6
Трансфери РЗЗО	1,3	1,3	1,2
Остала права из социјалног осигурања	1,0	1,1	0,6
Остали расходи	1,0	0,6	0,7
Покривеност расхода доприносима*	65,5	65,4	67,8

Извор: Републички фонд за ПИО запослених

* Ради упоредивости расходи се односе на средства за исплату 12 пензија годишње без средстава за јавни дуг, велики дуг и компензације са Фондом за развој.

У оквиру Републичког фонда за ПИО запослених уочљива је тенденција умереног смањења учешћа укупних прихода и расхода у БДП. Предузете реформе у смислу повећања старосне границе и измене формуле за индексацију пензија довеле су до умереног смањења учешћа редовних пензија у БДП. Будући да ће се до 2009. године пензије у потпуности усклађивати са трошковима живота, може се претпоставити да ће у наредном периоду доћи до смањења овог учешћа (и поред очекиваног повећања броја пензионера).

Поред предузетих потребно је наставити даље реформе, које ће обезбедити стварање стабилног, ефикасног и финансијски одрживог пензијског система у Србији. Садашњи систем текућег финансирања (pay as you go), који има већина земаља, није одржив на дуги рок. Због карактеристика овог система (неповољне демографске, економске и финансијске тенденције), као и процеса глобализације и интеграција, његова реформа је неминовност. Потребна је модернизација система тако да он обезбеди постизање социјалних циљева, али да при томе буде финансијски одржив.

Основни циљеви реформе пензијског система су: осигуравање његове финансијске одрживости; водећи рачуна о претходном циљу, обезбеђивање стабилних и довољно високих пензија за све; већа домаћа штедња и убрзан привредни развој; већа праведност пензијског система; ширење могућности избора од стране пензијских осигураника.

Од 1. јануара 2008. године отпочеће са радом Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање организован као једно правно лице на бази обједињавања ранија три фонда за пензијско - инвалидско осигурање запослених, самосталних делатности и пољопривредника. Нови јединствени фонд је са статусом организације за обавезно социјално осигурање у коме се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања и обезбеђују средства за ово осигурање.

Постепено подизање старосне границе за жене на 60 година живота и за мушкарце на 65 година живота у периоду до 2009. године смањиће притисак на буџет за обезбеђење потребних средстава за редовну исплату пензија. Садашњи модел усклађивања пензија са растом зарада и трошкова живота, заснован на полугодишњим корекцијама пензија,

заменује се постепено (до 2009. године) моделом полугодишњег усклађивања са растом трошкова живота.

У наредном периоду ће се развити нови систем наплате и извештавања, што ће бити реализовано формирањем централног регистра осигураника и обвезника доприноса и у великој мери побољшати контролу наплате. Овај пројекат има за циљ да унапреди пензијски систем, побољша наплату социјалних доприноса, смањи административне трошкове и стимулише даљи развој финансијског сектора и тржишта капитала.

Напоредо са реформом државног пензијског система доношењем Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима регулисано је приватно пензијско осигурање које се формализује као тзв. трећи стуб модела пензијског система. Закључно са јуном 2007. године основано је седам друштава за управљање пензијским фондовима. Прво такво друштво почело је са радом у новембру 2006. године и до јуна 2007. године вредност инвестиционе јединице првог пензијског фонда порасла је за око 20%. Релативно висок раст вредности инвестиционих јединица забележен је и код других пензионих фондова, а све као резултат развоја тржишта капитала у Србији. Ипак, и поред позитивних тенденција на почетку још увек је рано за адекватну оцену увођења трећег стуба пензијског система у Србији.

Кораци у циљу даљег развоја тзв. трећег стуба предузимаће се у наредном периоду, и то развојем институционалног оквира, обезбеђивањем компетентног надзора над радом пензијских фондова и активностима ка даљем развоју финансијских тржишта. Истовремено ће се спроводити интензивна кампања која ће се заснивати на образовању и информисању свих заинтересованих страна, укључујући и развијање свести о потреби и значају добровољног пензијског осигурања. Поред широко постављеног маркетинга, држава ће системом пореских олакшица стимулирати улагање у овај вид штедње за старост.

Наставиће се дијалог између Владе, послодаваца, синдиката и пензионера у погледу даљег правца и интензитета реформи. Наставиће се подстицање радне активности у смислу повећавања запослености, што ће смањити притиске на пензијски систем. Предузимаће се мере у правцу формирања поузданих база података, развијања капацитета у државној управи и развоја индикатора трендова и учинака који ће омогућити адекватно праћење пензијског система од администрације до демографије, од наплате доприноса до исплате пензија. Унапређиваће се механизми које ће омогућити смањивање трошкова исплата пензија уз одржавање благовремености и повећавање ефикасности самих исплата.

Национална служба за запошљавање. Укупни расходи Националне службе за запошљавање представљају око 1,0% БДП. У финансирању ових расхода доприноси износе око 0,5% БДП, док се разлика покрива трансферима из буџета Републике Србије.

Због чињенице да трансфери представљају око половине укупних прихода НСЗ, у наредном периоду ће се тежити њиховом смањивању. Две основне полуге које ће допринети смањењу дефицита у Националној служби за запошљавање (смањењу трансфера из буџета), а које су у складу са Стратегијом запошљавања 2005 - 2010. године биће повећање запослености и укључивање све већег дела сиве економије у легалне токове.

Уз ове мере, за постизање дугорочне финансијске стабилности овог фонда од великог значаја биће: усмеравање помоћи НСЗ ка оним лицима којима је помоћ највише потребна; даљи развој приватних агенција за запошљавање; усмеравање са пасивних ка активним политикама на тржишту рада, што ће уз бољу оспособљеност, смањити незапосленост; рационализација и повећање ефикасности у НСЗ; децентрализација и модернизација рада НСЗ; боља алокација средстава; развој праћења и вредновања и развој адекватног система информација за тржиште рада.

Здравство. Реформа здравственог система наставиће се и у периоду 2008 - 2010. године, у складу са основним опредељењима из *Стратегије „Боље здравље за све у трећем миленијуму”*. Стратегијом су обухваћени здравствена политика, визија система здравствене заштите и акциони план реформе здравствене заштите у Србији. Основни циљ реформе је да се обезбеди побољшање здравственог стања становништва, правичан и једнак приступ здравственој заштити свим грађанима, здравствени систем оријентисан ка кориснику (пацијенту) и успостављање одрживог система финансирања у складу са материјалним могућностима друштва.

Реформа система здравствене заштите спроводиће се паралелно са реформом у организационој и функционалној организацији здравствене службе, реформом здравственог осигурања, реформом фармацеутске делатности и реформом санитарног надзора.

Финансирање функције здравства из јавних извора у периоду 2002 – 2006. године износило је у просеку 6,0% БДП, а у 2007. години је повећано на 6,4% БДП, што је високо у односу на међународне стандарде. Ради стварања фискално одрживог система здравствене заштите и благог смањења удела издатака за ове намене у БДП са 6,4% у 2007. години на 5,9% у 2010. години.

Реформа система здравствене заштите подразумева увођење новог система финансирања из средстава обавезног здравственог осигурања који ће се заснивати на моделу капитације¹⁰ у примарној здравственој заштити, моделу дијагностички сродних група у болницама за краткотрајну хоспитализацију и новом моделу плаћања по услузи за услуге највишег нивоа у терцијарној здравственој заштити. Овим ће се успоставити боља контрола трошкова, створити услови да новац прати пацијента и да се побољша положај запослених у здравству, и то тако што ће се накнада из средстава обавезног здравственог осигурања, за запослене у здравству, обезбеђивати за стандардан број, врсту и квалитет пружених здравствених услуга.

Реформа здравственог осигурања подразумева и увођење различитих видова добровољног здравственог осигурања, чиме ће се створити услови за растерећење система обавезног здравственог осигурања те ће се део трошкова за обезбеђивање права из здравственог осигурања пренети на појединце, односно послодавце.

Реформом у области лекова и медицинских средстава и успостављањем европских стандарда усклађених са директивама ЕУ створиће се услови да се производња и промет лекова и медицинских средстава у Србији обавља по највишим стандардима који гарантују квалитет, безбедност и ефикасност лекова и медицинских средстава, а тиме и пружање ефикасне здравствене заштите.

Један од приоритета у реформи здравственог система јесте израда *стратегије јавног здравља*, којом ће се идентификовати приоритетна подручја где је унапређење могуће, прецизирати циљеви, дефинисати основне активности и одговорности свих релевантних партнера у области јавног здравља и идентификовати даљи правци развијања система.

Убрзању реформе система здравствене заштите допринеће реализација пројеката Светске банке, Европске уније преко Европске агенције за реконструкцију, УНИЦЕФ-а, Канадске агенције за међународни развој (ЦИДА), Глобалног фонда (међународне фондације за борбу против HIV/AIDS-а, НИП-а и бројних земаља (Норвешка влада, Кина, Јапан). Ови пројекти су усмерени на унапређење примарне здравствене заштите, на реконструкцију општих болница, опремање здравствених установа, реформу финансирања

---

¹⁰ Систем наплате здравствених услуга према броју пацијената.

здравственог осигурања, унапређење политике управљања лековима, развој пакета основних здравствених услуга, увођење нових модела плаћања здравственим радницима – пре свега капитације - и развој интегрисаног здравственог информационог система.

Социјална заштита. Реформа система социјалне заштите у наредне три године наставиће се у складу са реформским циљевима дефинисаним у *Стратегији за смањење сиромаштва* и *Стратегији развоја социјалне заштите*.

Основни правци реформе социјалне заштите су: дефинисање нове политике и развијање законодавне активности; децентрализација система социјалне заштите; обезбеђивање ефикаснијих и квалитетних услуга и јачање професионалних капацитета запослених у овој делатности.

Циљ реформе система социјалне заштите јесте развијање интегралне социјалне заштите у којој социјални актери на најефикаснији начин користе постојеће и развијају нове ресурсе, ради очувања и побољшања квалитета живота рањивих и маргинализованих појединаца и група, оспособљавања за продуктиван живот у заједници и смањивања зависности од социјалних служби.

Изградња система ефикасне борачко-инвалидске заштите подразумева свеобухватну реформу система у правцу израде јединственог законског решења за остваривање права и ревизију свих до сада донетих решења о признатим правима у поступку њиховог превођења на новодонети закон.

Реформа система социјалне заштите обезбедиће боље усмеравање социјалних трансфера, унапређење заштите најсиромашнијих грађана и група којима је потребна посебна подршка (деца без родитељског старања, деца у сукобу са законом, одрасли и стари који нису способни за самосталан живот, особе са инвалидитетом, деца и одрасли који су жртве насиља) и унапређење квалитета живота грађана којима је потребна помоћ у задовољавању основних животних потреба, ако се на други начин не могу задовољити.

Децентрализацијом система социјалне заштите обезбедиће се услови и механизми за преузимање одговорности локалне власти у задовољавању потреба грађана у области социјалне заштите. Средства за финансирање услуга обезбеђиваће се из изворних прихода органа локалне управе, а из републичког буџета за општине које из изворних прихода не могу да обезбеде прописани минимум права у социјалној заштити. Услуге социјалне заштите развијаће се у складу са јасно идентификованим потребама корисника, како би грађани већину својих потреба подмирили у локалној заједници, односно у средини у којој живе.

Ефикасна социјална заштита подразумева развој програма који спречавају настанак и заустављају генерацијски пренос социјалних проблема а који обухватају мере за оспособљавање за продуктиван живот у заједници појединаца, породица у ризику и маргинализованих група, као и мере за афирмацију одговорног родитељства и предупређење зависности од социјалних служби.

На тај начин ће се омогућити да корисници социјалних услуга самостално задовољавају потребе на принципима партиципације и одговорности, да учествују у доношењу одлука о начину задовољавања својих потреба и да истовремено буду одговорни за избор и коришћење сопствених потенцијала. То подразумева рационализацију административних поступака и изградњу одговарајућег технички унапређеног информационог система са ажурном базом података. Овај систем обезбеђује континуитет заштите и могућност избора услуга и пружаоца услуга, односно развијање разноврсних социјалних услуга у оквиру јавног, невладиног и приватног сектора.

Подстицање рађања. Решавање вишегодишњег проблема старења становништва Републике Србије у наредном средњорочном периоду засниваће се на стратегији подстицања рађања, која је у припреми. У складу са том стратегијом водиће се активна популациона политика усмерена на ублажавање негативног демографског тренда који представља један од највећих дугорочних проблема Србије.

На бази стратегије подстицања рађања предузимаће се адекватне мере за подстицање рађања, почев од утицаја на вредносне ставове и животне стилове младе популације до субвенционисања породица са децом и финансирања програма и активности које директно доприносе решавању проблема ниског наталитета.

Имајући у виду искуства других земаља са израженим демографским проблемима, подстицање рађања вршиће се, уместо пореским ослобађањима, преко мера политике јавних расхода које пружају директну финансијску помоћ породици и деци. Предност субвенционисања породица са децом кроз државне расходе огледа се у томе што субвенције добијају породице са децом као циљна група и сиромашни слојеви становништва којима су потребне субвенције.

Краткорочни циљ мера за подстицање рађања јесте пружање финансијске помоћи породицама са децом у складу са законом о буџету за одређену годину, док је средњорочни циљ ових мера решавање структурних препрека рађању, као што су незапосленост, стамбени проблем, проблем чувања деце и низак животни стандард.

У наредном средњорочном периоду посебна пажња посветиће се ублажавању економске цене подизања детета, усклађивању рада и родитељства, подршци материнству, промоцији репродуктивног здравља адолесцената, борби против неплодности, популационој едукацији, активно укључивање локалних заједница у решавање проблема ниског наталитета.

Ради смањења трошкова родитељства и разлика у животном стандарду породица са и без деце, у оквиру финансијске подршке породици са децом, наставиће се исплата родитељског додатка као подстицаја рађању и исплата накнаде зараде за време породилског одсуства, одсуства са рада ради неге детета и одсуства са рада ради посебне неге детета.

На бази стратегије подстицања рађања и утврђеним мерама, активностима и механизмима обезбедиће се директна и индиректна финансијска подршка породици са децом, са циљем да се смање неједнакости у материјалном положају породица са децом у односу на породице без деце.

На бази анализе утицаја мера директне подршке породици са децом на јавне расходе Републике утврдиће се динамика ефектуирања ових мера у наредном средњорочном периоду, почев од 2009. године након усвајања стратегије подстицања рађања.

Социјални дијалог. Влада ће, у складу са Законом о социјално-економском савету, о свим битним питањима економске и социјалне политике обезбедити социјални договор са репрезентативним синдикатима и удружењима послодаваца. Репрезентативни синдикати и удружења послодаваца укључиваће се у припрему и спровођење закона којима се непосредно утиче на положај и стандард запослених. Заједничка одговорност социјалних партнера односи се на регулисање колективног преговарања и политике запошљавања.

Безбедност и здравље на раду. У наредном средњорочном периоду потребно је ускладити национално законодавство у области безбедности и здравља на раду са Директивама ЕУ и Конвенцијама Међународне организације рада (МОП), унапредити

систем безбедности и здравља на раду и интензивирати сарадњу са релевантним европским и међународним институцијама.

5. Реформе друштвених делатности

Образовање. У циљу реформе образовне делатности и развоја друштва и привреде заснованих на знању Република Србија је донела *Закон о основама система образовања и васпитања*, *Закон о високом образовању*, *Стратегију развоја стручног образовања и Стратегију развоја образовања одраслих*. Предвиђено је доношење закона о предшколском васпитању и образовању, закона о основном образовању, закона о средњем образовању, закона о ученичком и студентском стандарду и закона о уџбеницима и другим наставним средствима. Тиме ће се створити основе за квалитетно образовање за све, за доступно образовање свима и за укључивање у европске образовне процесе и европски оквир квалификација.

Влада ће у наредном средњорочном периоду наставити реформу образовног система на свим нивоима образовања и повећавати улагања у образовање као фактор привредног раста, тако да у 2010. години њихово учешће у БДП достигне ниво од 4,4% БДП. Јачање образовног система с посебним нагласком на доживотно образовање и пораст улагања у образовање допринеће стварању високоделотворних људских ресурса, повећању запошљавања и подстицању дугорочно одрживог привредног раста. У том циљу обезбедиће се континуирани професионални развој наставника, увођење савремених наставних програма и уџбеника, превођење најквалитетнијих страних учила, повезивање школа у јединствен информациони систем, а уз све то и јачање стручних служби задужених за надзор образовних установа.

Стратегија развоја стручног образовања предвиђа успостављање флексибилног система иницијалног и континуираног стручног образовања за потребе тржишта рада и за лични развој, професионални напредак и развој каријере. Процес модернизације и реформе стручног образовања и обуке захтева повећано финансијско улагање и усавршавање постојећег система финансирања, као и повезивање формалног и неформалног стручног образовања. Укључивање у глобалне процесе и европске интеграције и подизање конкурентности привреде захтева висок ниво стручности и компетентности радне снаге који може да се прилагоди новим технологијама и да се у тражењу посла креће кроз регионе и привредне гране. Сагласно томе формираће се нови образовни профили и иновирати постојећи, увести образовни стандарди и успоставити квалификације које јасно разграничавају различите степене стручног образовања, модернизацију образовних програма и подизање квалитета стручног образовања, с тим да све то доприноси бржем запошљавању и професионалној мобилности запослених.

Стратегија развоја образовања одраслих предвиђа успостављање адекватног модела социјалног партнерства Владе, послодаваца и запослених на националном и локалном нивоу у погледу планирања, креирања програма, финансијског управљања, акредитација и сертификација. Посебна пажња посветиће се успостављању мреже институција и организација за образовање одраслих, развоју програма основног и стручног образовања и обуке одраслих, доношењу прописа о образовању одраслих, успостављању система финансирања образовања одраслих и подизању квалитета образовања и обуке одраслих.

У складу са *Законом о основама система образовања и васпитања*, који је донет 2003. године, убрзаће се реформе образовног система у целини у правцу повећавања квалитета и ефикасности образовања и доступности образовања свима, у складу са принципима доживотног учења и усклађивања образовног система са стандардима развоја образовања у ЕУ.

На бази *Закона о високом образовању*, убрзаће се реформе система високог образовања, са циљем да се смањи дужина студирања и повећа број дипломираних у односу на број уписаних студената. Усклађивање наставних планова и програма са принципима Болоњске декларације, акредитација образовних установа и програма, прерастаће виших школа у установе високог образовања - циљеви су чије остварење ће допринети квалитетнијем високом образовању.

Реформа образовног система захтева да се посебна пажња посвети стабилном финансирању образовних установа из буџета Републике Србије и буџета јединица локалне управе, уз остваривање уштеда на бази рационализације мреже установа и смањење броја запослених. Обезбеђивање основних услова за образовно-васпитни рад школа захтева наставак реконструкција, поправки и доградњи објеката, опремања школских учионица, лабораторија, кабинета и физкултурних сала. Ради побољшања квалитета образовања интензивираће се рад на повезивању школа у јединствен информациони систем и на опремању мултимедијалних радионица, како би се коришћење ове технологије омогућило што већем броју ученика и наставника и осигурао континуитет у прикупљању и обради података и информација. Имплементација Јединственог информационог система у образовању (ЕИС-а) захтева опремање и компјутеризацију свих основних и средњих школа у Републици Србији, што захтева значајна средства за спровођење овог пројекта. Посебна средства издвајаће се за спровођење акредитације и увођење стандарда и лиценцирања наставног особља у образовним установама.

Наука. Република Србија у циљу бржег развоја науке донела је *Закон о научноистраживачкој делатности* и *Закон о иновационој делатности*, а донеће се стратегија научног и технолошког развоја Републике.

Предвиђено је да се повећају улагања у науку и технолошки развој. Стварање услова који ће развој привреде и друштва првенствено везати за примену научних и технолошких резултата подразумева да се научноистраживачка и иновативна делатност посматрају као активности које генеришу основне ресурсе развоја и да се у наредне три године из привреде и из буџета свих нивоа власти повећа обим улагања у њихов развој. У том циљу из буџета ће се повећати улагања у истраживање и развој у средњем року. Раст улагања у науку оствариваће се у оквиру утврђеног макроекономског и фискалног оквира. Уз то, потребно је повећати издвајања за истраживање и развој из привреде на 1,5% БДП.

На бази *Закона о научноистраживачкој делатности* и *Закона о иновационој делатности*, успоставиће се друштвено ефикасан научноистраживачки и иновациони систем, што захтева рационализацију мреже научноистраживачких организација, усклађивање стандарда научноистраживачког рада са стандардима који важе у ЕУ, побољшање услова за научноистраживачку и иновациону делатност, повећање ефективности улагања у науку и повећање применљивости резултата научноистраживачког и иновационог рада у привреди.

Нови научноистраживачки циклус (2006 – 2010. година) подразумева примену утврђених критеријума за валоризацију научноистраживачке компетентности истраживача, израду студије о ефикасности примене научноистраживачких резултата у привреди, ефективно ангажовање свих расположивих научноистраживачких ресурса, посебно младих истраживача, контролу ефикасности коришћења буџетских средстава у научноистраживачкој и иновативној делатности, побољшање услова за научноистраживачки рад (опремљеност научноистраживачких организација, материјални статус истраживача и др.), развој међународне научно-технолошке сарадње и повећавање издвајања из БДП за научноистраживачки и иновативни рад.

Србија се од 13. јуна 2007. године прикључила Седмом Оквирном програму (ФП7) ЕУ за истраживање и развој (2007-2013), што подразумева плаћање чланарине од 2007-2013. године. Очекује се да се то улагање врати кроз одобрене пројекте у ФП7. У наредном периоду посебна пажња ће се посветити мултилатералним програмима који укључују земље југоисточне Европе. Да би се ови програми реализовали у функцији повећања конкурентности истраживачког и иновативног сектора и конкурентности привреде наставиће се процес модернизације опреме у истраживачко-развојним лабораторијама.

Култура и медији. Ради дугорочног регулисања очувања, развоја и ширења културе на националном и локалним нивоима, као и презентације националне културе на регионалном и међународном нивоу, донеће се стратегија развоја културе у Србији. У складу са стратегијом: основаће се национални савет за културу; израдиће се детаљне секторске стратегије и планови активности за њихово спровођење и реализацију; израдиће се програми развоја културног туризма, у складу са Стратегијом развоја туризма Србије а у сарадњи са ресорним министарством, у којима ће се културно наслеђе, поред осталог, третирати и као привредни ресурс и важан елемент развоја појединих крајева, општина и региона; израдиће се стратегија презентације националне културе на регионалном и ширем међународном плану.

За наредни средњорочни период (2008. до 2010.) утврдиће се статус институција од националног значаја и матичних установа и установиће се регионална мрежа институција заштите културне баштине (заводи, музеји, архиви и библиотеке).

Ради унапређења стања у установама културе израдиће се трогодишњи програми реконструкције, санирања и одржавања постојећих објеката, реконструкције инсталационих система, увођења безбедносних система и савремених система противпожарне заштите, осигурања објеката, као и додатни простор за централне, матичне и регионалне институције. Уз то, израдиће се планови унапређења кадровске структуре у установама културе, као и планови стабилног финансирања тих установа и побољшања материјалног положаја запослених у установама културе, самосталних уметника и свих субјеката културе.

Примарни циљеви у области заштите културних добара и савременог културног стваралаштва и смернице политике у области културе регулисаће се системским законом у области културе (општи закон о култури).

Појединачне области културе регулисаће се посебним законима, а то су закон о кинематографији, закон о издаваштву, закон о позоришној/музичко-сценској делатности, закон о националном центру за књигу, закон о обавезном примерку публикација, закон о оптичким дисковима, закон о културним добрима, закон о археолошким истраживањима, закон о музејима, закон о архивима, закон о градитељском наслеђу и закон о библиотекама.

Наставиће се са стварањем нормативних оквира за деловање медија у складу са европским стандардима и обезбеђивањем услова за примену и поштовање медијских закона и за остваривање слободе медија, мишљења и изражавања са становишта људских слобода и слободног медијског простора, као и за развој културе слободе информисања, медијског плурализма, културе толеранције и дијалога, као и заштите људских и мањинских права у овој области.

Омладина и спорт. Ради побољшања положаја и унапређења квалитета живота младих донеће се национална стратегија за младе на бази које ће се предузимати мере и активности које промовишу младу популацију и обезбеђују квалитетно образовање и запошљавање младих уз њихово укључивање у друштвене токове и европске интеграције.

Донеће се закон о спорту и национална стратегија развоја спорта, са циљем да се подстиче и развија масовни и врхунски спорт. Ради унапређења заштите здравља спортиста и спречавања негативних појава у спорту измениће се Закон о спречавању насиља и недолучног понашања на спортским приредбама и обезбедиће се сталне допинг контроле уз континуирано образовање спортиста, као и успостављање институција за борбу против насиља и корупције у спорту.

Посебна пажња посветиће се регулисању својинских односа у спортским клубовима, као и финансирању спортских програма. Приоритет ће бити помоћ у организацији спортских манифестација од интереса за Републику и подршка врхунским спортским резултатима спортиста у Србији, укључујући стипендије за спортско усавршавање и новчану помоћ спортистима са посебним заслугама. Кроз НИП ће се финансирати изградња, опремање и одржавање спортских објеката који доприносе развоју спорта и постизању врхунских спортских резултата.

Регулисаће се однос масовног и врхунског спорта и одвојити комерцијално оријентисани део спорта. Посебна пажња посветиће се развијању спорта у предшколским установама и школама,

6. Административне реформе

Јавна управа. Основни циљеви реформе државне управе у Србији јесу:

- изградња демократске државе засноване на владавини права, одговорности, јавности, економичности и ефикасности;
- изградња државне управе усмерене ка грађанима, која је способна да грађанима и приватном сектору пружи висок квалитет услуга уз разумне трошкове.

Ради постизања наведених циљева, у спровођењу реформи полази се од принципа децентрализације, деполитизације, професионализације и принципа рационализације јавне управе.

Реформа државне управе обухвата развијање новог и модерног законодавног оквира за уређење и функционисање управе, предузимање мера на плану изградње рационалне управе, увођење нових система управљања и поједностављење административних процедура. У том циљу, сагласно *Стратегији реформе државне управе у Републици Србији* успостављен је правни оквир за функционалну државну управу доношењем закона који ову област регулишу, а посебно уређују рад Владе и министарстава, рад државних службеника и надлежност локалне самоуправе.

У области државне управе донети су следећи закони: Закон о Влади, Закон о државној управи, Закон о државним службеницима, Закон о Заштитнику грађана, Закон о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Закон о електронском потпису, Закон о јавним агенцијама и Закон о платама државних службеника и намештеника.

У поступку припреме су закон о општем управном поступку, закон о управним споровима и закон о матичним књигама. Доношењем ових закона, као и закона о удружењима чији је предлог утврдила Влада и закона о инспекцијском надзору, обезбедиће се целовит правни оквир за спровођење реформе државне управе.

У складу са новим Уставом Републике Србије биће донет нов закон о локалној самоуправи. Уставним законом за спровођење Устава Републике Србије предвиђено је у 2007. години доношење и закона којима се уређују територијална организација Републике Србије, локални избори и положај главног града.

Реформа државне управе и постојећи и планирани законодавни оквир омогућиће децентрализацију власти, фискалну децентрализацију, изградњу професионалне и деполитизоване државне управе, успостављање новог организационог и управљачког оквира. Подразумева и рационализацију државне управе, увођење информационих технологија и дефинисање контролних механизма рада државне управе.

Постојећим правним оквиром обезбеђен је и основ за стручно усавршавање и додатно образовање државних службеника у процесу европских интеграција. Од посебног значаја је борба против корупције у државној управи.

Модернизација се односи на техничко-технолошко осавремењивање рада органа државне управе, уз примену савремених информационих и комуникационих технологија. У том циљу обезбедиће се израда и коришћење јединствених база података и успостављање интегрисаног система комуникације између органа државне управе на читавој територији, уз увођење електронског пословања и електронског потписа у рад државних институција и управних тела.

Процес децентрализације подразумева кадровску и материјалну оспособљеност органа локалне самоуправе да самостално преузимају вршење нових надлежности. Материјална оспособљеност обезбедиће се првенствено кроз процес фискалне децентрализације који ће бити усклађен са децентрализацијом послова, као и кроз стварање законских основа за постојање сопствене својине јединица локалне самоуправе. У оквиру кадровске оспособљености органа локалне самоуправе, надлежно министарство пружаће сву неопходну помоћ у анализи капацитета локалних власти и у креирању планова за њихово оспособљавање. Део овог процеса представља и доношење посебног закона којим се уређује положај запослених у органима локалне самоуправе.

Процес придруживања и приступања ЕУ, као један од стратешких циљева Републике Србије, претпоставља јачање административних капацитета. Влада Србије је 27. јула 2006. године усвојила Акциони план за јачање институционалне способности за преузимање обавеза у процесу европских интеграција, са циљем да пружи целокупан приказ приоритета и помогне координисано и планско јачање капацитета државне управе неопходних у овом процесу. Акционим планом назначена су и финансијска средства потребна за установљавање нових и јачање постојећих институција. Неизоставан елемент у овом процесу је обука државних службеника о ЕУ, која подразумева континуирано усавршавање и додатно образовање државних службеника о институцијама и управљачким процедурама ЕУ. Србији ће бити потребни добро обучени, ефикасни и стручни службеници како би успешно прошла кроз процес припреме за чланство у ЕУ. Ова обука по својој природи мора бити како општа, тако и уско стручна, и у том циљу обезбедиће се одговарајућа средства за њену припрему и реализацију.

Полиција. Реформа полиције један је од приоритетних задатака у процесу придруживања ЕУ. Поред усаглашавања законске регулативе, реформа обухвата рационалније организовање целе службе, њену модернизацију, формирање ефикасног, флексибилног и целисходно постављеног полицијског образовног система којим се обука припадника полиције врши током читавог радног века, затим обухвата и јачање механизма унутрашње контроле, законитости, професионализма и одговорности. Циљ реформе јесте обезбеђење високог степена личне и имовинске сигурности грађана од свих облика угрожавања, уз очување стабилног јавног реда и мира и повољног стања безбедности у Републици.

Приоритетни стратешки задаци су борба против организованог криминала, ефикасно расветљавање кривичних дела, спречавање покушаја дестабилизације у појединим сегментима и у друштву као целини, довршење започетих активности на

успостављању модерног система обезбеђења државне границе, јачање унутрашње контроле и успостављање спољашњег надзора, јачање капацитета за криминалистичке истраге, осавремењавање информатичке и комуникационе опреме, те развој полицијског образовања.

Посебан значај има реформа у области управних послова (послови држављанства, личних карата, пребивалишта, путних исправа, оружја и регистрације возила). Ова реформа обухвата увођење нових идентификационих докумената који ће се израђивати по европским и светским стандардима и којима ће се обезбедити лакше и брже остваривање права, обавеза и интереса грађана, с једне стране, и модернизација и унапређење организације и метода рада државних органа, с друге стране. Биће извршено и усаглашавање идентификационих докумената са европским и светским стандардима, препорукама и директивама, праћење светских технолошких трендова, као и ефикасна заштита документа од фалсификата, што је један од услова за укључивање наше земље у европске интеграције.

Правосуђе. Усвајањем новог Устава Републике Србије и Уставног закона за спровођење Устава Републике Србије, учињени су важни први кораци после којих је у наредном периоду потребно донети нове законе којима ће се уредити правосудни систем: закон о судијама, закон о уређењу судова, закон о Високом савету судства, закон о јавном тужилаштву, закон о Државном већу тужилаца, закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава, закон о Уставном суду, закон о заштити података и личности, законик о кривичном поступку, закон о изменама и допунама Кривичног законика, закон о кривичној одговорности правних лица, закон о одузимању имовинске користи, закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, као и закони о потврђивању конвенција у области борбе против високотехнолошког криминала, тероризма, прања новца, трговине људима и корупције, као и заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања.

У складу са *Националном стратегијом реформе правосуђа* неопходно је утврдити нову мрежу судова и тужилаштава, која ће укључивати и прекршајне судове, као и апелационе судове у Београду, Крагујевцу, Нишу и Новом Саду и Управни суд за целу територију Србије. У периоду 2008-2010. године планирано је оснивање националног института за обуку у правосуђу (Правосудна академија), оснивају се службе административне канцеларије и интегрисаће се надлежности Великог персоналног већа и Надзорног одбора за Високи савет судства. Тиме се наставља реформа правосудног система у циљу успостављања владавине права и заштите својине и уговора.

Реформом правосуђа обезбедиће се јачање независности судова и постизање веће ефикасности и ажурности у њиховом раду, стварање стабилних и реалних извора финансирања послова из надлежности правосудних органа, модернизација застареле инфраструктуре и побољшање материјално-техничких и просторних услова рада, увођење савремене информатичке технологије и рачунарске мреже, као и примена мерила и критеријума за утврђивање неопходних трошкова рада и финансирања правосудних органа.

Правосудна реформа првенствено ће бити усмерена на модернизацију и повећање ефикасности судова, убрзано решавање судских предмета, дигитализацију земљишних књига и борбу против корупције, чиме ће се обезбедити ефикасније функционисање правног система, а тиме и повољнији услови за инвестициону активност.

У оквиру Управе за извршење заводских санкција у наредном периоду предузимаће се активности које се тичу развоја информационог система на нивоу Управе, стручног усавршавања запослених, заокруживања законске регулативе и реформи система надзора над радом установа; све то мораће да прати изградња нове и адаптација постојеће

инфраструктуре. Поред тога, неопходна је изградња, и то у складу са европским стандардима, нових смештајних капацитета за лица лишена слободе, затим стварање услова за имплементацију алтернативних санкција и предузимање активности усмерених на остваривање права и заштиту лица лишених слободе, као и оних који треба да побољшају положај и допринесу заштити малолетних лица и адекватној здравственој заштити свих лица лишених слободе.

У складу са Правилником о правосудној стражи предстоји обезбеђење правосудних објеката које се односи на уређење и организацију правосудне страже, набавку униформи, средстава принуде и личног наоружања, као и набавка метал детектор врата, ручних детектора, скенера и средстава видео надзора.

За нормално функционисање правосудних органа и спровођење реформи у области правосудног система обезбедиће се стабилни и реални извори финансирања, што је предуслов за независно деловање правосудних органа.

7. Реформе привредних делатности

Рударство. Експлоатација минералних сировина уређена је *Законом о рударству*. Закон подразумева закључивање уговора између надлежног министарства и рударских компанија, којим ће се утврдити права и обавезе везане за експлоатацију минералних сировина. Предвиђено је увођење накнаде за експлоатацију минералних сировина по основу које се, према проценама, може годишње обезбедити 1 млрд динара.

Закон о изменама и допунама Закона о рударству предвиђа оснивање Агенције за рударство која ће учествовати у изради стратегије развоја минералних сировина Србије и утврђивању биланса резерви свих минералних сировина, у припреми документације за давање концесија на експлоатацију и истраживање минералних сировина и у припреми подзаконских аката и правилника о техничким нормативима, као и других техничких прописа.

Основаће се фонд за развој рударства и геолошких истраживања као јавни финансијски фонд који ће финансирати припрему и спровођење програма, пројеката, елабората, студија и других активности у области рударства и геолошких истраживања минералних сировина и пружати финансијску подршку реализацији одобрених пројеката од значаја за развој рударске и геолошке делатности. Средства за рад фонда обезбедиће се из накнаде за експлоатацију минералних сировина и других извора у складу са законом.

Влада је дала сагласност за покретање поступка приватизације Јавног предузећа за подземну експлоатацију угља (ЈП ПЕУ). Програмом стратешке консолидације овог предузећа утврђени су извори и начин финансирања рудника, са циљем да се унапреди производња у рудницима који имају перспективу и да се подигне ефикасност експлоатације угља. Кроз процес реструктурирања и приватизације очекује се привлачење стратешких инвеститора за 4 рудника у саставу ЈП ПЕУ, а непрофитабилни рудници биће конзервирани.

Стратегија управљања минерално-сировинским комплексом Србије подразумева и омогућава сагледавање потенцијала тог комплекса, потом идентификовање недостајућих минералних сировина и утврђивање локација на којима ће се интензивирати геолошка истраживања за одређене минералне сировине. Предвиђено је да се донесе закон о истраживању и експлоатацији минералних сировина; њиме ће се регулисати цео процес везан за минералне сировине, од прелиминарних геолошких истраживања до затварања рударских објеката.

Влада је почетком 2006. године закључила четири концесиона уговора. Поред прихода од концесионе накнаде и накнаде за коришћење минералних сировина, концесиони уговори у овој области омогућили су отварање нових радних места и значајне инвестиције у домену геолошких истраживања. У наредном средњорочном периоду припремиће се за концесије и други атрактивни потенцијали у овој области.

Енергетика. Развој енергетске делатности у целини и повећање енергетске ефикасности у наредне три године базираће се на *Закону о енергетици, Стратегији развоја енергетике Републике Србије до 2015. године* и *Програму остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007. до 2012. године*.

Основни циљеви реформе енергетског система су либерализација и делимична приватизација енергетске делатности, повећање ефикасности коришћења и обезбеђење рационалне употребе свих видова енергије у процесу експлоатације и примарне прераде, затим успостављање квалитетно нових услова пословања и развоја производних енергетских сектора и сектора потрошње енергије, што ће подстицајно деловати на привредни развој земље, заштиту животне средине и интеграцију енергетског сектора у регионално и европско тржиште енергије.

Обезбеђивање средстава за финансирање развоја енергетике засниваће се на тржишним механизмима и принципима и у највећој мери биће ослоњено на цене енергетских производа, уз коришћење значајних средстава са тржишта капитала. У том смислу, политика цена енергије је кључни елемент развоја енергетике, уз могућност коришћења кредита, зајмова и емитовања обвезница на тржишту капитала. Важан извор средстава за развој енергетике представљаће концесије, средства обезбеђена Националним инвестиционим планом и директне стране инвестиције, уз улагања која ће бити реализована кроз партнерство приватног и јавног капитала.

У наредном средњорочном периоду довршиће се реструктурирање Јавног предузећа „Србијагас” према директивама ЕУ, а обавиће се и приватизација НИС-а на бази Стратегије коју је припремио приватизациони саветник и коју је усвојила Влада.

У складу са Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2015. године донет је Национални акциони план за гасификацију Републике Србије, према коме ће се реализовати пројекти који обезбеђују сигурност снабдевања потрошача природним гасом уз стабилизацију цене овог енергента, као и мере које доприносе побољшању енергетске ефикасности, заштити животне средине и стварању претпоставки за развој гасне инфраструктуре.

Потписивањем Меморандума између Владе Републике Србије, ЈП „Србијагас” и „Газпром експорта” Русија отворена је могућност изградње међународног гасовода који би гас из Русије допремао преко Турске, Бугарске, Србије, Хрватске и Словеније до Италије, и то у количинама од 18 до 20 млрд кубних метара годишње.

Будући да је Уговор о оснивању Енергетске заједнице ратификован у Народној скупштини, његове одредбе су постале обавезујуће. Овај уговор даје неопходан оквир за сарадњу земаља у региону у области енергетике и за сарадњу са ЕУ, која је координатор процеса успостављања тржишта енергије у југоисточној Европи и његовог интегрисања у унутрашње тржиште енергије ЕУ. Државе чланице успоставиће заједничко тржиште гаса и електричне енергије. Уговор о оснивању Регионалне енергетске заједнице подразумева обавезу отварања тржишта електричне енергије и гаса, што захтева и припрему програма социјалне заштите за најсиромашније категорије становништва.

Наставиће се јачање регионалне сарадње и реализација пројекта међународног Паневропског нафтовода, чему је снажан подстицај дало потписивање Министарске декларације о Паневропском нафтоводу, 3. априла 2007. године у Загребу.

Енергетска политика у наредне три године усредредиће се на повећање енергетске ефикасности и на коришћење обновљивих извора енергије, имплементацију програма енергетске ефикасности у индустрији, саобраћају, грађевинским објектима, комуналној енергетици и у системима даљинског грејања, као и на реализацију програма рационалне употребе енергије; успостављање принудних и подстицајних инструмената енергетске политике; подстицање конкурентности енергетског система, уз прилагођавање заједничкој енергетској политици ЕУ, те на доношење стратегије и успостављање механизма чистог развоја, у складу са Кјото протоколом уз оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе.

Индустрија. У наредном трогодишњем периоду Влада ће водити активну индустријску политику усмерену на структурно прилагођавање индустријског сектора у целини и појединих индустријских грана понаособ, са циљем формирања ефикасне и конкурентне индустријске структуре укључене у европске развојне токове и оспособљене за прилагођавање индустријских процеса производње стандардима квалитета у животној средини, у складу са режимом интегрисане дозволе прописане *Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине*. Укључивање индустрије у регионалне и европске интеграције отвориће простор за извоз индустријских производа, чиме ће се обезбедити убрзани развој индустрије у Србији.

Основни циљеви индустријске политике биће повећање производње и извоза кроз ефикасније коришћење постојећих ресурса и отварање нових предузећа из ове области, као и повећање конкурентне способности индустрије у Србији. Повећање извозне способности индустрије обезбедиће се кроз развој високих технологија, првенствено у делу хемијске и фармацеутске индустрије, информационо-комуникационог комплекса и у сектору електронске и прехранбене индустрије. Посебна пажња посветиће се модернизацији прерађивачке индустрије која је у протекле две деценије заостала у развоју. Подржаће се развој малих и средњих индустријских предузећа и пружити подстицаји њиховом пословном и развојном повезивању са великим индустријским системима.

Увођење савремених иновативно-технолошки интензивних програма реализоваће се у највећој мери кроз трансфер иностране технологије, по основу везивања за стратешке инвеститоре, кроз производну кооперацију и заједничка улагања. Од посебне важности, нарочито за привлачење страних инвеститора, јесте довршавање процеса приватизације, уз ефикасно реструктурирање великих индустријских предузећа, пре свега у аутомобилској, металској и хемијској индустрији, где се очекује заинтересованост страних инвеститора за консолидацију ових фирми и за даља улагања.

У циљу унапређења индустријског сектора омогућиће се финансирање чистије технологије и најновијих, у свету проверених технологија, ефикасније коришћење сировина и производња еколошки прихватљивих производа, коришћење отпада као енергента, као и прилагођавање образовног система новим захтевима тржишта кроз доквалификацију или преквалификацију, уз снажно стимулисање образовања кадрова за нова производна занимања.

У циљу прилагођавања индустрије захтевима *Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине*, односно *Упутства 96/61/ЕЗ о интегрисаном спречавању и контроли загађења*, омогућиће се израда, имплементација и спровођење Програма усклађивања појединих привредних грана са стандардима квалитета животне средине. Овај програм припремају Министарство економије и регионалног развоја и

Министарство заштите животне средине, с тим што се та министарства старају и о његовом извршењу.

Развој индустријских зона и паркова пружиће крупан допринос расту индустријске производње, при чему се у каснијем периоду очекује њихово прерастање у кластере са гранским и са регионалним значајем.

Раст индустријске производње подржаће се применом закона о стандардизацији, акредитацији, метрологији и техничким прописима као и унапређењем институција инфраструктуре квалитета, развијањем система оцене усаглашености и креирањем индустријског окружења које препознаје СЕ знак.

За Републику Србију је изузетно значајно доношење и примена техничких прописа уз ефикасан надзор над тржиштем, као и прилагођавање њене привреде прописима којима су регулисани услови пословања на унутрашњем тржишту ЕУ, чиме ће се створити добар основ за даљу хармонизацију са правним тековинама ЕУ у области слободног протока роба. Системски уређена област техничког законодавства у складу са међународним уговорима који обавезују Републику Србију и са потребама привреде Србије, а узимајући у обзир потенцијале тела за оцењивање усаглашености у Србији, обезбедиће се хармонизација са техничким законодавством ЕУ, при чему се хармонизација обавља по утврђеним приоритетима за преношење европских директива у национално законодавство. У циљу системског уређења техничких прописа у Србији, Влада ће донети акциони план којим ће се дефинисати надлежни органи и рокови за транспоноване директива, усаглашавање постојећих техничких прописа са законом о техничким захтевима за производе и прилагођавање прописима ЕУ, односно за укидање обавезности стандарда са обавезном применом уз доношење одговарајућих техничких прописа ако је то неопходно из разлога безбедности. Тиме ће се допринети креирању пословног окружења које ће омогућити повећање конкурентности привредних субјеката и раст индустријске производње у Србији.

Пољопривреда. У наредном средњорочном периоду наставиће се реформа пољопривреде на бази измене *Стратегије развоја пољопривреде Србије*, са циљем повећања конкурентности и ефикасности пољопривредног сектора, обезбеђења квалитетне и безбедне хране намењене извозу и домаћој потрошњи, пружања подршке одрживом развоју села, очувања животне средине од штетних утицаја пољопривредних технолошких поступака и припреме за приступање СТО и придруживање ЕУ.

Остваривање циљева развоја пољопривреде обезбедиће се кроз комплетирање законске регулативе, формирање нових институција, земљишну реформу и приватизацију у пољопривреди. У домену законске регулативе, у складу са европским прописима, донеће се закон о пољопривреди и руралном развоју, закон о стручним службама, о храни за животиње, о сточарству, о заштити сорти, репродуктивном материјалу украсних биљака, заштити биља, јавним складиштима за пољопривредне производе, задружном друштву, етанолу, вину, ракији, средствима за исхрану биља, безбедности хране, робним берзама и добробити животиња. Уз то, интензивно ће се подржавати увођење стандарда безбедности хране, у првом реду НАССР и ЕuroGAP, као и заштита и контрола географског порекла пољопривреднопрехрамбених производа.

Приоритетне активности у наредне три године односе се на израду и спровођење националног програма за пољопривреду до 2010. године и националног програма за рурални развој 2008-2013. године, реформисање система субвенционисања, успостављање потпуног система за подршку руралном развоју и припрему за интеграцију у заједничку пољопривредну политику ЕУ.

Националним програмом за пољопривреду разрадиће се активности и мере у функцији остваривања основних реформских циљева, а биће прецизирани и намена и правци коришћења буџетских средстава до 2010. године. Прва група мера обухватиће тржишне мере које се односе на извозне субвенције, подршку ценама, директна плаћања по хектару или грлу стоке, регресирање инпута и регресирање складиштења за берзанску робу. До приступања СТО користиће се субвенције ради промовисања домаће производње на страним тржиштима, пласмана вишкова, освајања нових тржишта и стимулисања повезаних производњи. Субвенције ће се постепено смањивати или замењивати другим мерама, као што су директна плаћања по хектару, односно по грлу стоке. Друга група мера обухваћена је програмом руралног развоја, а односи се на структурне мере, као што је подршка инвестицијама у повећање конкурентности примарне производње, прераде и пласмана кроз модернизацију производње и увођење стандарда, диверзификацију руралне привреде, побољшање услова живота у руралним областима, заштиту животне средине и очување пољопривредних ресурса укључујући земљиште, агродиверзитет и диверзитет врста и предела под утицајем пољопривреде.

Ради повећања конкурентности пољопривредне производње, наставиће се изградња институција које ће бити у функцији прилагођавања пољопривреде тржишном начину привређивања и условима који владају у ЕУ. Ове активности обухватиће покретање саветодавних служби и унапређивање њиховог рада, затим дефинисање њиховог правног статуса, а такође и иницирање истраживања у пољопривреди, уз унапређење тржишног информационог система (СТИПС).

Ради припреме за интеграцију у заједничку пољопривредну политику ЕУ унапредиће се аграрна политика усмерена на стварање потребне структуре комерцијалних газдинстава, која подразумева укрупњавање газдинстава и пружање подршке младим произвођачима, као и њиховом удруживању. У складу са изменама *Стратегије развоја пољопривреде Србије* дефинисаће се стратегије за поједине области пољопривреде и прехрамбене индустрије.

Институционално ће се уредити пољопривредно тржиште, како би се напустила робна размена и бартер трговина кроз развој тржишта кредита и осигурало изражавање цена у уговорима. Развој пољопривредног тржишта осигураће увођење стандарда безбедности хране, смањење ризика од болести биљака и животиња и спречавање избегавања плаћања пореза.

Кроз изградњу тржишта кредита наставиће се систем краткорочних и средњорочних кредита за финансирање унапређења примарне производње и пласмана тржишних вишкова регистрованих пољопривредних газдинстава. У систему тржишта кредита створиће се кроз доношење закона о јавним складиштима законска и институционална основа да се на основу робних записа користи краткорочни кредит.

У процесу рефоме пољопривредног сектора значајна је подршка институција ветеринарске и фитосанитарне контроле и контроле хране, система тржишних информација, различитих база података, регистра пољопривредних газдинстава, виноградарско – винарског регистра и воћарског регистра, истраживачких, образовних и саветодавних институција. Посебне активности усмериће се на хармонизовање ветеринарских и фитосанитарних стандарда, као и стандарда квалитета и других стандарда, са стандардима ЕУ.

Донеће се закон о здрављу биља усаглашен са *Директивом Савета ЕУ 2000/29*, подзаконска акта у вези са транспозицијом контролних директива ЕУ (посебни и стални надзор над штетним организмима), као и прописи који се односе на успостављање регистра биља, биљних производа и прописаних објеката а, с тим у вези, и успостављање система

биљног пасоша, што би требало да резултира укидањем забрана које су Србији одређене *Анексом 3 Директиве Савета 2000/29*.

У складу са законом о храни основаће се национална референтна фитосанитарна лабораторија са циљем вршења техничког надзора над радом других лабораторија и која мора бити искључена из тржишних токова. Она ће спроводити технички надзор над успостављеном мрежом регионалних лабораторија.

Донеће се закон о средствима за заштиту биља (*Директива Савета 91/414*), који треба да гарантује регистрацију и ауторизацију активних материја и пестицида и надзор над остацима пестицида у биљу.

Донеће се закон о заштити сорти (Регулативе Савета 2100/94, 1239/95, 1238/95, 1768/95), који ће омогућити чланство Србије у УПОВ-у, као и успостављање посебне институције за питања признавања и заштите сорти пољопривредног биља кроз измене Закона о семену.

Очекује се да ће *Закон о семену* и *Закон о садном материјалу воћака, винове лозе и хмеља* бити измењени у делу који се односи на верификовање сертификационог тела државе као кључне гаранције за здравствену адекватност и квалитет семена и садног материјала произведеног у Србији.

Задружни сектор реформисаће се у складу са начелима ИЦА-е и стандардима ЕУ на бази новог закона о задругама и нове стратегије развоја задругарства, при чему ће приоритетне активности бити усмерене на решавање проблема власништва над имовином задруга, уз оснивање центра за подршку задругарству.

Дефинисаће се основе политике руралног развоја, уз претходно дефинисање руралних подручја, што подразумева и дефинисање критеријума и обављање категоризације по ЕУ моделу о мање повољним подручјима за производњу. Сагласно томе, креираће се мере аграрне политике које ће имати за циљ подстицање еколошких услуга, на пример кроз сеоски туризам, а сагласно Стратегији развоја туризма Србије и у сарадњи са надлежним министарствима, биће уређено радно ангажовање пољопривредног становништва у непољопривредним делатностима, обезбеђење помоћи областима које нису погодне за бављење пољопривредом и промовисање квалитета хране, виших стандарда и добробити животиња.

Неопходно је организовати свеобухватни попис у пољопривреди ради целовитог сагледавања њеног економског па и друштвеног положаја. Тиме ће се обезбедити статистички регистар пољопривредних јединица који ће се користити за сва пољопривредна истраживања и креирање аграрне политике. Ради усклађивања прописа са регулативом ЕУ, према којој су свеобухватна истраживања пољопривредних ресурса обавезна сваких 10 година, као и оних којима се прописује обавеза да се у току једне деценије спроводе по три текућа истраживања, донеће се закон о попису пољопривреде и унапредиће се сарадња са Републичким заводом за статистику.

Шумарство. У складу са *Стратегијом развоја шумарства*, развој сектора шумарства базираће се на принципима одрживог газдовања шумским ресурсима и интегралног газдовања простором. Циљеви политике у области шумарства су обезбеђење економских, еколошких и социјалних функција шума, повећање доприноса шумарства економском развоју, адекватна заштита и очување шума, унапређење њиховог стања, подизање нових шума и развој шумарства као привредне гране. Ради остваривања тих циљева успоставиће се одговарајући институционални и финансијски оквири и механизми. Економским и другим мерама обезбедиће се поштовање равноправности, тј. једнак третман свих облика својине над шумама у смислу њихове правне заштите,

финансијске подршке и адекватне организације. Економски губици настали због ограничења права коришћења шума по основу утврђених еколошких, заштитних и других непроизводних функција шума биће власницима, односно корисницима шума надокнађени, а за то ће бити одговорни државни органи чијом су одлуком настали. Донеће се закон о шумама и национални акциони план а на бази њега планови развоја шумарског сектора Републике.

Донеће се закон о дивљачи и ловству којим ће се дефинисати институционални оквир за развој ловства. Успоставиће се јасни односи између власника и корисника овог природног добра. Власници и корисници већих комплекса шума добиће право да газдују ловиштима на свом поседу ако величина поседа и квалитет земљишта обезбеђују основне еколошке услове за развој дивљачи. Сви субјекти у ловству (јавна предузећа, ловачки савез и ловачка удружења, друга предузећа и правна лица) имаће једнака права и обавезе у газдовању дивљачи. Посебна пажња ће се посветити развоју ловног туризма, у складу са *Стратегијом развоја туризма Србије* и у сарадњи са ресорним министарством.

Водопривреда. Ради ефикаснијег управљања водним ресурсима донеће се национална стратегија развоја водопривреде. Донеће се нови закон о водама и други прописи из области вода, у складу са стандардима ЕУ и са оквирном директивом о водама ЕУ, којом се планира да све државе чланице донесу план управљања водама до 2009. године, а имплементирају га до 2015. године. У складу са потребама водопривреде и захтевима *Оквирне директиве о водама ЕУ*, донеће се планска документа (водна основа, планови управљања водама, план развоја сектора вода) у којима ће се дефинисати приоритетни пројекти од државног значаја и утврдити носиоци, извори средстава, модели финансирања и динамика реализације. До почетка 2009. године биће створен водопривредни информационални систем Републике.

Обезбедиће се јачање капацитета државне управе и реструктурирање јавних водопривредних предузећа, формирање нових тела са саветодавном функцијом и функцијом укључења јавности у делатности управљања водама, успостављање регулаторне функције за стандардизацију водопривредних предузећа, као и комуналних предузећа за водоснабдевање и каналисање насеља. Обезбедиће се улагања у комуналну инфраструктуру водоснабдевања, укључујући и регионалне системе, чиме ће се повећати проценат становништва снабдеведеног водом која је под контролом. Планира се пораст улагања у реконструкцију постојећих и изградњу нових капацитета у системима за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода.

Обезбедиће се ревитализација постојећих и изградња нових објеката и система за наводњавање и одводњавање и заштиту од спољних вода. Ревитализацијом постојећих и изградњом нових уређаја за пречишћавање отпадних вода побољшаће се квалитет вода. Изградњом објеката за заштиту од поплава повећаће се степен заштите градова и насеља лоцираних уз велике водотокове. Антиерозионим радовима обезбедиће се већа заштита акумулација и других објеката од наноса, чиме ће се продужити њихов век трајања. У области хидромелиорација извршиће се ревитализација постојећих и изградња нових објеката и система.

Саобраћај. Ради повећања обима и квалитета саобраћајних услуга и ефикасности свих видова саобраћаја донеће се стратегија развоја саобраћајног система са оперативним акционим плановима развоја. Стратегијом ће се утврдити циљеви развоја и општи и посебни услови привређивања по гранама саобраћаја. Уз то, убрзаће се успостављање новог законодавног и регулаторног оквира у складу са директивама, прописима, одлукама и споразумима ЕУ за поједине гране саобраћаја. Тиме ће се створити услови за наставак ревитализације железничке и путне инфраструктуре, повећање безбедности у саобраћају,

побољшање квалитета саобраћајних услуга и увођење међународних прописа и стандарда у све видове саобраћаја.

На тај начин ће се створити услови за повећање брзине на главним железничким и друмским правцима, смањење потрошње енергије у саобраћају и стопе незгода на путевима, као и интензивније укључење домаћих саобраћајних предузећа у међународне транспортне токове. Уз то, предузимаће се мере за заштиту животне средине од неповољног утицаја саобраћаја ради одрживог развоја.

Полазећи од стратегије развоја саобраћајне мреже ЕУ у наредне три године наставиће се, уз финансијску подршку ЕУ, рехабилитација и реконструкција главних саобраћајних мрежа, изградња путне и железничке инфраструктуре кроз Србију, као и повећање пловности Дунава и Саве. Израдиће се студијска, пројектна и тендерска документација за више пројеката на модернизацији саобраћајне мреже у Србији, као што су чишћење Дунава и отклањање уских грла на паневропском коридору 7, као важном пловном путу, реконструкција и повећање капацитета железничког коридора 10 и повећање капацитета друмског коридора 10. Поред тога, приоритет ће имати изградња ауто пута Београд - јужни Јадран и реконструкција барске пруге. Испитаће се оправданост изградње ауто-пута од Панчева до Темишвара. На локалним нивоима приоритет ће бити сређивање комуналних путева. Ради остваривања тих циљева обезбедиће се дугорочно стабилни извори финансирања, што подразумева задуживање државе у иностранству ради убрзања реализације крупних инфраструктурних пројеката.

Ствараће се услови за шире увођење комбинованог железничко-друмско-речног транспорта. Ратификованим Европским споразумом о важним међународним правцима комбинованог транспорта и везаним инсталацијама омогућава се системски приступ реконструкцији, изградњи и опремању железничких пруга од највећег међународног значаја, комплетирање терминала за комбиновани транспорт, те модернизацији граничних прелаза и остале инфраструктуре. Тиме су створени предуслови за привлачење међународних финансијских организација у одобравању зајмова и пружању донација у области транспортне инфраструктуре и пратећих постројења.

Реформа поштанског саобраћаја подразумева доношење плана повећања квалитета услуга кроз утврђивање стандарда услуга и хармонизацију националног поштанског система са међународном мрежом, формирање агенције за поштанске услуге, изградњу и почетак рада главног поштанског центра ради подмирења тражње за поштанским услугама, развој нових варијетета из области поштанских финансијских услуга, електронских поштанских услуга, услуга осигурања и др.

Телекомуникације и информатичко друштво. Ради повећања обима и квалитета телекомуникационих услуга и профитабилности и ефикасности телекомуникационих подсистема и подизања њихове конкурентске способности донета је *Стратегија развоја телекомуникација*, са циљем да се на средњи рок обезбеди либерализација тржишта телекомуникација за све учеснике, побољша квалитет услуга и заштите корисници. Стратегијом су дефинисани приоритети у развоју телекомуникација, а допуном *Акционог плана развоја телекомуникација* утврдиће се временски оквири за њихову реализацију.

У циљу стварања услова за либерализацију фиксне телефоније неопходно је током 2008. године извршити ребаланс тарифног система и усвојити неопходне подзаконске акте којима ће се створити услови за улазак нових конкурената у фиксну телефонију.

Наставиће се повезивање телекомуникационих система са системима других земаља, друштвено целисходна алокација фреквенција, а све ту уз ефикасно управљање и контролу, у складу са законском регулативом.

Основни приоритети политике развоја телекомуникација су бржи развој телекомуникационих мрежа, уз постепен прелазак са класичних комутираних мрежа за пренос говора на пакетске мреже за разноврсне услуге, што подразумева и активно укључивање у научно-истраживачки и развојни рад на информационо-комуникационим технологијама (*ICT*), које постају кључни фактор развоја свих сегмената друштва и привреде. Даљи развојни приоритети у овој области односе се на обезбеђење универзалног сервиса, дигитализација фиксне телекомуникационе мреже, јачање емисионих капацитета јавног радиодифузног сервиса, рационално коришћење радио-фреквенцијског спектра, ребаланс тарифног система у фиксној телефонији, либерализације тржишта телекомуникационих услуга и подстицање развоја инфраструктуре у неразвијеним подручјима. Новим регулаторним оквиром обезбедиће се примена најсавременијих технолошких решења и доступност погодности тих решења корисницима услуга.

Стратегија развоја радиодифузије, која је повезана и усклађена са осталим развојним стратегијама и која предвиђа прилагођавање законског и регулаторног оквира утврђеног *Законом о телекомуникацијама* и *Законом о радиодифузији*, представља основу за убрзани развој тржишта телекомуникационих услуга и развој телекомуникационе инфраструктуре.

Посебна пажња посветиће се примени савремених технологија и развоју савремених мрежа. Одговарајући циљеви и оперативни задаци биће реализовани доделом одговарајућих лиценци и увођењем дигиталне радиодифузије. Предузете мере представљаће одлучујући допринос конвергенцији мрежа и услуга, развоју инфраструктуре за брзи приступ интернету, приватизацији у овом сектору, тарифној политици, јачању конкуренције, управљању радио-фреквенцијским спектром, нумерацији и адресирању у овој области, сигурности и безбедности овог сектора, јачању компетенција у институцијама телекомуникационог сектора и најзад хармонизацији законског и регулаторног оквира са прописима ЕУ.

Основни циљеви у коришћењу кабловског дистрибутивног система (КДС) су стварање услова за укључење што већег броја корисника КДС, сређивање стања уз обавезу реконструкције постојећих и изградње нових КДС као савремених, двосмерних мрежа, отвореност КДС мрежа за приступ свих заинтересованих давалаца услуга, спречавање монопола, отвореност тржишта за пословање различитих КДС оператора и обезбеђење пуне заштите корисника.

Посебне активности усмериће се на развој сателитских комуникација као важног сегмента укупног телекомуникационог и информационог система земље, либерализацију и уређење тржишта сателитских комуникација и обезбеђивање пуне усаглашености са важећим европским и светским стандардима и препорукама.

У складу са донетом *Стратегијом развоја информационог друштва* посебна пажња посветиће се развоју друштва на бази знања и развоја електронског пословања. *Пактом за стабилност југоисточне Европе*, смерницама са *Самита о информатичком друштву* из 2005. године и иницијативом *е-Европа* као приоритети утврђени су изградња комуникационе инфраструктуре, образовање становништва, доношење закона у области електронског пословања, трансформација државне управе са преласком на електронски рад.

Унутрашња трговина и услуге. *Стратегијом развоја трговине* и хармонизацијом закона и других прописа са правом ЕУ, а у складу са другим развојним стратегијама, поспешитиће се повољна структура трговине и трговинске мреже. Подстаћи ће се процес интернационализације трговине, уз уважавање специфичности регионалног развоја трговине и услуга. Охрабриваће се изградња модерног трговинског менаџмента и

маркетинга и обезбедиће се услови за унапређење трговине у електронској фази развоја. Посебна пажња ће се посветити уклањању административних или скривених препрека за улазак великих трговинских ланаца на тржиште Србије.

У складу са стратегијом, у наредном трогодишњем периоду наставиће се даља либерализација трговине, ширење мреже домаћих трговинских предузећа на нова тржишта, технолошки развој трговине и услуга, убрзана информатизација целокупног сектора, повезивање са домаћим произвођачима и са страним стратешким партнерима, као и борба против сиве економије. То подразумева завршетак приватизације трговине, подстицање реструктурирања великих трговинских система, развијање финансијских и робних тржишта и интензивну организациону и пословну трансформацију трговинских предузећа у правцу већег степена специјализације.

Целокупан промет робе и услуга и понашање учесника у промету регулисаће се законом о трговини, којим ће се уредити целокупан промет робе и услуга, промовисати трговина у свим видовима, уључујући и нове видове трговине која се одвија путем телекомуникационих средстава и трговине личним нуђењем. Законом ће се регулисати и надзор тржишта, како са аспекта спречавања сивих токова у трговини и услугама, тако и са аспекта снабдевености тржишта производима и услугама гарантованог квалитета.

Повећањем одговорности произвођача и давалаца услуга за безбедност производа и услуга значајно ће се подићи стандарди заштите потрошача са циљем уједначења остваривања гарантованих права потрошача и поједностављења поступка за решавање њихових приговора. У том циљу, у наредном трогодишњем периоду ће се донети закони и подзаконска акта у области трговине и услуга којима ће се, сагласно директивама ЕУ у области квалитета и безбедности производа, препознавања непоштене трговачке праксе и означавања производа и њихових цена, операционализовати одредбе закона о трговини.

Регулисаће се и област електронске трговине, продајни подстицаји, робне резерве, робне берзе, примена правила о конкуренцији, заштита права интелектуалне, индустријске и комерцијалне својине а хармонизоваће се уз то техничко законодавство. У области безбедности производа и услуга посебна пажња посветиће се исправности хране и правилима о хемикалијама у циљу интегрисања наше трговине у европске и светске токове.

Доношењем одговарајуће регулативе у области трговине усаглашаваће се и утврђивати услови за развој услужних делатности које доприносе развоју трговине, уз промоцију тих делатности а међу њима нарочито оних које поспешују слободан проток робе. У истом циљу редефинисаће се услови за обављање услуга у промету робе (посредовање, заступање, комисиона продаја робе, превоз робе, економска пропаганда и друге услуге које прате трговину укључујући и службе за задовољење економских и личних потреба грађана).

Туризам. Стратегијом развоја туризма Републике Србије дефинисана је визија развоја туризма до 2015. године. Циљ је да се повећа атрактивност туристичких дестинација и да се успостави ефикасан маркетинг како би Србија постала конкурентна на светском туристичком тржишту. Успоставиће се ефикасан систем управљања дестинацијама, који подразумева управљање туристичким потенцијалом и унапређење мера за привлачење инвеститора.

На основу Закона о туризму и Стратегије развоја туризма уз доношење других прописа који регулишу област туризма (закон о бањама, стратегија брендирања) наставиће се приватизација државних туристичких предузећа, реновирање туристичких објеката, унапређење туристичког менаџмента и маркетинга и побољшање туристичке понуде.

Преиспитаће се постојећи урбанистички прописи и обезбедити њихова стриктна примена, како се кроз непланску и нелегитимну изградњу не би умањила туристичка атрактивност подручја Србије.

У складу са *Законом о туризму* формиран је Фонд за развој туризма као финансијска институција за специјализовано бављење финансирањем пројеката у туризму, ради обезбеђивања материјалних услова за развој и промоцију туризма.

Приоритет у развоју туризма у наредне три године је инвестирање у смештајне капацитете и инфраструктуру. Кључну улогу у томе имаће организација за развој туризма чије је оснивање у току.

У складу са *Законом о туризму* формиран је конгресни биро који функционише у оквиру Туристичке организације Србије, са задатком да организује, координира и развија заједничке активности јавног сектора туристичке и остале привреде, која располаже могућностима за унапређивање конгресног туризма у Србији. Основаће се фонд за кредитирање малих и средњих туристичких предузећа, који ће функционисати по принципу револвинга. Фонд ће одобравати кредите под стимулативним условима.

У оквиру НИП-а предвиђена су средства за пројекте који су од значаја за развој туризма: искоришћавање потенцијала Дунава; инфраструктура у туристичким центрима; повећање конкурентности туристичког производа; туристичко позиционирање Србије.

Регионални развој. Процес приближавања ЕУ захтева институционализован приступ решавању проблема из области регионалног развоја.

Влада је почетком 2007. године усвојила *Стратегију регионалног развоја Србије* која утврђује циљеве, политику и мере регионалног развоја у складу са стратегијом економског развоја Србије и *Просторним планом Србије*. Стратегија је основа за нови приступ регионалним политикама на основу којих ће бити иницирани, планирани и реализовани секторски развојни програми, за које су одговорна надлежна министарства. Неопходно је изградити базу података који ће омогућити увид у све значајније ресурсе и потенцијале региона и локалних самоуправа чиме ће се екстерним и интерним корисницима олакшати приступ потребним подацима. Према методологији усвојеној по европским стандардима, потребно је дефинисати степен развијености територијалних јединица Србије.

Циљеви политике регионалног развоја су :

- адекватно коришћење и управљање развојним потенцијалима територијалних јединица и ширих регија Републике Србије;
- подстицај подручјима која значајно заостају у развоју и смањењу разлика у нивоима развијености појединих делова Србије;
- отклањање недостатака у везама између основних јединица локалне самоуправе, затим оних у везама основних јединица локалне самоуправе са централним органима власти, уз убрзан развој прекограничне сарадње.

Активна регионална политика у наредном периоду подразумева мере у области развоја инфраструктуре са посебним освртом на потребе неразвијених подручја, мере подстицаја у подручју привредног развоја (привредни амбијент – индустријске зоне и бизнис инкубатори, повољни кредити) и оспособљавање људских ресурса за имплементацију развојних пројеката.

На основу стратешких планова за управљање регионалним развојем потребно је изградити низ закона чије ће спровођење омогућити убрзано секторско прилагођавање

привреде, обезбеђивање амбијената и подизања атрактивности неразвијених региона за улагања. У 2008. години биће донет закон о регионалном развоју Републике Србије којим ће бити регулисано оснивање институција задужених и овлашћених за усмеравање регионалног развоја.

Животна средина. Ради успостављања ефикасног система заштите животне средине донеће се комплет закона којима се регулишу поједине области од значаја за заштиту животне средине: закон о управљању отпадом, закон о заштити од нејонизујућих зрачења, закон о заштити ваздуха, закон о заштити природе, закон о одрживом коришћењу и заштити рибљег фонда, закон о заштити од буке у животној средини, закон о управљању хемикалијама, закон о биоцидима, закон о заштити и унапређивању зелених површина, закон о амбалажи и амбалажном отпаду.

У септембру 2007. године ратификован је Кјото протокол, уз оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе. Поред тога, ратификоваће се више међународних уговора у области заштите животне средине од којих су најзначајнији протокол о стратешкој процени утицаја на животну средину, конвенција о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту, конвенција о миграторним врстама дивљих животиња, конвенција о очувању европске дивљачи и природних станишта, конвенција о удесима са ефектима у прекораничном контексту и др.

Донеће се национални програм заштите животне средине и национални акциони план заштите животне средине. Донеће се и национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара. Донеће се национална стратегија и акциони план заштите биолошке, геолошке и предеоне разноврсности Републике. Унапредиће се систем управљања заштићеним подручјима који ће се до 2010. године проширити са садашњих 6% на 9,5% националне територије, сагласно принципу одрживог развоја и уз координацију са министарствима надлежним за просторно планирање и за различите привредне гране.

Унапређење и заштита животне средине у наредном средњорочном периоду захтеваће пораст издвајања из расположивог бруто домаћег производа у односу на садашње трошкове од 0,3% БДП. Посебно су неопходна издвајања за унапређење информационог система, националне банке података и интегралног катастра загађивача, као и издвајања за модернизацију система за мониторинг квалитета ваздуха, воде и земљишта у Републици и обезбеђење средстава за улагање у заштиту биолошког диверзитета и генофонда, заштиту здравља хумане популације и одрживо коришћење природних ресурса.

8. Остале реформе

Религија. Религијски систем у Србији уређен је на основу *Закона о црквама и верским заједницама*. У наредном трогодишњем периоду овај закон треба доследно и потпуно применити у односима верских заједница са остатком друштва.

Закон свим црквама и верским заједницама обезбеђује правни положај јавних организација; интегрише их у токове друштвеног живота; отвара им могућност да слободно учествују у процесима демократизације и хармонизације односа у друштву, на основама и у духу сопствених културних и историјских искустава; подстиче их на афирмисање индивидуалних и колективних верских слобода, неговање верске толеранције, међусобну сарадњу, сарадњу са верским организацијама у Европи и свету и са невладиним сектором. Закон остварује једнакост свих цркава и верских заједница пред законом и нуди свима могућност да сарађују са државом у остваривању циљева од општег добра, при чему им се гарантује пуна унутрашња аутономија, независност од државе, уз стриктно уважавање начела одвојености државе од цркве.

На основу Законом пројектованих сарадничких односа између државе и верских организација, у периоду од 2007. до 2009. године Влада ће са црквама и верским заједницама сарађивати на остваривању следећих програма: 1. унапређивање верског образовања; 2. побољшање материјалног положаја свештеномонаштва и верских службеника; 3. заштита верског, културног и националног идентитета; 4. унапређивање верске културе, верских слобода и толеранције; 5. унапређивање општег стандарда – изградња, обнова и одржавање храмова и верских објеката.

У остваривању наведених програма цркве и верске заједнице развијају сарадњу са културним установама, уметничким удружењима, социјалним и хуманитарним организацијама, са медијима, са локалним властима и државним структурама. У остваривању програма цркве и верске заједнице знатним делом учествују сопственим средствима, која ће у наредном трогодишњем периоду бити увећана враћањем одузете имовине на основу посебног закона.

Дијаспора. Политика сарадње са дијаспором усмериће се на јачање свих врста веза између дијаспоре и матице, очување националног и културног идентитета српске дијаспоре, унапређење привредних, научних, културних и других веза дијаспоре и матице, као и на подстицање и усмеравање стручних и финансијских потенцијала дијаспоре ради укључења у економски развој земље.

Покренуће се иницијатива за потпуно регулисање заштите права Срба у дијаспори у одређеним областима, као што је пензијско-инвалидско осигурање. Иницијатива ће бити реализована, поред осталог, и потписивањем билатералних споразума са земљама са којима до сада такви споразуми нису потписани, а где живи велика српска заједница. Донеће се закон о држављанима Републике Србије и Србима који живе у иностранству, као и закон о попису Срба и држављана Републике Србије у дијаспори.

Од посебног значаја су активности на укључивању економског потенцијала дијаспоре у развој матице првенствено посредством инвестиција, а мањим делом кроз дознаке из иностранства које се углавном усмеравају у потрошњу. Посебна пажња посветиће се изналажењу могућности за улагања у општине кроз побољшање укупног пословног и инвестиционог амбијента у сарадњи са локалним заједницама, са чије територије у иностранству живи велика популација исељеника.

Посебан акценат у наредном периоду биће стављен на израду новог, динамичког веб портала, који ће омогућити унапређење информационог система Министарства за дијаспору, ради бољег информисања дијаспоре и њеног повезивања са матицом. Портал би обједињавао различите садржаје од интереса представника дијаспоре кроз праћење нових трендова у комуникацији, попут електронских база података, упитника, виртуелног министарства, електронске библиотеке научних радова и популарних књижевних дела исаткутих писаца из дијаспоре, затим Е-образовање са циљем очувања српског језика и писма, форума, блогова и разних других садржаја.

Наставиће се оснивање канцеларија за дијаспору у јединицама локалне самоуправе из којих више од 10 % становништва живи у иностранству; те канцеларије ће пружати информације о прописима који се односе на статус и права грађана који живе у иностранству и о могућностима за привредне активности на територији локалне самоуправе.

Организације цивилног друштва. У складу са приоритетима из Европског партнерства, Република Србија ће донети закон о удружењима грађана којим ће се регулисати деловање удружења грађана и сарадња државе са грађанским сектором,

укључујући и финансирање организација грађанског друштва (удружења, фондови и фондације).

Република ће, у складу са буџетским могућностима додељивати дотације невладиним организацијама, у складу са законом о буџету за одређену буџетску годину.

V. СТРАТЕГИЈА ЗА УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ДУГОМ

1. Дефинисање и принципи управљања јавним дугом

Стратегија за управљање јавним дугом усклађена је са утврђеним обавезама и циљевима Меморандума о буџету и економској и фискалној политици за 2008. годину са пројекцијама за 2009. и 2010. годину.

На основу члана 11. Закона о јавном дугу („Службени гласник РС”, број 61/05), Стратегија за управљање јавним дугом се доставља Влади на усвајање као саставни део Меморандума о буџету и економској и фискалној политици за буџетску 2008. годину и наредне две фискалне године. На тај начин, Стратегија је заједно са Меморандумом саставни део припреме фискалног оквира. Значај Стратегије за управљање јавним дугом произлази из висине јавног дуга и трошкова које има државни буџет за његово сервисирање.

Дефиниција јавног дуга Републике Србије

Јавни дуг према Закону о јавном дугу састоји се од следећих пет категорија: 1) дуг Републике који настаје по основу уговора које закључи Република; 2) дуг Републике по основу емитованих хартија од вредности; 3) дуг Републике по основу уговора, склопљених ради репрограмирања обавеза које је Република преузела по раније закљученим уговорима, као и дуг по основу емитованих хартија од вредности по посебним законима; 4) дуг Републике који настаје по основу дате гаранције Републике, или по основу непосредног преузимања обавезе у својству дужника за исплату дуга проистеклог из дате гаранције; 5) дуг локалне власти, као и правних лица за које је Република дала гаранцију.

2. Управљање јавним дугом Републике Србије

Институционални и правни оквир за управљање јавним дугом

Законодавни оквир задуживања и управљања јавним дугом регулисан је Законом о јавном дугу („Службени гласник РС”, број 61/05) који је усвојила Народна скупштина 15. јула 2005. године. Овај закон регулише услове, начин и поступак под којима се задужују Република Србија, јединице територијалне аутономије и локалне самоуправе и организације обавезног социјалног осигурања, као и јавна предузећа и друга правна лица чији је оснивач Република када траже гаранцију Републике. Закон уређује и начин управљања јавним дугом и вођење евиденције.

Република се може задужити ради финансирања буџетског дефицита, дефицита текуће ликвидности, рефинансирања неизмиреног дуга, за финансирање инвестиционих пројеката, као и за извршавање обавеза по датим гаранцијама. Народна скупштина одлучује о задуживању Републике путем узимања дугорочних кредита, о задуживању за финансирање инвестиционих пројеката, о давању гаранција и контрагаранција, као и о непосредном преузимању обавеза у својству дужника по основу дате гаранције. Влада одлучује о емитовању дугорочних државних хартија од вредности. Дугорочним кредитима, односно дугорочним државним хартијама од вредности, сматрају се кредити, односно државне хартије од вредности чији се период отплате протеже на наредне буџетске године. Министар надлежан за послове финансија, или лице у министарству надлежном за послове финансија које министар решењем овласти, одлучује о узимању краткорочних кредита за финансирање буџетског дефицита, дефицита текуће ликвидности и за рефинансирање јавног дуга, као и о емитовању краткорочних државних хартија од вредности.

Јавни дуг представља безусловну и неопозиву обавезу Републике и има сталну

апропријацију у буџету. Одредбе закона о буџетском систему које се односе на привремену обуставу извршења буџета, не односе се на отплату јавног дуга.

Закон предвиђа оснивање Управе за јавни дуг у саставу Министарства финансија. Управа за јавни дуг ће бити задужена за управљање јавним дугом, његово праћење и за информисање о његовом стању и тенденцијама промене. До формирања Управе ови послови ће се обављати у Сектору за управљање јавним дугом који је организациони део Управе за трезор.

Дефиниција и полазне основе за управљање јавним дугом

Према Закону о јавном дугу управљање јавним дугом обухвата: 1) обављање трансакција ради управљања ризиком, укључујући и смањивање или елиминисање ризика од промене курса и каматних стопа, као и контролу других ризика; 2) доношење одлука о куповини и продаји страних валута; 3) праћење дневног салда на систему консолидованог рачуна трезора; 4) инвестирање и обављање осталих трансакција са приливима по основу јавног дуга и осталом расположивом готовином Републике после редовног извршења буџета Републике.

Полазне основе (претпоставке) за формулисање стратегије за управљање јавним дугом Републике Србије и одговарајуће обавезе су: 1) потребно је испунити Мастрихтски критеријум који се односи на учешће јавног дуга у БДП; 2) потребно је побољшати постојећи кредитни рејтинг државе; 3) потребно је развити домаће финансијско тржиште као предуслов за успешно управљање јавним дугом; 4) потребно је обезбедити координацију политике управљања јавним дугом са монетарном и фискалном политиком; 5) очекује се повећање броја инвеститора са преференцијом ка улагању у дугорочне хартије од вредности (осигуравајуће компаније, инвестициони и пензиони фондови) који ће у значајној мери повећати тражњу за државним хартијама од вредности; 6) Република ће имати обавезу да контролише задужења локалних органа власти и јавних предузећа; 7) управљање јавним дугом мора бити транспарентно.

3. Принципи и ризици у управљању јавним дугом

Принципи за управљање јавним дугом

Циљ управљања јавним дугом Републике Србије је да се спречи презадуженост (минимизира „*default risk*”), развије домаће финансијско тржиште, обезбеде финансијска средства за редовно сервисирање обавеза Републике Србије под најповољнијим условима – уз минималне трошкове и финансијски ризик.

Управљање јавним дугом подразумева две групе активности: 1) управљање постојећим дугом и 2) управљање новим задужењима.

Управљање постојећим јавним дугом

Циљ управљања постојећим јавним дугом Републике Србије јесте минимизирање финансијских ризика којима је изложен портфолио јавног дуга.

Принципи за управљања постојећим јавним дугом су: 1) идентификовати оптималну структуру дуга узимајући у обзир најважније финансијске ризике (валутни и каматни ризик), 2) управљати дугом у смислу постизања и одржавања оптималне структуре јавног дуга.

Управљање новим задужењима

Циљ управљања новим задужењима Републике Србије је да се обезбеде финансијска средства за 1) финансирање дефицита буџета Републике Србије и 2) рефинансирање дуга Републике Србије, и то по најповољнијим условима, уз минималне

трошкове. Управљање новим задужењима је више усредсређено на побољшање рејтинга Републике Србије и стварање услова за повољна дугорочна задужења на међународном финансијском тржишту, а мање на конкретне финансијске услове појединих задужења.

Принципи за управљање новим задужењима су: 1) обезбедити услове за континуирано задуживање у складу са потребама; 2) нова директна и индиректна задужења морају бити усмерена на финансирање потенцијала за економски раст; 3) обезбедити дневну ликвидност консолидованог рачуна трезора у складу са потребама буџета; 4) обезбедити да се нова задужења врше по најповољнијим условима; 5) поспешити развој домаћег финансијског тржишта, чиме би се створили услови за повољније задуживање у домаћој валути, б) повећати углед Републике Србије на међународном тржишту капитала како би се побољшали финансијски услови за задуживање.

Ризици у управљању јавним дугом Републике Србије

Ризик промене девизног курса – валутни ризик

Валутни ризик је ризик да обавеза (портфолио дуга Републике Србије) промени вредности због промене девизног курса. У нашем случају стање јавног дуга се изражава у доларима и еврима, при чему услед промена девизног курса долази до релативно великих промена стања. У циљу смањења валутног ризика у контексту пасивног управљања јавним дугом, одлуке о деноминацији (динар/евро/долар) будућих задужења биће донете на бази анализе два најважнија фактора: а) равномерна заступљеност дуга деноминованог у домаћој и страниј валути (дисперзија валутног ризика) и б) процена кретања девизних курсева у будућности.

Ризик промене каматне стопе – каматни ризик

Каматни ризик је ризик да камата на кредит коју држава плаћа повериоцима буде већа или мања од очекиване камате. У нашем случају, држава може плаћати камату на позајмљена средства по фиксној или варијабилној каматној стопи. У циљу смањења каматног ризика у контексту пасивног управљања јавним дугом, одлуке о избору каматне стопе (фиксна/варијабилна) код будућих задужења биће донете на бази анализе два најважнија фактора: а) равномерна заступљеност дуга са фиксном и варијабилном каматном стопом (дисперзија каматног ризика) и б) процена кретања каматних стопа у будућности.

Кредитни ризик

Кредитни ризик је ризик губитка услед кашњења у отплати кредита или потпуне обуставе отплате кредита. Може се посматрати са два аспекта: када држава даје кредит (или гаранцију) – она преузима кредитни ризик, а када држава узима кредит од инвеститора – она представља кредитни ризик за те инвеститоре. У првом случају постоји ризик да јавно предузеће које узима кредит уз гаранцију државе не буде у могућности да га отплати, па држава преузима обавезу тј. повећава се оптерећење буџета. У другом случају каматна стопа коју држава плаћа на позајмљена средства зависи од кредитног ризика државе који се изражава кредитним рејтингом. Три водеће компаније за процену кредитног рејтинга редовно објављују рејтинге држава, а кредитни рејтинг Републике Србије (према агенцији Standard and Poor's) је BB-.

Даље побољшање кредитног рејтинга земље смањиваће ризик и омогућиће да будући кредити међународних финансијских организација буду повољнији, али и утицати на прилив нових страних директних инвестиција. Побољшањем кредитног рејтинга Републике Србије изгубиће се неке бенефиције које је Република Србија стекла као земља која је тек кренула у транзицију, као што су бескаматни кредити Светске банке по ИДА

условима (уз манипулативне трошкове од 0,75%). То је један од разлога због чега ће бити неопходно да Република Србија у наредном периоду размотри друге опције задуживања и изврши компаративну анализу задуживања код међународних финансијских институција и задуживања на међународном тржишту капитала, како би се задужила по најповољнијим условима.

Ризик ликвидности

Ризик ликвидности односи се на немогућност испуњења доспелих обавеза услед лоше процене прилива и одлива готовине. Један од стратешких циљева у наредном периоду је и ефикасније управљање готовином. Министарство финансија планира да вишак слободних средстава пласира на тржишту, чиме би се повећали приходи по основу камата на слободна средства. С тим у вези, већ се започело са припремом техничке платформе за обављање репо операција, преко које би Министарство финансија пласирало слободна средства уз обезбеђење у виду хартија од вредности. На овом пројекту је успостављена сарадња са Централним регистром, депоом и клирингом хартија од вредности а.д. Београд.

Унапређење управљања јавним дугом – развој информационог система

Важан технички предуслов за активно управљање јавним дугом јесте постојање информационог система који ће омогућити свакодневну анализу портфолиа јавног дуга. Министарство финансија је на основу донације Европске агенције за реконструкцију започело изградњу Информационог система за управљање финансијама (FMIS – Financial Management Information System) који ће осавременити евиденцију и унапредити управљање финансијама у Управи за трезор Републике Србије. Нови информациони систем се састоји од три међусобно повезана дела: 1) TRASSET – систем за управљање дугом и ликвидношћу; 2) SAP – систем за буџетско рачуноводство; 3) QBSW – систем за припрему и извршење буџета.

Сектор за управљање јавним дугом користи специјализовану апликацију за евиденцију и управљање јавним дугом – TRASSET. Поступак увођења новог система трајао је годину дана. Подаци о јавном дугу из (Oracle) базе НБС прво су упарени са подацима Управе за трезор и оригиналном документацијом, па су након контроле пребачени у нову (Oracle) базу Управе за трезор. TRASSET апликација користи новоформирану (Oracle) базу података о јавном дугу Управе за трезор. Поред тога, набављен је и програм за анализу и управљање финансијским ризиком – Varitron. Суштина новог система је у брзини и аутоматизацији. Могуће је у сваком тренутку добити извештај о стању и структури јавног дуга који ће се користити као подлога за анализу будућих сценарија и стратегија.

4. Извештај о стању јавног дуга

4.1. Анализа структуре јавног дуга

Динамика кретања јавног дуга Републике Србије у 2006. години показује да је јавни дуг на крају 2006. године у апсолутном износу мањи за 930,6 мил. евра у односу на исти период претходне године. Јавни дуг Републике Србије на дан 31. децембра 2006. године износио је 9.352,0 мил. евра, а дана 31. децембра 2005. године 10.282,7 мил. евра.

Уколико се елиминише утицај промене девизног курса на износ јавног дуга, долази се до закључка да је јавни дуг реално смањен у износу од 782,5 мил. евра.

Структура јавног дуга Републике Србије

Унутрашњи јавни дуг Републике Србије дана 31. децембра 2006. године износио је

3.837 мил. евра, што је у апсолутном износу за 418,4 мил. евра мање у односу на 31. децембра 2005. године.

Спољни јавни дуг Републике Србије дана 31. децембра 2006. године износио је 5.515 мил. евра, што је у апсолутном износу за 512,2 мил. евра мање у односу на 31. децембар 2005. године. Структура спољног јавног дуга показује, с једне стране, нето смањење директних обавеза према иностраним повериоцима у износу од 618,5 мил. евра, а с друге стране нето повећање индиректних обавеза у износу од 106,3 мил. евра.

Графикон 8. Структура јавног дуга на крају 2005. године

Графикон 9. Структура јавног дуга на крају 2006. године

Главни фактори који су утицали на смањење унутрашњег дуга у 2006. години

Смањење унутрашњег дуга Републике Србије у 2006. години резултат је следећих фактора:

1. превремена отплата дела дуга према републичким фондовима ПИО запослених и ПИО пољопривредника (у новембру и децембру 2006. године) у износу од 13 млрд динара;
2. отплата прве серије обвезница Републике Србије емитованих по основу дуга према Народној банци Србије (С2006);
3. отплата пете серије обвезница старе девизне штедње (А2006);
4. отплата треће серије обвезница Републике Србије емитованих по основу Зајма за привредни препород.

Портфолио унутрашњег дуга остао је исти, што значи да није дошло до емисије нових дугорочних хартија од вредности. Стање дуга по основу аукција државних записа смањено је за преко 200 мил. динара, због суфицита у буџету Републике, као и због престанка емитовања шестомесечних записа.

Главни фактори који су утицали на смањење спољног јавног дуга у 2006. години

Смањење спољног јавног дуга Републике Србије у 2006. години последица је извесног број фактора, међу којима се истичу:

1. отпис дуга у износу од 15 % према повериоцима Париског клуба (тима је дуг смањен за приближно 580 мил. евра). Исплата две редовне полугодишње рате по основу индиректно отписаног дуга Париском клубу и исплата прве полугодишње рате бившег краткорочног дуга према повериоцима Париског клуба;

2. превремена отплата према ИБРД у износу од 144 мил. евра главнице дуга и 176,7 мил. евра припадајуће камате (отплаћена авансно), као и отплата две редовне полугодишње рате дуга према ИБРД;
3. отплаћена друга рата зајма Владе Републике Швајцарске.

Током 2006. године настављено је повлачење средстава по основу ефективних зајмова, што је и главни разлог повећања дуга, изражено кроз повећање директних и индиректних обавеза Републике Србије. Важно је још једном напоменути, да је нето ефекат у 2006. у односу на 2005. годину смањење дуга.

У оквиру директних обавеза издвајамо повлачења средстава зајма код следећих иностраних поверилаца:

1. Међународне банке за обнову и развој - 29,1 мил. специјалних права вучења;
2. Европске инвестиционе банке - 37,1 мил. евра;
3. Влада Републике Италије - 10 мил. евра;
4. Развојне банке Савета Европе - 9,6 мил. евра.

Поред тога 31. децембра 2005. године завршена је капитализација камате на дугове према повериоцима Париског клуба. Капитализована камата (придодата главници) је увећала стање дуга према повериоцима Париског клуба у укупном износу од 172 мил. евра.

У оквиру индиректних обавеза пресудан утицај на повећање дуга у 2006. у односу на 2005. годину имала су повлачења средстава зајма код следећих иностраних поверилаца:

1. Европске банке за обнову и развој - 64,0 мил. евра;
2. Европске инвестиционе банке - 64,2 мил. евра.

Пројекција односа унутрашњег и спољног дуга на крају 2007. године

Током 2007. године очекује се релативно мало повећање јавног дуга Републике Србије у износу до 1 %. Пројектовано стање дуга на дан 31. децембра 2007. године износи 9.427 мил. евра. Ово је пре свега последица очекиваног повећања индиректних обавеза, услед истицања рокова за повлачење средстава предвиђених уговорима о зајму, и то код већине зајмова који нису у потпуности искоришћени. Тако се очекује повећање директних обавеза по основу повлачења потписаних зајмова и нових задужења за приближно 90 мил. евра, док је код индиректних обавеза очекивани износ знатно већи – 450 мил. евра. С обзиром на то да неки од потписаних зајмова још нису прошли скупштинску процедуру, па самим тим и нису постали ефективни, није искључено да овај износ буде знатно мањи.

С друге стране значајан део обавеза доспева у 2007. години, а највећи појединачни дугови који доспевају налазе се у структури унутрашњег дуга:

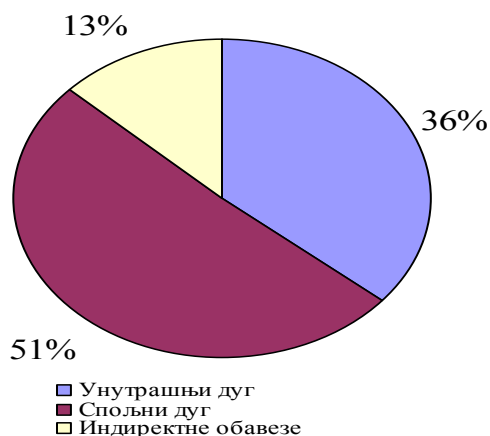
1. шеста серија обвезница старе девизне штедње (А2007);
2. четврта серија обвезница зајма за привредни препород;
3. друга серија обвезница емитованих по основу дуга према Народној банци Србије.

У јануару 2007. године превремено су отплаћене по једна рата дуга према Републичком фонду за ПИО запослених и Републичком фонду за ПИО пољопривреника у укупном износу од 8,6 млрд динара. У структури унутрашњег дуга није предвиђена промена до краја текуће године.

У структури спољног дуга највеће појединачне отплате се односе на дуг према Париском клубу поверилаца, где доспева и прва рата дуга насталог по основу капиталисане

камате, поред две редовне полугодишње рате по основу индиректно отписаног дуга и бившег краткорочног дуга поверицима Париског клуба.

Графикон 10. Пројектован однос унутрашњег и спољног јавног дуга на крају 2007. године

Структура спољног дуга Републике Србије према повериоцима

У структури јавног спољног дуга према повериоцима у 2006. години нема значајнијих промена у односу на претходне године. Доминантно учешће и даље имају међународне финансијске организације код којих је Република Србија репрограмирала своје обавезе након 2000. године – ИБРД, Париски клуб поверилаца и Лондонски клуб поверилаца. Ни у 2007. години неће доћи до значајнијих промена.

Табела 26. Структура спољног дуга према повериоцима на крају 2006. године

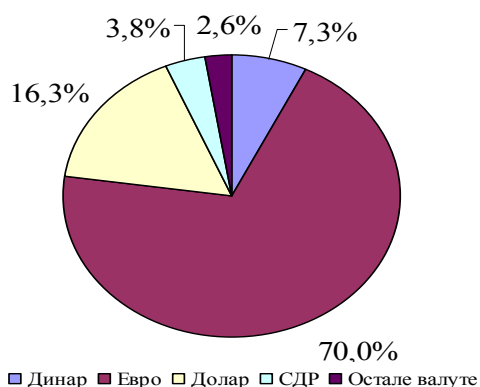
у мил. евра	
ПОВЕРИЛАЦ	31.12.2006.
ИБРД	1.616,0
ИДА	415,7
директне обавезе	403,0
индиректне обавезе	12,7
ЕУ	273,3
директне обавезе	49,5
индиректне обавезе	223,8
Париски клуб	1.761,1
Лондонски клуб	816,6
ЕИБ	343,0
директне обавезе	52,0
индиректне обавезе	291,0
ЕБРД	168,6
директне обавезе	0
индиректне обавезе	168,6
КФВ	36,9
директне обавезе	0
индиректне обавезе	36,9
ЦЕБ	21,8
Владе	61,9
директне обавезе	25,5
индиректне обавезе	36,4
УКУПНО	5.515,0

Извор: МФИН

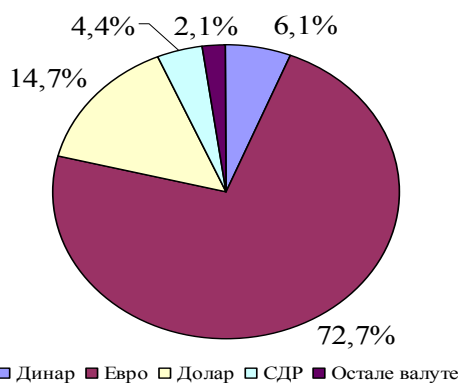
Валутна структура јавног дуга Републике Србије

У валутној структури јавног дуга у 2006. години у односу на 2005. годину дошло је до повећања учешћа дуга деноминovanог у еврима. Графикони 14. и 15. приказују повећање учешћа дуга деноминovanог у еврима за скоро три процентна поена, тако да сада износи 72,7 % укупног дуга. С друге стране смањено је учешће долара и динара у структури јавног дуга.

Графикон 11. Валутна структура дуга на крају 2005. године

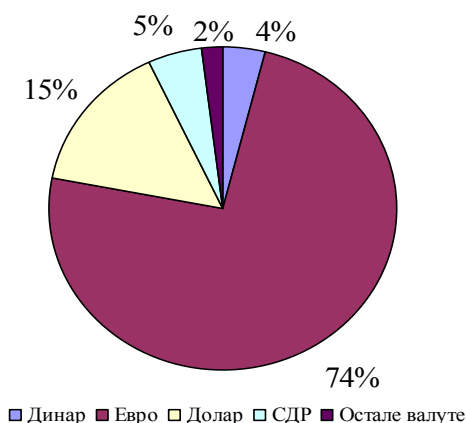
Графикон 12. Валутна структура дуга на крају 2006. године

Пројекција валутне структуре јавног дуга Републике Србије на крају 2007. године

У 2007. години погоршаће се валутна структура јавног дуга Републике Србије као последица отплате унутрашњег дуга деноминovanог у динарима (6 млрд динара по основу отплате друге серије обвезница емитованих по основу дуга према НБС и 8,6 млрд динара превремено отплаћених Републичком фонду за ПИО запослених и Републичком фонду за ПИО пољопривредника у јануару 2007. године).

Графикон 13. Пројекција валутне структуре на крају 2007. године

Валутна структура зајмова који доспевају у наредним годинама додатно говори о неопходности развоја тржишта државних хартија од вредности. Уколико не дође до проширења портфолиа државних хартија од вредности, дуг деноминovan у динарима износиће на крају 2010. године мање од 0,5% стања дуга односно једини дуг деноминovan у домаћој валути биће краткорочни записи Републике Србије. Самим тим висина готово целокупног јавног дуга Републике Србије зависиће од девизног курса динара у односу на

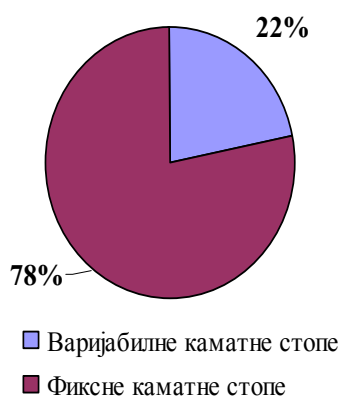
евро, као и од курса евра у односу на остале валуте.

Основни показатељ задужености – однос јавног дуга и бруто домаћег производа, тако ће бити изложен сталним променама не само услед нових задужења и отплата, него и услед чињенице да ће сваки проценат депресијације динара у односу на евро имати за последицу повећање дуга за 1 %.

Структура каматних стопа јавног дуга Републике Србије (фиксне и варијабилне)

Однос фиксних и варијабилних каматних стопа у јавном дугу Републике Србије изузетно је повољан. У том смислу Република Србија није изложена великом каматном ризику, односно утицају промена каматних стопа на међународном тржишту капитала.

Графикон 14. Структура јавног дуга према каматним стопама крај 2006. године

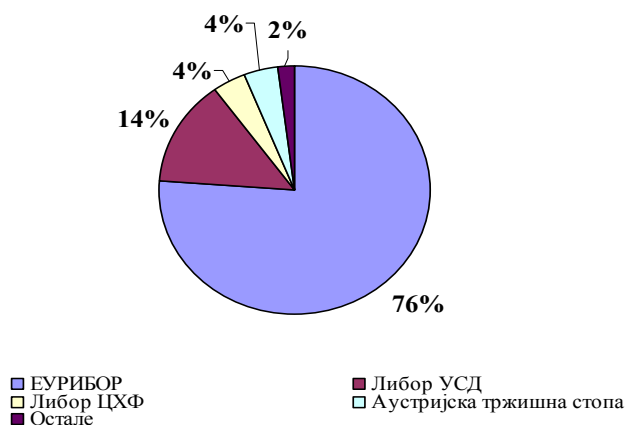
Графикон 15. Структура спољног јавног дуга према каматним стопама на крају 2006. године

Унутрашњи дуг је у целости везан за фиксне каматне стопе, и из тог разлога Република Србија може лако да предвиди своје обавезе по основу плаћања камата у наредном периоду. Нешто је другачија ситуација у погледу спољног дуга, али је и даље тај однос повољан.

На графикону 16. приказана је структура варијабилних каматних стопа. Каматна стопа са највећим учешћем јесте EURIBOR. Преко 1,5 млрд евра дуга је везано за ову каматну стопу, што значи да сваки процентни поен раста EURIBOR-а повећава отплату камата у једној години за преко 15 мил. евра. Ово је податак којим сектор за управљање јавним дугом мора да се руководи када се узимају у обзир нова задужења, а нарочито имајући у виду промену вредности EURIBOR-а у претходне три године.

Графикон 16. Структура варијабилних каматних стопа

Шестомесечни EURIBOR је у прва четири месеца 2007. године порастао за око 30 базних поена, са 3,86 % на 4,14 %, што ће повећати трошкове сервисирања обавеза по основу кредита, чија је камата везана за ову каматну стопу у наредном периоду. Треба напоменути да се шестомесечни LIBOR на долар у прва четири месеца 2007. године кретао у распону 5,3-5,4 %, а имајући у виду провизију коју страни повериоци одређују на нивоу од 0,5 % и која се додаје на ову каматну стопу, то значи да је каматна стопа код кредита, који су везани за шестомесечни LIBOR на долар на приближном нивоу најскупљим кредитима у портфолиу дуга Републике Србије са фиксном каматном стопом у распону 5,5-6,0 %.

4.2. Анализа одрживости јавног дуга

Одрживост јавног дуга представља способност Републике Србије да редовно сервисира своје обавезе према домаћим и иностраним повериоцима.

Показатељи одрживости јавног дуга су следећи бројеви дефинисани у виду количника:

1. однос јавног дуга и бруто домаћег производа;
2. однос спољног јавног дуга и извоза роба и услуга;
3. однос примарног буџетског салда и бруто домаћег производа.

Однос јавног дуга и бруто домаћег производа Републике Србије

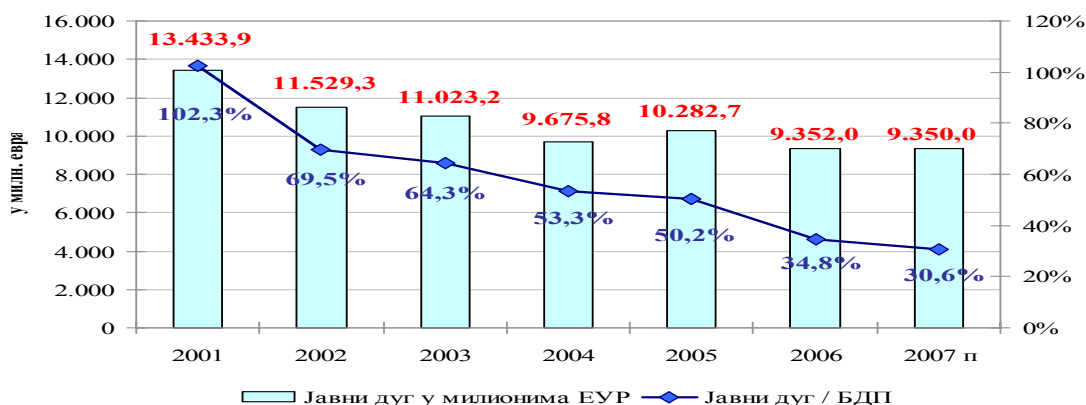
Показатељ задужености једне државе представља однос између јавног дуга и бруто домаћег производа. Горња граница утврђена је на нивоу од 60 % Мастрихтским споразумом као један од критеријума конвергенције, односно услова за приступ Европској монетарној унији. У складу са тим, **основни циљ управљања јавним дугом Републике Србије јесте обезбеђење несметаног финансирања обавеза уз минимизирање трошкова, с тим да стање јавног дуга не пређе ниво од 60 % бруто домаћег производа.**

У 2006. години настављена је тенденција смањивања учешћа јавног дуга у БДП, достигавши рекордно низак ниво од 34,8 %. Високом паду допринеле су поменуте редовне и превремене отплате дугова, нови отпис дуга од стране Париског клуба поверилаца, релативно ниско ново задужење као последица суфицита у буџету и приватизационих прихода, апресијација динара према долару и еврџу и релативно високе стопе раста БДП. Са новим односом Република Србија се сврстала у групу средње развијених земаља према критеријумима Светске банке и знатно је испод критеријума утврђеног Мастрихтским

споразумом.

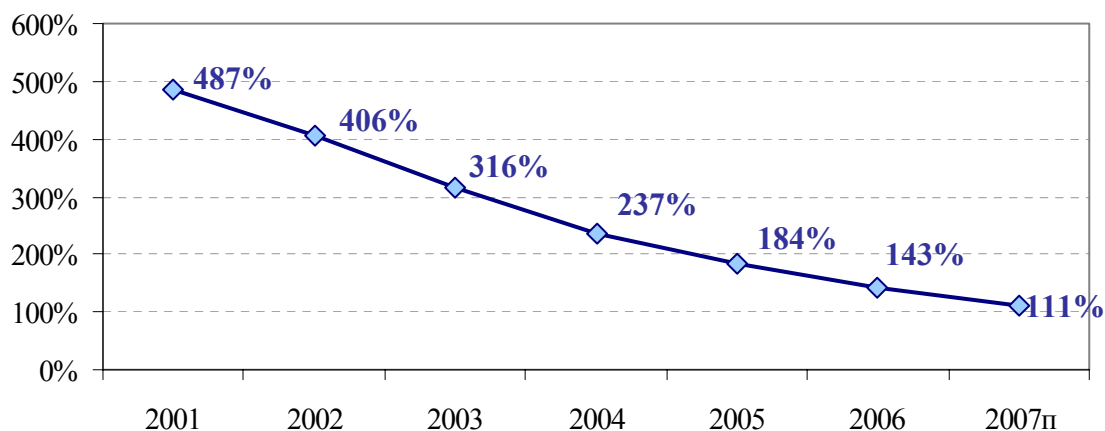
Графикон 17. Учешће јавног дуга Републике Србије у БДП (у динарима) и стање јавног дуга у еврима

Однос јавног дуга и извоза роба и услуга

Од свих показатеља задужености Републике Србије највећи пад је присутан код релације између јавног дуга и извоза роба и услуга као једног од кључних индикатора задужености. У претходним годинама под утицајем смањења јавног дуга Републике Србије, и истовременог повећаног извоза роба и услуга овај показатељ ће пасти на ниво од 111% у 2007. години.

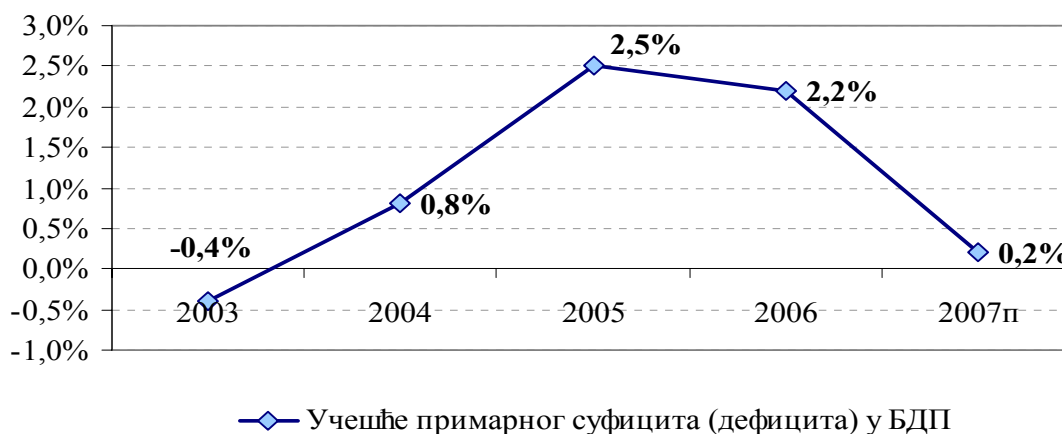
Графикон 18. Однос јавног дуга и извоза роба и услуга

Однос примарног буџетског салда и бруто домаћег производа

Способност државе да сервисира своје обавезе може се сагледати и кроз динамику примарног буџетског салда. Примарни салдо се добија тако што се укупни расходи буџета умањени за плаћене камате одузму од укупних прихода буџета умањених за наплаћене камате. Од 2002. године присутна је тенденција повећања учешћа примарног буџетског салда у БДП, што указује да расту способности државе за сервисирање јавног дуга. При томе нарочито висок ниво овог показатеља је забележен у периоду 2004-2006. година.

Графикон 19. Однос примарног буџетског салда РС и бруто домаћег производа

4.3. Пројекције за период 2008-2010. година

У наредном периоду очекује се даљи пад јавног дуга Републике Србије. Овакав сценарио је последица обавеза које доспевају у наредним годинама које ће значајно умањити јавни дуг, и умереног новог задуживања из неколико разлога:

1. Раст каматних стопа на међународном тржишту капитала и пад каматних стопа у Републици Србији имају за последицу да нова задужења код међународних финансијских организација нису више толико атрактивна, нарочито када се има у виду да Република Србија више не може да рачуна на задуживање код Светске банке под ИДА условима;

2. Валутна структура јавног дуга Републике Србије указује на неопходност развоја тржишта државних хартија од вредности, а најбољи начин да се побољша валутна структура јесте емитовање државних хартија од вредности деноминованих у домаћој валути за рефинансирање дуга деноминованог у иностраној валути;

3. У периоду 2008-2010. година, Република Србија отплатиће дуг према НБС, дуг према Републичком фонду за ПИО запослених и Републичком фонду за ПИО пољопривредника. Наставиће се редовна отплата по основу емитованих обвезница старе девизне штедње. По основу спољног дуга у 2010. години Република Србија наставља редовну отплату дуга према ИБРД, будући да истиче период за који је извршена превремена отплата главнице и камате. У септембру 2008. године доспева прва отплата дуга Париском клубу по моделу 01 (директан отпис дуга).

Табела 27. План отплате по основу директних обавеза за период 2008-2010. година
у мил. евра

	Година		
	2008	2009	2010
Укупно директне обавезе	610,1	571,8	811,7
Главница	429,8	403,6	582,8
Камата	180,3	168,2	228,9
Укупно унутрашњи дуг	393,9	345,6	408,6
Главница	357,2	315,6	394,3
Камата	36,7	30,0	14,3
Укупно спољни дуг	216,2	226,2	403,1
Главница	72,6	88,0	188,5
Камата	143,6	138,2	214,7

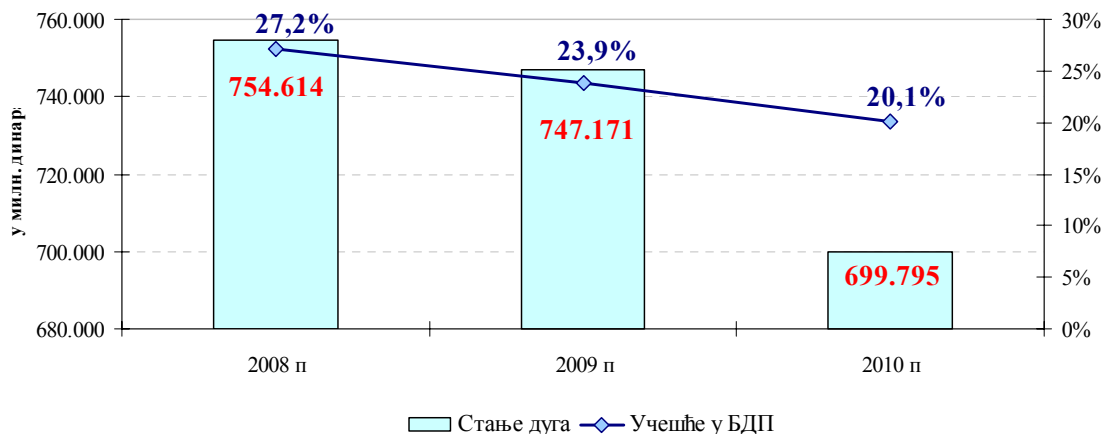
Извор: МФИН

Табела 28. Пројекција основних показатеља задужености Републике Србије у периоду 2008-2010. година

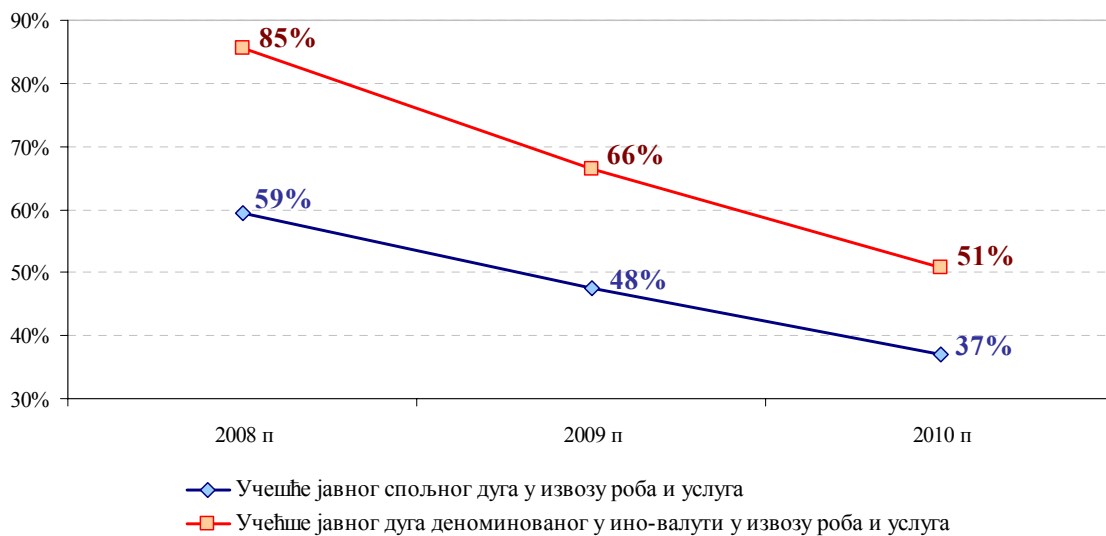
		2008	2009	2010
у милионима динара	Дуг РС	754.614	747.171	699.795
	Спољни дуг	507.374	519.001	504.779
	Домаћи дуг	247.241	228.170	195.015
	БДП	2.779.000	3.128.500	3.485.000
	Учешће у БДП	27,2%	23,9%	20,1%
у милионима евра	Дуг РС	9.357	9.103	8.449
	Спољни дуг	6.291	6.323	6.095
	Домаћи дуг	3.066	2.780	2.355
	БДП	34.459	38.450	42.267
	Извоз роба и услуга, у милионима евра	10.582	13.311	16.437
	Јавни спољни дуг/извоз роба и услуга	59,5%	47,5%	37,1%
	Јавни дуг деноминован у иностраној валути/извоз роба и услуга	85,5%	66,3%	50,7%
	Отплата камата и главнице	49.172	46.546	66.966
	Плаћање камата	14.529	13.691	18.886
	Примарни буџетски суфицит (дефицит), РС	1.652	32.614	37.256
	Номинални раст БДП	13,2%	12,6%	11,4%

Извор: МФИН

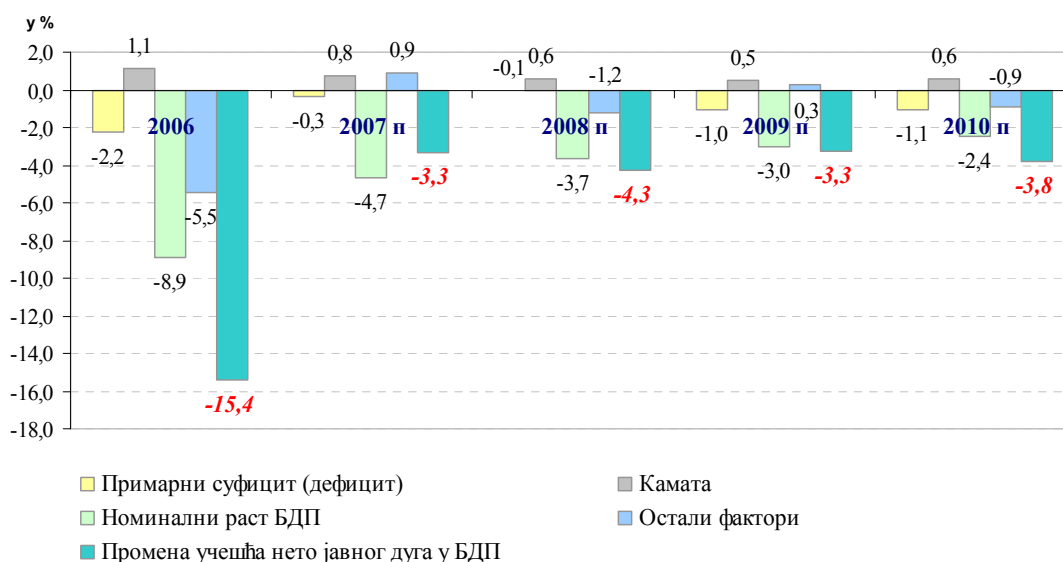
Графикон 20. Учешће јавног дуга у БДП у периоду 2008-2010. година

Графикон 21. Учешће јавног спољног дуга у извозу роба и услуга у периоду 2008-2010. година

Графикон 22. Декомпозиција фактора промене учешћа јавног дуга у БДП у периоду 2006-2010. година

VI. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Саставни део овог меморандума чине Прилог I - Пројекције макроекономских индикатора за период 2007-2010. година и Прилог II - Обрачунати износи трансфера општинама и градовима за 2008. годину.

Овај меморандум објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број:

У Београду, 18. октобра 2007. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК

Војислав Коштуница

Пројекције макроекономских индикатора за период 2007-2010. година

Табела 1: Раст и повезани чиниоци

Исказано у процентима осим ако није другачије назначено

	2006	2007	2008	2009	2010
1. Стопа реалног раста БДП	5,7	7,0	6,0	6,5	6,5
2. БДП по текућим тржишним ценама (мил. динара)	2.125.800	2.454.300	2.779.000	3.128.500	3.485.000
3. БДП дефлатор	14,9	7,9	6,8	5,7	4,6
4. Цене на мало промена (годишњи просек)	12,7	6,4	7,1	5,5	4,5
5. БДП у еврима (у милионима)	25.262	30.581	34.459	38.450	42.267
6. БДП у доларима (у милионима)	31.691	41.437	46.864	52.292	57.483
7. БДП по становнику у еврима	3.354	4.058	4.573	5.103	5.609
8. БДП по становнику у доларима	4.207	5.499	6.219	6.940	7.629
9. Раст запослености	-2,1	-1,3	0,7	1,2	1,5
10. Раст продуктивности	8,0	8,4	5,3	5,2	5,0
11. Инвестициони ратио (% БДП)	17,9	19,0	20,8	21,8	23,0

Извори раста: процентне промене у константним ценама

12. Лична потрошња	5,4	9,5	4,9	4,5	2,1
13. Државна потрошња	8,3	16,1	5,7	4,4	2,3
14. Инвестиције у фиксни капитал	15,2	28,6	20,2	14,5	13,5
15. Промена залиха као % БДП	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
16. Извоз роба и услуга	28,2	32,6	25,8	25,0	21,6
17. Увоз роба и услуга	22,2	36,5	20,5	17,3	12,9

Номинални раст спољнотрговинске размене (у УСД)

18. Извоз роба и услуга	30,1	32,8	26,1	25,8	23,5
19. Увоз роба и услуга	25,1	32,9	17,6	15,8	14,3

Допринос расту БДП

20. Финална домаћа тражња	8,6	16,1	9,8	8,3	5,8
20.1. Инвестициона потрошња	2,6	5,3	4,5	3,7	3,7
20.2. Лична потрошња	4,8	8,3	4,4	4,0	1,8
20.3. Државна потрошња	1,2	2,4	0,9	0,7	0,4
21. Промена у залихама	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
22. Спољно-трговински биланс роба и услуга	-3,0	-9,2	-3,9	-2,0	0,6

Раст бруто додате вредности

23. Пољопривреда	1,6	-9,0	5,0	2,0	2,0
24. Индустрија	5,0	5,1	5,3	5,5	5,7
25. Грађевинарство	9,3	12,0	8,0	7,5	7,0
26. Услуге	9,2	9,3	5,8	7,0	7,9

Допринос расту бруто додате вредности

27. Раст бруто додате вредности	7,3	6,2	5,7	6,1	6,8
28. Пољопривреда	0,2	-1,2	0,6	0,2	0,2
29. Индустрија	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
30. Грађевинарство	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
31. Услуге	5,7	5,8	3,7	4,5	5,2

Табела 2: Развој тржишта радне снаге

<i>Исказано у процентима ако другачије није наведено</i>	2006	2007	2008	2009	2010
1. Број становника (у хиљадама)	7.533	7.535	7.535	7.535	7.535
2. Стопа раста становништва (стопа раста у %)	0,04	0,04	0,00	0,00	0,00
3. Радно способно становништво (у хиљадама)	5.054	5.056	5.056	5.056	5.056
4. Учешће радно способног становништва у укупном становништву	67,1	67,1	67,1	67,1	67,1
5. Број запослених (у хиљадама)	2.026	2.000	2.014	2.038	2.068
6. Стопа раста запослености (стопа раста у %)	-2,1	-1,3	0,7	1,2	1,5
7. Стопа незапослености (ИЛО дефиниција)	21,6	21,7	21,1	20,4	19,6
8. Стопа раста просечне реалне зараде (стопа раста у %)	11,4	17,4	5,3	5,2	5,0

Табела 3: Кретања у спољном сектору

<i>Исказано у милионима евра ако другачије није наведено</i>	2006	2007	2008	2009	2010
1. Салдо текућег рачуна (% БДП)	-12,3	-14,7	-14,1	-12,6	-11,1
2. Извоз роба	5.170	6.463	8.170	10.352	12.838
3. Увоз роба	10.136	12.605	14.673	16.873	19.088
4. Салдо трговинског рачуна	-4.966	-6.142	-6.503	-6.521	-6.250
5. Извоз услуга	1.680	1.960	2.412	2.958	3.599
6. Увоз услуга	1.730	1.998	2.433	2.941	3.557
7. Салдо на рачуну услуга	-49	-38	-21	17	42
8. Извоз роба и услуга	6.851	8.423	10.582	13.311	16.437
9. Увоз роба и услуга	11.866	14.603	17.106	19.814	22.645
10. Извоз роба и услуга (% БДП)	27,1	27,5	30,7	34,6	38,9
11. Увоз роба и услуга (% БДП)	47,0	47,8	49,6	51,5	53,6
12. Нето извоз добара и услуга (% БДП)	-19,9	-20,2	-18,9	-16,9	-14,7
13. Нето плаћања камата према иностранству	-315	-364	-505	-604	-816
14. Текући трансфери	2.234	2.048	2.156	2.256	2.322
15. Салдо текућег рачуна платног биланса	-3.095	-4.495	-4.873	-4.851	-4.702
16. Стране директне инвестиције, нето	4.171	2.000	2.200	2.200	2.400
17. Девизне резерве	9.593	10.841	11.983	13.048	14.096
18. Спољни дуг	14.884	16.979	19.580	21.979	24.118
19. Од чега: дуг државе	5.515	5.904	6.291	6.323	6.095
20. Од чега: деноминован у странској валути	14.884	16.979	19.580	21.979	24.118
21. Од чега: отплата главнице	1.771	1.954	2.587	3.167	3.883
22. Нето штедња из иностранства (% БДП)	12,3	14,7	14,1	12,6	11,1
23. Национална штедња (% БДП)	5,6	4,3	6,7	9,2	11,9
24. Домаћа штедња (% БДП)	-2,0	-1,2	1,9	4,9	8,3
25. Домаћа приватна штедња (% БДП)	-6,2	-4,9	-1,1	0,5	3,7
26. Домаће приватне инвестиције (% БДП)	14,8	14,2	16,7	17,3	18,2
27. Домаћа јавна штедња (% БДП)	4,3	3,7	2,9	4,4	4,6
28. Домаће јавне инвестиције (% БДП)	3,1	4,8	4,1	4,5	4,8

Табела 4: Фискална позиција

<i>Исказано учешћем у БДП</i>	2006	2007	2008	2009	2010
Нето позајмљивање по субсекторима					
1. Општа држава	1,7	-0,5	-0,6	0,5	0,4
2. Републички буџет	1,4	-0,6	-0,5	0,2	0,3
3. Локална самоуправа	-0,2	0,0	0,1	0,0	0,0
4. Социјални фондови	0,4	0,0	-0,1	0,3	0,1
Општа држава					
5. Укупни приходи	39,8	40,1	38,9	39,2	39,0
6. Укупни расходи	38,2	40,6	39,5	38,7	38,6
7. Буџетски биланс	1,7	-0,5	-0,6	0,5	0,4
8. Отплата камата	0,9	0,8	0,7	0,5	0,7
9. Примарни дефицит-суфицит	2,6	0,3	0,1	1,0	1,1
Компоненте прихода					
10. Порези	24,7	24,6	24,8	25,1	25,0
11. Доприноси	10,4	10,8	10,5	10,6	10,6
12. Остали приходи	4,8	4,7	3,5	3,5	3,4
13. Укупни приходи	39,8	40,1	38,9	39,2	39,0
Компоненте расхода					
14. Колективна потрошња	15,0	15,7	15,3	14,8	14,3
15. Социјални трансфери	16,6	16,9	17,1	16,8	16,8
16. Камате	0,9	0,8	0,7	0,5	0,7
17. Субвенције	2,6	2,5	2,2	2,1	2,1
18. Инвестиције у фиксни капитал	3,1	4,8	4,1	4,5	4,8
19. Укупни расходи	38,2	40,6	39,5	38,7	38,6

Табела 5: Дуг опште државе

<i>Исказано процентуалним учешћем у БДП</i>	2006	2007	2008	2009	2010
1. Бруто дуг	35,6	32,3	28,4	25,5	22,3
2. <i>Од чега:</i> отплата главнице	2,0	1,9	1,5	1,3	1,7
3. Промена у укупном дугу	-15,8	-3,3	-3,9	-2,9	-3,2
Доприноси промени бруто дуга					
4. Примарни дефицит (суфицит)	-2,6	-0,3	-0,1	-1,0	-1,1
5. Камата	1,1	0,9	0,7	0,6	0,7
6. Раст номиналног БДП	-9,1	-4,8	-3,8	-3,2	-2,6
7. Остали фактори који утичу на дуг	-5,2	0,9	-0,8	0,7	-0,3
8. Имплицитна каматна стопа на дуг (%)	2,2	2,6	2,3	2,1	2,9

ПРИЛОГ II

Обрачунати износи трансфера општинама и градовима за 2008. годину

Р.бр.	ОПШТИНА - ГРАД	Т Р А Н С Ф Е Р И за 2008. ГОДИНУ								у 000 дин.
		За уједна- чавање уступљених пореза	Општи трансфер		Компензациони трансфер		Транзициони трансфер	Умањење трансфера члан 43. Закона	СВЕГА ТРАНСФЕРИ	
			I део	II део из прерасподеле члан 43.ст.3	за порез на промет, порез на фонд зарада и порез на зараде	за порез на пренос апсол. права и наслеђе и поклон				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
А) ГРАДОВИ										
1	Београд	0	2.189.254	0	9.406.572	944.103	0	-2.397.011	10.142.919	
2	Крагујевац	0	253.484	75.262	337.364	20.851	112.509	0	799.469	
3	Ниш	0	343.307	102.742	744.855	52.263	0	0	1.243.168	
4	Нови Сад	0	434.027	0	1.391.794	175.910	0	-311.238	1.690.493	
	Свега градови	0	3.220.072	178.004	11.880.584	1.193.128	112.509	-2.708.249	13.876.048	
В) ОПШТИНЕ										
1	Ада	0	32.839	9.353	24.784	1.367	5.854	0	74.197	
2	Александровац	32.914	49.887	14.167	24.866	974	0	0	122.808	
3	Алексинач	77.195	97.341	27.558	53.669	1.792	0	0	257.555	
4	Алибунар	13.081	47.330	13.009	21.385	2.797	0	0	97.602	
5	Апатин	0	51.865	14.828	135.334	2.517	7.025	0	211.569	
6	Аранђеловац	0	73.782	21.488	85.157	6.162	0	0	186.589	
7	Ариље	106	36.499	10.338	41.442	497	0	0	88.881	
8	Бабушница	34.899	35.695	9.590	14.853	154	0	0	95.191	
9	Бајина Башга	0	57.742	16.060	26.098	1.593	0	0	101.494	
10	Баточина	8.822	21.402	6.027	12.875	796	0	0	49.923	
11	Бач	7.825	31.478	8.664	19.133	779	0	0	67.879	
12	Бачка Паланка	0	95.148	27.356	90.559	5.278	0	0	218.341	
13	Бачка Топола	0	67.600	19.021	49.533	3.056	0	0	139.210	
14	Бачки Петровац	329	23.764	6.811	19.858	889	22.954	0	74.605	
15	Бела Паланка	22.698	34.490	9.357	15.619	521	0	0	82.685	
16	Бела Црква	16.157	37.726	10.516	20.108	1.027	0	0	85.533	
17	Беочин	0	26.225	7.489	22.423	1.371	0	0	57.508	
18	Бечеј	0	69.946	20.021	58.433	3.651	0	0	152.051	
19	Блаце	25.533	26.971	7.452	10.728	664	0	0	71.349	
20	Богатић	77.179	51.365	14.563	31.196	1.237	0	0	175.540	
21	Бојник	40.414	25.911	7.158	9.148	105	0	0	82.736	
22	Бољевац	38.311	45.044	11.840	11.288	230	0	0	106.714	
23	Бор	10.876	96.864	27.539	81.066	4.770	0	0	221.116	
24	Босилеград	20.950	30.582	7.980	8.388	331	0	0	68.232	
25	Брус	30.769	42.776	11.592	12.974	787	0	0	98.898	
26	Бујановац	86.814	69.131	19.665	38.173	1.467	0	0	215.250	
27	Ваљево	0	152.669	44.378	178.001	12.876	1.392	0	389.316	
28	Варварин	48.660	33.414	9.467	12.059	429	0	0	104.029	
29	Велика Плана	20.651	65.563	18.941	59.330	4.563	0	0	169.048	
30	Велико Градиште	20.480	37.420	10.493	21.142	4.045	0	0	93.580	
31	Владимирци	41.101	35.669	9.967	12.562	924	0	0	100.223	
32	Владичин Хан	39.397	41.187	11.534	27.043	811	0	0	119.972	
33	Власотинце	66.052	51.674	14.831	29.479	1.285	0	0	163.321	
34	Врање	0	141.995	41.125	151.686	4.283	0	0	339.089	
35	Врбас	0	71.378	20.801	85.964	4.612	0	0	182.755	
36	Врњачка Бања	0	42.224	12.285	39.857	4.492	1.094	0	99.952	
37	Вршац	0	94.557	26.847	106.576	10.110	0	0	238.090	
38	Гацин Хан	19.270	22.874	6.161	15.176	251	0	0	63.732	
39	Голубац	16.638	23.356	6.250	7.317	520	0	0	54.080	
40	Горњи Милановац	0	87.706	24.823	74.360	5.579	0	0	192.468	
41	Деспотовац	50.830	52.871	14.544	22.219	1.162	0	0	141.626	
42	Димитровград	10.582	29.802	8.018	12.719	549	0	0	61.671	
43	Дољевац	33.756	27.915	8.029	12.834	226	0	0	82.760	
44	Жабалъ	19.375	46.617	13.193	29.486	2.003	0	0	110.674	

Р.бр.	ОПШТИНА - ГРАД	Т Р А Н С Ф Е Р И за 2 0 0 8. ГОДИНУ								СВЕГА ТРАНСФЕРИ
		За уједна- чавање уступљених пореза	Општи трансфер		Компензациони трансфер		Транзициони трансфер	Умањење трансфера члан 43. Закона		
			I део	II део из прерасподеле члан 43.ст.3	за порез на промет, порез на фонд зарада и порез на зараде	за порез на пренос апсол. права и наслеђе и поклон				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
45	Жабари	38.820	25.084	6.936	8.311	433	0	0	79.583	
46	Жагубица	37.698	41.366	10.884	8.209	755	5.844	0	104.757	
47	Житиште	27.213	40.370	10.980	20.434	981	0	0	99.978	
48	Житорађа	41.993	28.727	8.101	9.216	160	0	0	88.197	
49	Зајечар	0	115.154	32.576	97.479	6.858	0	0	252.067	
50	Зрењанин	0	214.614	62.159	218.252	14.572	0	0	509.597	
51	Ивањица	2.867	77.656	21.116	45.462	2.036	0	0	149.136	
52	Ипђија	0	74.762	21.827	66.960	8.988	405	0	172.942	
53	Ириг	3.585	22.631	6.303	8.562	1.908	17.420	0	60.409	
54	Јагодина	0	110.175	32.421	150.036	9.733	0	0	302.365	
55	Кањижа	0	48.259	13.585	34.223	1.706	0	0	97.773	
56	Кикинда	0	110.820	31.729	106.730	5.620	0	0	254.899	
57	Кладово	0	49.276	13.562	24.164	1.894	0	0	88.896	
58	Кнић	36.656	32.655	8.885	8.905	606	0	0	87.707	
59	Књажевац	53.646	83.832	22.937	39.271	1.341	0	0	201.026	
60	Ковачица	41.117	46.934	13.158	24.330	1.381	0	0	126.920	
61	Ковин	480	67.765	18.812	49.464	2.955	0	0	139.476	
62	Косјерић	0	28.246	7.745	13.500	1.360	0	0	50.851	
63	Коцељева	26.720	27.634	7.734	11.688	1.529	0	0	75.306	
64	Краљево	0	203.240	58.118	240.692	15.892	24.721	0	542.662	
65	Крупањ	49.723	35.666	9.951	10.534	690	0	0	106.564	
66	Крушевац	0	202.517	59.247	177.587	18.821	26.929	0	485.100	
67	Кула	0	77.199	22.320	69.542	4.761	0	0	173.823	
68	Куршумлија	25.489	56.593	15.117	22.275	1.005	0	0	120.478	
69	Кучево	27.809	46.814	12.594	16.637	749	0	0	104.603	
70	Лајковац	0	27.759	7.996	23.713	1.232	0	0	60.700	
71	Лапово	0	12.678	3.736	11.691	776	0	0	28.881	
72	Лебане	67.899	41.511	11.715	17.604	743	0	0	139.473	
73	Лесковац	113.383	228.636	66.498	186.055	10.207	0	0	604.779	
74	Лозница	56.381	126.885	36.802	99.635	7.150	193	0	327.046	
75	Лучани	46.865	45.076	12.655	22.623	954	0	0	128.173	
76	Љиг	0	27.555	7.682	15.532	990	444	0	52.204	
77	Љубовија	19.642	32.784	9.086	15.942	499	0	0	77.953	
78	Мајданпек	36.973	58.809	15.799	28.315	606	0	0	140.502	
79	Мали Зворник	16.818	23.444	6.654	13.963	577	0	0	61.456	
80	Мали Иђош	0	22.406	6.297	11.725	4.011	226	0	44.664	
81	Мало Црниће	39.850	24.988	6.902	8.034	300	0	0	80.074	
82	Медвеђа	24.651	30.907	8.175	7.690	324	0	0	71.747	
83	Мерошина	27.845	24.771	6.955	8.988	690	0	0	69.249	
84	Мионица	25.245	30.534	8.508	10.691	1.280	0	0	76.258	
85	Неготин	34.800	88.576	24.494	43.385	2.800	0	0	194.055	
86	Нова Варош	19.196	43.048	11.754	23.222	474	0	0	97.695	
87	Нова Црња	10.023	24.892	6.833	9.561	2.660	0	0	53.969	
88	Нови Бечеј	16.238	52.171	14.367	28.602	1.614	0	0	112.992	
89	Нови Кнежевац	1.299	26.964	7.449	15.029	1.131	0	0	51.874	
90	Нови Пазар	88.525	134.104	38.824	94.753	6.685	0	0	362.891	
91	Опово	8.618	19.676	5.475	6.689	395	0	0	40.853	
92	Осечина	32.840	28.207	7.796	8.113	452	0	0	77.407	
93	Озаци	21.062	56.253	15.997	44.970	1.986	0	0	140.268	
94	Панчево	0	187.050	54.991	244.839	17.235	38.546	0	542.661	
95	Параћин	6.754	89.721	25.863	68.745	8.689	0	0	199.771	
96	Петровац	73.548	62.660	17.460	33.855	1.127	0	0	188.650	
97	Пећинци	0	42.826	11.907	23.781	10.693	0	0	89.207	
98	Пирот	0	118.147	33.079	120.605	3.553	0	0	275.384	
99	Планиште	16.767	29.652	8.148	13.999	1.275	4.999	0	74.840	
100	Пожаревац	0	113.376	33.419	154.452	14.625	0	0	315.872	
101	Пожега	1.811	55.841	16.076	36.137	2.477	1.594	0	113.936	
102	Прешево	91.149	55.351	15.880	25.140	2.841	0	0	190.362	
103	Прибој	45.809	55.822	15.672	32.772	975	0	0	151.051	
104	Пријеполје	56.552	78.592	21.911	40.859	1.779	0	0	199.692	
105	Прокупље	32.918	85.578	24.141	57.921	1.614	0	0	202.173	
106	Ражањ	32.163	23.015	6.293	5.170	171	0	0	66.812	
107	Рача	31.778	24.358	6.802	9.927	374	0	0	73.238	

Р.бр.	ОПШТИНА - ГРАД	Т Р А Н С Ф Е Р И за 2 0 0 8. ГОДИНУ								СВЕГА ТРАНСФЕРИ
		За уједна- чавање уступљених пореза	Општи трансфер		Компензациони трансфер		Транзициони трансфер	Умањење трансфера члан 43. Закона		
			I део	II део из прерасподеле члан 43.ст.3	за порез на промет, порез на фонд зарада и порез на зараде	за порез на пренос апсол. права и наслеђе и поклон				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
108	Рашка	0	56.007	15.625	49.821	3.253	3.362	0	128.068	
109	Рековац	35.473	29.292	7.980	6.821	263	0	0	79.828	
110	Рума	0	93.979	27.054	77.098	6.279	0	0	204.409	
111	Свилајнац	19.134	45.055	12.886	32.643	2.917	0	0	112.635	
112	Сврљиг	41.490	35.529	9.638	16.466	317	0	0	103.441	
113	Сента	0	44.038	12.701	45.099	2.823	5.354	0	110.016	
114	Сечањ	15.137	37.349	10.091	15.669	912	57	0	79.213	
115	Сјеница	67.194	68.239	18.289	18.313	1.575	0	0	173.610	
116	Смедерево	0	153.124	45.119	222.646	9.788	11.919	0	442.596	
117	Смедеревска Паланка	26.682	85.509	24.916	62.168	3.467	0	0	202.742	
118	Сокобања	17.150	39.593	10.838	17.991	2.937	0	0	88.509	
119	Сомбор	0	160.563	45.875	141.194	14.486	8.696	0	370.813	
120	Србобран	5.453	31.553	8.812	17.050	2.675	0	0	65.543	
121	Сремска Митровица	0	132.121	38.318	107.351	8.840	5.275	0	291.905	
122	Сремски Карловци	0	13.325	3.959	7.085	1.440	25.885	0	51.694	
123	Стара Пазова	0	97.183	28.766	95.427	18.840	2.756	0	242.972	
124	Суботица	0	230.435	67.882	297.502	36.207	0	0	632.026	
125	Сурдулица	2.422	47.417	12.926	31.587	990	0	0	95.342	
126	Темерин	0	40.838	11.966	41.379	4.178	0	0	98.361	
127	Тител	11.337	29.714	8.310	16.096	1.393	0	0	66.851	
128	Топола	40.136	42.202	11.898	21.256	1.597	0	0	117.090	
129	Трговиште	14.828	20.046	5.229	5.545	11	0	0	45.659	
130	Трстеник	109.555	78.025	22.533	51.153	1.263	0	0	262.529	
131	Тутин	85.996	65.534	17.975	12.614	728	0	0	182.847	
132	Ћићевац	14.522	17.315	4.933	13.895	353	0	0	51.017	
133	Ћуприја	0	53.019	15.298	41.553	4.004	0	0	113.874	
134	Уб	16.035	53.975	15.235	20.355	910	0	0	106.511	
135	Ужице	0	130.709	38.443	163.697	8.010	0	0	340.860	
136	Црна Трава	0	13.398	3.377	5.891	38	0	0	22.705	
137	Чајетина	0	40.718	11.059	21.493	13.470	1.662	0	88.401	
138	Чачак	0	173.240	51.528	225.755	23.187	0	0	473.710	
139	Чока	15.071	28.079	7.733	10.743	633	8.067	0	70.326	
140	Шабач	0	181.549	53.030	187.947	18.030	0	0	440.557	
141	Шид	0	71.504	20.002	45.482	5.143	0	0	142.131	
Свега општине		2.980.490	8.901.078	2.530.244	7.090.872	527.194	232.673	0	22.262.552	
УКУПНО		2.980.490	12.121.150	2.708.249	18.971.457	1.720.321	345.182	-2.708.249	36.138.600	